

ВАСИЛЬ
ЧЕЧВЯНСЬКИЙ

ВИБРАНІ ГУМОРЕСКИ

43 коп.

Бор. Тереховский

ВАСИЛЬ
ЧЕЧВЯНСЬКИЙ

ВИБРАНІ
ГУМОРЕСКИ

ВИДАВНИЦТВО
ХУДОЖНЬОЇ
ЛІТЕРАТУРИ
«ДНІПРО»
КИЇВ — 1968

У2
Ч57

До книги вибраних творів Василя Чечвянського (брата Остапа Вишні) ввійшли гуморески та літературні пародії 1925—1934 років. Сатира автора спрямована проти міщанства, бюрократизму, церковних забобів, пережитків минулого в свідомості людей.

Упорядкування, передмова та примітки
Ю. С. БУРЛЯЯ

ХАРКІВСЬКА КНИЖКОВА ФАБРИКА ім. М. В. ФРУНЗЕ

7—3—2
63—68М

ВАСИЛЬ ЧЕЧВЯНСЬКИЙ

Що може зрівнятися із силою сміху? Сміху грізного, нищівного... Сміху перестороги, мудрого повчання. Сміху радості, захоплення, сміху щастя як вияву повноти життя... А це далеко не все, бо, либонь, ледве чи не на всі людські переживання, як супровід людських емоцій, відгукувався і відгукується сміх!

Поетичне уособлення народної кмітливості, завзятості, душевної щедрості; природне відчуття гумору як торжества і нездоланності життя з його невинним поступом, з тією мудрістю народу та його душевним здоров'ям, що все переборює, на все має свій погляд, який ані заперечити, ані спростувати,— все це своєрідно відбилося, віддзеркалилося в уснопоетичній творчості українського народу...

Тому-то на нашому літературному Олімпі сатира і гумор були, є і завжди будуть у великій пошані. З того часу, коли крилатого Пегаса осідлав штаб-капітан І. П. Котляревський, до осійних вершин слави підносивсь не один український класик красного письменства.

Українська радянська сатира примножує і розвиває ці народні традиції. Батьком її є наш народний Остап Вишня.

А біля нього — ціла плеяда товаришів, друзів, соратників, братів по перу, однополчан, чи то пак — одноперчан... Заперчилось на Радянській Україні, та так червоно залерчилось, що дехто як пчихнув, то й досі згадує! Бо сагайдаки наших ковалів сміху були завжди повні, а сатиричні стріли металися здебільшого влучно, і коли вже вражали вражу личину — то наповал!

На початку 20-х років починає зароджуватись українська радянська сатира, своїм корінням вона сягала в усну народну творчість революційних часів періоду громадянської війни, була співзвучна бойовим частівкам, сатиричним пісням і гумористичним оповіданням, в яких народ викривав і висміював загарбників-імперіалістів, всяку контрреволюцію, різних панів і підпанків.

Тогочасна преса відіграла велику роль у згуртуванні українських радянських письменників. Для сатириків таким органом був насамперед «Червоний перець», який виходив у 20-і і на початку 30-х років. Віршовані гуморески й фейлетони, сатиричні оповідання й начерки, дошкульні мініатюри та пародії знаходимо і в журналі «Всесвіт», особливо періоду 20-х років, у газеті «Вісті» (здебільшого на літературних сторінках — додатках до газети, що їх редагував Остап Вишня), а згодом і в робітничій газеті «Пролетар», у «Літературній газеті», «Радянському селі» та ін.

Значну роль відіграла діяльність і творчість громадського діяча, поета Василя Блакитного. Він був редактором першої української радянської газети «Вісті», засновником «Червоного перця» та «Всесвіту» — став душею цих періодичних видань.

Крім Василя Блакитного й Остапа Вишні, слід назвати ряд письменників-сатириків, активних учасників тогочасного літературного процесу. Тут і байкар Микита Годованець, і запальний Олександр Ковінька, в гуморі якого є чимало справді «вишнівського», дотепний Пилип Капельгородський і «кусаючий» сатирик Юхим Гедзь, Леонід Чернов і Сергій Чмельов, Михайло Бондаренко і Микола Бриль... У різній мірі і в різний час сатира й гумор звучали і в творчості М. Рильського, П. Тичини, М. Йогансена, Я. Мамонтова, М. Бажана, В. Сосюри.

Серед письменників-сатириків першого призову Василь Чечвянський займає почесне місце. Його сатиричні оповідання, фейлетони, віршовані і прозові гуморески та мініатюри систематично друкувались в журналах «Червоний перець» та «Всесвіт», у тодішніх газетах. За десять років літературної діяльності він випустив, якщо рахувати й повторні видання, 17 збірок.

Василь Чечвянський — псевдонім Василя Михайловича Губенка. (До речі, Василь Чечвянський виступав у пресі і під іншими псевдонімами: Василь Грунський, Василь Чечвянський-Колумб, Чечь, Вас. Ч., В. Ч.). Народився він 12 березня 1888 року на хуторі

Чечві на Полтавщині. Цікаво, що перший псевдонім Остапа Вишні — «Грунський» — взято за назвою містечка Грунь, Зінківського повіту,— отже, як бачимо, походження псевдонімів обох братів спільне. І дороги їхні в літературі, як показує життя, були багато в чому схожими. Син українського селянина, він змалку бачив і знав життя народу. Батько Василя був працьовитий, розумний, кмітливий, грамотний чоловік. Добре співав і любив музику. Безумовно, оця своєрідна «народна інтелігентність» батька не могла не справити впливу на синів. Михайло Губенко прагнув дати освіту і своїм дітям.

Василь Чечвянський закінчив Київську військово-фельдшерську школу. Під час першої світової війни він на фронті, а в 1917 році примикає до революційно настроєних солдатів, бере активну участь у громадянській війні в лавах Червоної Армії (зокрема як начальник постачання Кавказького фронту).

Тоді ж у червоноармійських газетах друкуються російською мовою перші літературні спроби майбутнього письменника (м. Ростов-на-Дону). Однак цілком журналістській і літературній діяльності Василь Чечвянський віддається лише після демобілізації. З 1924 року він з Північного Кавказу переїжджає на Україну — і саме тепер починає систематично виступати в республіканській періодиці. Тривалий час працює відповідальним секретарем «Червоного перця». 1928 року виходить перша збірка гуморесок «Царі природи», і відтоді з року в рік видаються і перевидаються його книжки. А працював він самовіддано, до самозабуття — горів у праці.

Друзі і рідні письменника розповідають про незвичайну душевну привабливість Чечвянського. Високий, стрункий, красивий... Чорна пов'язка на правому оці наче зовсім не псувала його неабияку вроду. А коли ввійде в гурт побратимів, коли заговорить, то зразу забуваєш про все. Так і залишаєшся під владою чар цього невгамовного оповідача — душі товариства, жартівника, який немовби з рогу достатку все сипав і сипав невпинно своїми дотепами. Цим він відрізнявся від молодшого брата Остапа Вишні — той

у побуті був здебільшого ліриком і тільки іноді «вибухав» якимсь приперченим жаргом чи тонким каламбуром.

Коли столицєю України став Київ, а отже і головні друковані органи перемістилися в місто над Дніпром, письменник переїжджає сюди із Харкова, ще активніше включається в творчу діяльність, зближується з київськими літераторами, а в гостинного, дружньо настроєного до нього М. Рильського тривалий час мешкає...

Не стало В. Чечвянського 1936 року.

Творче обдарування Василя Чечвянського виявлялось і в тому, що він почав працювати для театру, створивши кілька веселих, гостро-політичних програм. В тридцяті роки на Україні існувала пересувна група сатиричного театру «Червоний перець». Репертуар цього колективу складався переважно з творів сучасних фейлетоністів чи гумористів (О. Вишня, К. Котко, П. Капельгородський, В. Чечвянський та ін.), а також театралізованого місцевого матеріалу. Уже перші публікації молодого гумориста свідчили про цікавий художній світ Василя Чечвянського. Це був митець з органічним відчуттям гумору. Таким же вимальовувався з його творів і оповідач — дотепно-лукавим, всезнаючим, який лише вдавав із себе простака.

Відштовхуючись від злободенних фактів тодішнього життя, Василь Чечвянський створив цілий ряд гуморесок, в яких гостро й дотепно висміював п'яниць і нероб, переродженців, людей нечесних, некультурних. Особливо відчутного удару завдавав він міщанству.

Гуморески Василя Чечвянського були актуальними. Вони не тільки висміювали, вони завжди доносили до читача якусь важливу думку. Сміх у творах Василя Чечвянського виступає в ролі високої і благородної особи, яка збуджує прекрасні емоції, змушує глибоко замислюватись, дає поштовх до тієї інтелектуальної роботи, що лежить уже за межами даного твору.

Василь Чечвянський у своїх кращих гуморесках ішов самостійною дорогою. І ця оригінальність, думаємо, обумовлювалась насамперед тим, що письменник знайшов для себе свою «точку зору» на предмет змалювання. Така своєрідна «точка зору» викликана була тим, що в творах Василя Чечвянського жив і діяв оповідач. Як правило, це була людина міста: іноді — інтелігент, а частіше — той самий обиватель, якого нещадно висміював сатирик. Це позначилось і на мові, і на формі гумористичного діалога, до якого частенько вдавався письменник.

Василь Чечвянський виявив себе неабияким майстром у створенні комічних характерів та ситуацій. Він знаходить якусь характерну деталь, до якої немовби прив'язує всю змальовану дію.

Сатирик умів творити комічний парадокс насамперед тому, що добре відчував природу смішного, бачив його життєве підґрунтя. В цьому — основа його парадоксальних комічних ситуацій і протиставлень. Так, наприклад, на іронічному парадоксі ґрунтується його гумореска «Нещасні». Мовляв, одній балакучій курортній дамі дуже мало масла для вжитку. Так його мало, що ледве вистачає... для щоденного змащування своєї шкіри, щоб краще засмагнути під кримським сонцем.

Письменник нещадно таврує міщанство в усіх його проявах, висміює його гіпертрофоване «я», вкрай перебільшену увагу до власної особи, вірніше власного шлунку, розвінчує його куценький ідеал «щастя» — ситого й спокійного життя, насправді ж — огидного паразитичного животіння.

Ясна річ, такі гуморески, що викривають та розвінчують міщанство, адресовані не так до самих міщан, навряд чи здатних усвідомити всю нікчемність свого існування, — як насамперед до тих, в кому ще тільки з'являлись подібні симптоми, ще триває якась внутрішня боротьба. Цінність багатьох оповідань Василя Чечвянського, так би мовити, суспільно-профілактична. Письменник не дає «захворіти» передусім молоді, він показує їй огидне нутро міщанина, розкриває його соціальну шкідливість.

До окремої групи творів належать антирелігійні оповідання та

сатиричні начерки Василя Чечвянського. Письмєнник підхопив та своєрідно продовжив бойову тему, яка вже на той час спільними зусиллями Остапа Вишні, Валера Пронози, Пилипа Капельгородського та інших стала традиційною в українській сатири. Відомо, якого значення надавав В. І. Ленін антирелігійній пропаганді. Найважливіше завдання, підкреслював Ілліч, «це зуміти зацікавити зовсім ще нерозвинені маси свідомим ставленням до релігійних питань і свідомою критикою релігій»¹. Власне, такою «свідомою критикою релігій» і були кращі гуморески радянських письменників, в тому числі і твір Василя Чечвянського «Христос воскрес».

Жанр твору автор визначив так — «монологи». Додамо: сатиричні монологи. У Василя Чечвянського, як, до речі, і в Остапа Вишні, постійно виявляється нахил до драматичних форм повіствування. Сатирик уміє драматично розгорнути невеличку сцену і дію, побудувати динамічний, насичений гумором діалог, ефектно, без надокучливої одноманітності дати монолог як завершену картину, що часто і є тим художнім цілим, яке визначаєм словом гумореска. Такий, власне, і є його твір «Христос воскрес».

Письмєнник висміює пияцтво, глузує над релігійними святами і звичаями — а перед нашими очима знову постать себелюбця з міщанським уявленням про сите життя...

Про нову радянську мораль, новий радянський побут мріє письменник, коли викриває різних слизняків і відщепенців (сатиричні характери із гуморесок «М'який характер», «Ну й часи», «Солідарність», «Передова людина» та ін.).

В гуморесці «Передова людина» автор таврує пристосуванців, які говорять одне, а роблять інше, славлять дома «воскрєсіння Христа», а на роботі виступають з антирелігійними доповідями. «У мене, голубчику, закон — я від епохи не відстаю», — такий девіз цього персонажа. В чому ж виявляється його «невідставання від епохи»? У своєрідній мімікрії, спрямованій на те, щоб приховати своє справжнє обличчя.

¹ В. І. Л е н і н. Твори, т. 33, стор. 195.

«Громадяни! Щоб під час великих свят не зіпсували вам на-строю деякі неприємні візїтори, робїть так, як робить Андрїй Панасович Куценський». Такою «порадою» кінчає автор твір. Та читач добре розумїє, що це, так би мовити, порада «навиворїт», неприховано іронїчна. Письменник одверто глузує з мїщанина, роз-вїячує релїгїйнї обряди і цим самим бореться за новий радянський побут, стверджуючи наш позитивний ідеал.

У колї цих же творів Василя Чечвянського слїд згадати і такі гуморески, як «Цифри промовляють», «В лазні» та ін. Перша — це такий собі невеличкий начерк з натури. Засоби висміювання дещо нагадують гумореску «Спадщина», але «Цифри промовляють» — твір бїльш розгорнутий, характери і деталї в ньому окрес-лено виразнїше. Автор поставив собі за мету показати, як «цифри іноді прекрасно промовляють» — звичайно, не на користь хапуг.

Сатиричне коментування «злодїйських цифр» — суть гуморески. Удавано серйозно слухає письменник (він же — один з персонажів твору) балаканину сусїда про хапуг.

Ця, на перший погляд, безневинна балаканина приводить чи-тача до висновку: при такїй «роботї» і такому «керївництві» жителї мїста не матимуть в магазинах ні овочїв, ні фруктїв.

Гумореска «В лазні» (1925) цікава тим, що показує справжнє обличчя непмана, такого собі Сили Степановича, який «по проф-союзній лїнії свободнос лице»... І хоча як обмежують і контро-люють його органи Радянської влади, Сила Степанович все-таки «допомагає» правительству рїзні кампанїї провадити», без нього, виявляється, «ні одна кампанія не обходиться. От і тепер — три днї, як з бупру».

Письменник виразно малює портрет Сили. І чи не іронїчно звучить саме його ім'я? Адже хоча Сила Степанович й огрядний («лежить на мармуровїй лавї й сопе, як ковальський мїх»), хоча і гонориться, та насправдї він — полохливий заєць, який всього боїться й опасливо озирається на всї боки: минув їхнїй час! До цїєї думки пїдводить автор читача.

На своєму творчому шляху Василь Чечвянський зазнав і пев-

них труднощів. Адже він змальовував не просто якусь окрему особу — він відтворив обивателя як соціальне явище і, розкриваючи його світосприймання, стверджував насправді красу «іншого» — нашого, радянського, провідного в житті.

В гумористичних оповіданнях Василя Чечвянського завжди присутня висока, благородна особа, що протистоїть негідникам, — сміх. Іноді письменник, як у згадуваній уже гуморесці «Нещасні», вводив у твір і позитивний персонаж, який має щось спільне із самим автором (оповідачем). Безумовно, це робилося для того, щоб чіткіше визначити власну, авторську позицію.

Не завжди письменник, вдаючись до цих складних образотворчих прийомів, здобував перемоги. В окремих його гуморесках (деякі начерки з циклу про недотепу Небариса) оповідач-обиватель, поставлений в центрі твору, до кінця не розвінчується.

Деякі твори, написані на початку 30-х років, як «Формалізм», «Цар і Павло», позначені скепсисом. Особливо ущербні мотиви звучать у мініатюрах «Думки ні до чого» або «Падав сніг». Автор, сумно усміхаючись, думає під Новий рік: і торік боролись з безпритульністю, прогулами, пияцтвом, самогоноварінням, бюрократизмом, тяганиною, протекціонізмом, хабарництвом, некультурністю, проституцією... І цього ж року знову. А за вікном падає сніг. Холодний сніг. Образ снігу, який лейтмотивом проходить у цій гуморесці, створює враження чогось неминучого і непоправного.

Але ж не ці хвилинні настрої визначають сатиру й гумор Василя Чечвянського. Основна тональність його гуморесок — життєрадісна, світла, сонячна. Звичайно, були в автора й недовершені, незрілі гуморески, особливо віршовані; скажімо, агітка «Утилю — путівку», яка розвиває лише одну, досить утилітарну думку: від збирання сировини державі велика користь.

1925 року публікуються гуморески «І тут революція», «Діалектика». Недаремно в першому з названих творів слово «революція» винесено в заголовок: адже тема їх — революційні зміни і перетворення в Червоній Армії.

Василь Чечвянський сам пройшов славний плях червоного командира — ось чому згадана тема зазвучала в нього так переконливо, природно. Письменник вдається до різкого сатиричного протиставлення. Його контрастні малюнки життя двох армій — царської і радянської — зроблені так майстерно, без надокучливих моралізувань, правдиво й точно розповідають про ті демократичні перетворення в армії, що настали в новий час. Звичайно, в невеличкій гуморесці не відтворити широкої картини життя, та письменник, зрештою, такого завдання і не ставив перед собою. В начерках, малюнках з натури він відтворював лише окремі, але промовисті сцени. Як живого, бачимо, скажімо, фельдфебеля царської армії, безмежно тупу і грубу людину, яка знущається з людської гідності, честі.

Фельдфебель — своєрідна пародійна фігура, в якій, по суті, уособлено загниваюче самодержавство. І коли читач знайомиться з тим, як цей садист учить «господ ігоїстів» «пенія», щоб було «і грудям — розвітія, і перепонці — розвітія, і... дурній твоїй голові — розвітія», то, очевидно, найпершою його думкою після ознайомлення з гуморескою буде: ні, ніякого розвитку не принесе цей навчитель — тупа і ница людина.

Мова фельдфебеля, як і багатьох інших персонажів Василя Чечвянського, яскраво індивідуалізована, засмічена русизмами, перекрученими термінами, словами іноземного походження. Він вживає їх до речі, а ще більше — не до речі, прагнучи надати розповіді енергійного темпу, виявити свою велику вченість, обізнаність. Намагання фельдфебеля вступають у різку суперечність з його реальними знаннями і можливостями. І в цьому — джерело комізму.

Подібний образ відтворено і в гуморесці «Невже», в основу сюжету якої покладено народне оповідання про те, як грізний «чин царської армії» навчав солдатів гігієни.

Своєрідно підійшов письменник до цієї «армійської теми» в оповіданні «Діалектика». Перші часи громадянської війни. Червона Армія без обмундирування, майже роззута. От на цьому ґрунті

і виникла сутінка між оповідачем гуморески, начальником постановлення фронту, і делегацією червоноармійців Н-ської дивізії, яка вимагала від нього чобіт. Тривала комічна полеміка сторін кінчається характерною сценою.

«— Та що ти з ним бухтояриш? — зауважив «математик». — Або хай дайоть, або хай їдють... Потому видать — саботажник...

— А й вірно. Підемо. А він теж хай піде...

Вислухавши довгу і надзвичайно віртуозну тираду... я підвіся і з свого боку закрутив не менш вдалу відповідь.

— Ого-го,— сказав здивовано перший делегат.— Та віп, братця, видать, теж з образованих. Тоді зовсім інша справа. А ми думали, що з тих, з саботажників... Довів нам начальник про це, добре довів. І, головне, зрозуміло, зараза, доводить».

Письменник зумів відтворити деякі характерні обставини, реальні конфлікти. Героїчні постаті бійців показано серед буденних обставин, що викликає в читачів доброзичливий усміх. Це — усміх друзів, товаришів по зброї. Справді, гумор у Василя Чечвянського може звучати по-різному. Різкий і нещадний, пекучий і уципливий — коли висміюється віджиле і негативне. Доброзичливий — коли письменник змальовує наших, радянських людей, які, скажімо, в чомусь помиляються.

В оповіданнях, писаних у кінці 20-х і на початку 30-х років («Популярність», «Фактор», «Нещасні», «Царі природи»), Василь Чечвянський розвінчує пережитки буржуазної ідеології, вплив міщанства на окремих представників інтелігенції, зокрема на деяких працівників преси, письменників тощо. Тоді ж зазвучала в нього і тема викриття націоналістів («Єдиний у двох лицах»).

У 30-і роки написав Василь Чечвянський також кілька гуморесок, спрямованих проти міжнародної реакції та імперіалізму («Нова термінологія», «Жахливе слово», «Експертиза»). Кращою серед них є остання, написана в формі діалога.

Слід сказати, що в сатири Василя Чечвянського 30-х років уже почав виразніше окреслюватись позитивний персонаж. Здебільшого ним був оповідач чи оповідач-автор.

Часом у позитивному плані подаються й інші персонажі, як-от: провідниця вагонів («У дорозі») або колгоспник Однораленко («До чортиків»). Щоправда, це епізодичні персонажі, змальовані лаконічно, без широкого розгортання подій. Динамічний лаконізм — одна з визначальних рис творчого почерку Василя Чечвянського.

Звичайно свої епізодичні постаті письменник змальовує відповідно до сатиричного задуму твору. Зустріч колгоспника Однораленка з п'яницею головою сільради — це зустріч двох антиподів, це контрастне протиставлення нового села, за яким майбутнє, і старого, приреченого. Ось чому Однораленко «не виказує на присутність нікотрого реагування». Він не шанує такого «голову», то яке ж може бути «реагування»?..

Поширюючи свої творчі горизонти, письменник одночасно урізноманітнює й жанрові різновиди. У нього з'являються шкіци до портрета, звичайно, сатирично-гумористичного, етюди, зарисовки з натури, діалогічні епізоди, послання, пародії.

Щоправда, інколи у Василя Чечвянського з'являються твори, так би мовити, цілком «об'єктивовані» начерки і сценки, як-от: «Міжнародне становище» або «Дачні мученики». Здається, письменник навмисне приховує власний погляд на зображуване (особливо в останньому творі). Але його гумористична розповідь така яскрава, правдивість відтворення життєвої ситуації настільки переконлива, що не лишається жодного сумніву щодо позиції художника. В гуморесці висміюються не так неполадки в обслуговуванні пасажирів, як деякі людські вади, недоліки і слабості... У письменника доброзичливий гумор. Автор сміється весело і дотепно, без надокучливого моралізування. Є тут і гумор ситуацій, є й гумористичні мовні характеристики.

Нові ідейно-тематичні пошуки сатирика засвідчує гумореска «На ниві культурній» (оповідь побудована на «гуморі непорозумінь»). Автор критикує і неполадки в торгівлі книгами («Універсальність»), ганить деякі «недозволені прийоми» в організації футбольного руху («Незамінимий», «Оздоровлення апарату»), пристрас-

но бореться за чистоту радянського апарату, гнівно тавруючи бюрократів («Номерок і печатка»).

1930 року вийшла книжка Василя Чечвянського «Пародії», куди включено чимало злободенних гумористично-сатиричних відгуків на деякі сучасні йому явища мистецького життя, а також гуморесок-пародій на товаришів по перу — М. Бондаренка, М. Бриля, Остапа Вишню, Іону Вочревісуцього, П. Ванченка, Ю. Вухналя, Ю. Гедзя, Ю. Золотарьова, Антошу Ко, К. Котка, Олафа Кракена, Л. Чернова, С. Чмельова — та й на самого себе...

Пародії, дружні шаржі у 20—30-х роках стали традиційним жанром. Пародії-карикатури створював, наприклад, О. Довженко, підписуючи їх псевдонімом «Сашко». Часто звертався до жанру «сатиричного рецензування» творчої продукції письменників, артистів і Остап Вишня: загальновідомі його «Літературні усмішки», «Театральні усмішки». Василь Чечвянський був майстром пародії. Дотепно гіперболізувавши і відтінивши якусь характерну рису, він умів створити вдалий дружній шарж або й уїдливу пародію.

В пародії «Диб-диб на село!» письменник зумів дотепно спародіювати найхарактерніші особливості художньої манери Остапа Вишні. Зроблено це по-дружньому, хоча деякі натуралістичні моменти твору Вишні, далєбі, висміяно дошкульно! Читаючи пародію, впізнаєш Остапа Вишню з його улюбленою темою, характерною образною інтонацією, яскраво виявленим національним колоритом, невмирущою народною піснею.

В Остапа Вишні часто якийсь мотив народної пісні, здебільшого ліричної, кумедно трансформуючись, стає основним джерелом гумористичного звучання твору. В основі смішного лежить комізм антитез. Письменник розгортає їх у лаконічному сюжеті з характерним зачином, напруженою кульмінацією і драматично-комічним фіналом. Це, так би мовити, загальна схема будови деяких усмішок Остапа Вишні.

Василь Чечвянський тонко відчуває художню манеру письменника і вдало пародіює її. Він пише твір, здавалося б, за тими ж

естетичними законами творення «вишневих усмішок». Ось як пародіюється стилістична манера вишнівської розповіді:

«Ой полола горлиця
Лободу, лободу.
Та й послала прицутня
По воду, по воду *і т. д. і т. д.*»

Чудова ця народна пісня, прекрасна ця народна пісня, весела ця народна пісня, але невесело було Запридухівському с/г кооперативному товариству, — а зовсім навпаки.

Далі розгортається оце «навпаки»: і як те товариство придбало бугая, і як той бугай не виправдав себе, і що з того вийшло...

Майстерно написана і пародія «Вода» на Юхима Годзя, в якій обігрується «вода» — натяк на зайву балаканину в деяких творах цього автора. Твір побудовано за принципом гумористичного pointa.

Свого часу Юрій Вухналь уславився циклом гуморесок «Життя й діяльність Федька Гуски». Письменник зумів дотепно висміяти неробу й балакуна, заскорузлого демагога, липового комсомольця, безнадійно тупого «дуба», мізерного мисленням...

Василь Чечвянський в пародії «Федька Гуска письменник» влучно спародіював центральний сатиричний образ циклу — образ Федька Гуски. Пародія письменника не звелася, як це часто буває, до обігрування якогось дотепу, шаржування стилістичної манери автора чи гри в каламбур... Згадана пародія — це немовби своєрідне «сатиричне просвічування» відомого літературного образу, його квінтесенція, викривальне наголошення на тому, що становить зміст і характерні художні особливості таких творів, як «Трудовий день Федька Гуски», «Любов Федька Гуски», «Федько Гуска про нові методи», «Федько Гуска в загсі», своєрідне «пародійне переосмислення Вухналевої «Бригади класиків».

Так, дотепні всі пародії письменника: і «Федька Гуска письменник» і пародія-рецензія «Пропорція з'єднань», опублікована в зв'язку з постановкою музкомедії «Сухий закон». Власне кажучи,

«Пропорція з'єднань» — зразок рецензування, прибраного в цікаву форму нарису-гуморески, як і своєрідні гуморески-рецензії на вистави Харківської музкомедії: «Орфей у пеклі» та «Циганський барон». Кращі пародії Василя Чечвянського зберегли інтерес і для сучасного читача.

Василь Чечвянський прийшов у літературу тоді, коли українська радянська гумористика тільки зароджувалась. Понад десятиліття чесно і плідно працював цей талановитий письменник над створенням сатирично-гумористичних творів малих форм. Його твори йшли в загальному річищі радянської літератури. Висміюючи і викриваючи, письменник пристрасно стверджував ідеї нового життя, невтомно боровся за людину нового світу, за світлі ідеали соціалізму.

Юрій БУРЛЯЙ

Г У М О Р Е С К И

НУ Й ЧАСИ...

Громадяни!

Що ж це таке! Далі ж так не можна, клянусь номером свого профспілкового квитка...

Не те, так те, а нема спокою людині.

Вчора, розумієте, пішов надвечір ради неділі в проходку, свіжим повітрям дихнути... Погодка, знаєте, морозець такий, приємний. Зустрічаю свого знайомого.

— Що це ви,— питаю,— Іване Калістратовичу, літо почувли, чи що? Оголились так, ніби завтра на дачу переїздите. Ранувато ніби...

— А! Це ви нащот шевелюри. Оголивсь і голитимусь — не дам їй, проклятущій, і вгору глянути.

— Та що таке скоїлося?

— Що скоїлося? Газет ви, голубчику, не читаете. Он що! Чули? У Ленінграді професор Поляков винайшов спосіб по волоссях батьківство опреділювати. А в мене, знаєте, судова справа зараз з Катериною Тимофіївною з приводу аліментиків, знаєте... Досі, поки що викручувався, а зараз хтозна. Так я на всяк випадок... Шкода, звичайно. У мене ж, знаєте, шевелюра ж була, Самсон, одне слово. Та нічого не поробиш, спокійніше якось...

Та й побіг, кашкета на самісінькі вуха насунувши.

«Господи! — думаю...— Іван Калістратович. Таке волосся! Навіть голова тресту Самсоном величав — і отаке тобі...»

• • • • •

— А куди це ви, товаришу, прямуєте, поспішаєте та знайомих своїх не помічаєте?..

Дивлюсь: незнайома людина стоїть, всміхається.

— Пробачте,— кажу,— але я...

— Що? Не впізнали Корнія Івановича? Гай-гай, а ще приятель називається...

— Божже ж мій, Корній Іванович? А борода, а вуси?..

— Е! Тю-тю, можна сказати, борідка. Наказала довго жити. Преставилась, лєнінградського профєсорє Поляковє поминаючи... У нас, знєтє, нє тїм тижні діловодшє нашє Ольгє Іванівнє дочєчкєю розрішилась, тєк ми, як почули, зайшли, знєтє, післє прєцї колєктивнє, всїм відділом до голєрні і дє в кєго щє рослє — гєть! А я, як будучи, конєшно, лєсим, борідки й вусів позбавивсь. Хе-хе-хе! Берєжєного, як тє кажуть, і бог... Хе-хе-хе! А тє знєтє, борідкє є — грєшиків нємє, борідки нємє — грєшики цілі... Жєву-рєзон? Бувайтє здоровєнкї. Хе-хе-хе! І дочєчкє, кажутє, гарнєсєнєкє. Нєсик, щєчки, їдєть йєго мухи...

Пїшов і цєй, підстрибуючи.

Щє тє дієтєсьє, щє тє робитєсьє!

.

Сїв нє автєбусє. Чую, ззєду бєлєкєють двє.

— Як бував я в Бєку, нє Кєвкєзі, тє там, знєтє, по тєтєрськїх лєзньєх глїни тєкєї вживають. Як вишмарує тєбє лєзник глїноє тїєю, тєк вірїтє, хвилїн зє п'єть нє тєбї єні волєсинкї. Нєвїть з мїкрєскопєм нє знєйдєш. Хєрєшє нє Кєвкєзі!

— Щє мєні твїй Кєвкєз тє глїнє. Мєні щє вчєрє в Хєрєкєві суддє длє експєртїзї волєсинкє вирєвєв, є тє мєні сьєгєднї прє Бєку розповїдєш... Нї чєртє, брєт, нє порєбїш. Вєсїть мєє плєтнє нє волєсинці!

.

— Волєсьєний прєвулок — кїнєць дєсьєтєкєпїєчнїм квїтєкєм, — нєгєдєв мєні кондуктєр.

Злїз я з автєбусє. Іду, є нє розї бїлє пївнєї стєїть кєм-

панія. Один на гармошку шпарить і приспівує на мотив «Яблучка»:

Ой ти, милка моя,
Дарма ботаїш,
Чорта з два на лисому
Подроботаїш.

Прийшов додому. Двері мені відчинила хазяйчина дочка Мотя.

— А я оце у вашій кімнаті книжку читала. Роман. Цікавий. Та трохи не дочитала. Вдома нікого немає, сумно якось...

— Так, будь ласка, дочитуйте... Прошу.

— А я вам не заважатиму?

— Що-бо ви, Матільдо Полікарпівно. Та я... та той... Дуже радий, прошу...

О дванадцятій Мотя пішла до своєї кімнати... Роздягаючись, я глянув у дзеркало. Мій англійський проділь був трохи потривожений...

Що то буде?!

ПИВНА ІСТОРІЯ

(Одна з багатьох)

— Тов. вартовий! Оці два громадянина в пивній «Нова Баварія» № 3126 завели бійку, яка потім перейшла у дискусію різними словами, і взагалі, коли я зайшов до пивної,

то вони крили один одного і не давали змоги нікому висловитись ні «за», ні «проти». Тому я їх забрав у район. Але через те, що обидва вони дуже п'яні і не можуть уже говорити промов, то я для освітлення факта забрав офіціанта.

— Хто офіціант? Ви? Розкажіть, як було діло.

— Спершу зайшли вони — це громадянин, значить... Сіли ніби «парошник», себто гость не більш як на пару пива.

Я підійшов, вони замовили: «Дай, — говорять, — мені для концесійного початку — парочку». Сидять собі тихо. Потім замовили ще парочку, потім ще... Сосисьок замовили порцію. А потім покликали мене й говорять:

— Чи не можна, — кажуть, — кооптирувать мені для компанії он ту дівочку, що сидить сама за столиком без нікаторого соучастія, ніби еміграція яка... Самому мені якось сумнуvато та труднуvато повністю нагрузку до норми довести.

А я й думаю, чому не зробити хорошому гостеві приємності, тим паче, що «на чай» у нас по плакатній постанові не беруть...

Підійшов я до баришні і передав їй їхню, громадянина значить, ноту.

А вона:

— Я, говорить, нічого не маю проти розпочать з ними конференцію, тільки боюсь, щоб Гришка її не зірвав...

А Гришка при баришні при тій вроді за управділами жизні состоїть.

А я баришні відповідаю. Гришка, говорю, ваш прийде чи не прийде, а ви до того часу може встигнете з гостем і договора скласти. А гость, говорю, кваліфікації хорошої, не менше як по п'ятнадцятому з нагрузкою.

Вона й пересіла за їхній столик.

Що вже вони за столиком обговорювали, я достойменно не скажу, тільки громадянин у порядку обговорення все: парочку та парочку... І бачу я, що «напарились» вони. А бариння поводить ся з ними так, ніби вона безпритульна дитинка, так що громадяни остаточно розкиснули і від хвилювання почали очі бутербродом з ікрою протирати.

А тут раптом до пивної Гришка — оцей, значить. П'яний і без нікоторого етикету прямо до них.

— Ти що, — кричить, — так перетак, одне слово... Прослойка ти, кричить, поміжкляксова. Путаєшся? А ти (до громадянина, значить), осколок старого побугу, навіщо ти розпалюєш огонь мого очага! Я, може, триста лет на всіх фронтах кров проливав, прийшов через загс до мирного сожителства, а ти, буржуйська твоя морда, до чужих жінок підлабузнюєшся!..

Та як вдарить їх по слуховому приймачу, так од несподіванки поруч за столиком один громадянин проснувся...

Ну й пішло в них, і пішло, аж поки тов. міліціонер не припинили тишину й спокій.

Більш нічого додати не можу.

М'ЯКИЙ ХАРАКТЕР

Я, товариші, природою своєю дуже жаліслива людина і характер маю відповідний — м'який характер, поганий характер. Я, наприклад, не можу вдарити тварини — коня батоном підстобнути або корову дубцем вдарити. Не можу, бо жалко. І через отой м'який та жалісливий характер не люблю я тварин. І не те, що не люблю, а, сказати одверто, — просто ненавидю. Бо з моїм характером любити тварин нема нікоторої можливості. І собак не люблю, і котів, і коней, і кіз. І тигрів теж ненавидю. Правда, я тигрів зроду не бачив, але даю слово честі, що зустрінь я ви-

падково тигра, їй-богу відвернувся б і плюнув. Сказав би: хоч ти і тигр, а одійди, бо я тебе не люблю.

А все через характер.

Та от вам приклад, чому я не люблю собак.

Одного разу йду я вулицею. Гуляю. Весна — хороше так. Сонечко світить, горобці будівельну кампанію провадять — кубельця влаштовують. Да. Дивлюсь: перед мене біжить сучечка риженька. Біжить собі, хвоста догори задравши. Весела така сучечка, риженька. Коли це, немов з-під землі, спец з утильзаводу, або по-сучасному гицель. З цуркою. І таким янголом до тієї, значить, сучечки: цюці, цюці, цюці... Сучечка, звичайно, дурненька, до нього, а він її зразу: хо-о-п! І поволік. Жалко мені стало сучечки, характер-бо в мене жалісливий, паршивий характер. Треба, думаю собі, врятувати тварину, бо пропаде. Я до спеца й говорю:

— А хіба є такий закон, щоб хазяйських собак хапать? Сучечка моя власна, товаришу...

— Ваша? — відповідає. — Дуже приємно, що ваша. А чого ж, громадянине, у вашого собачки нема на шиї обов'язкової постанови окрвиконкому? Без реєстрації, скажуть би, собачка ваша?..

Витягає з кишені сюрчка і — сюрррррррр.

Ну а далі, як помагається.

— Тов. міліціонер! Вот етой гражданін заявляє, що собака його. Значить, етой гражданін не виконує розпоряджень щодо безпритульно-собачих заходів. Прошу скласти протокола...

Звичайно, нехай тепер хоч усіх собак передушать на утильзаводі, я не вступлюсь, бо на такий характер, як у мене, ніякої платні на штрафи не вистачить.

І котів теж бачити не можу. У моєї сусідки по квартирі кішечка есть—Ундіночка називається. Сіренька така, чистенька кішечка і, розумієте, щодня біля моїх дверей

той... Вірите, дня не пропустить. Звичайно, якби на кого другого, впіймав би ту Ундіночку та об одвірок потихеньку стукнув — і було б чисто коло дверей. А я ж не можу, бо характер. Терпів я, терпів, але нарешті не витерпів. Кличу якось сусідку й кажу:

— Гражданко, це ж неможливо. Ви ж прекрасно знаєте, що я вашої Ундіночки і не вдарю, і не вб'ю. Так змилосердяться ж. Щодня ж...— і пальцем на «вещественное доказательство» вказую.

А сусідка мені:

— Я,— говорить,— товариші,— вегетаріанка і насилувать тварин не буду... І дивно від вас, од інтелігента, таке чути.

— Гражданко, я сам знаю, що я інтелігент, але ж уявіть собі, який од тих котів л'оріган?..

— Ну що ж,— говорить,— л'оріган, чи інший сорт, а Ундіночки я насилувати не буду...

— Не будете,— говорю,— так і я ж не буду, бо характер мій не дозволяє на тварину руку підвести, а тебе,— говорю,— гадюко, навчу, як треба котів до порядку привчать...— Та як вихопив у неї з рук Ундіночку, та як почав вовтузити сусідку тією Ундіночкою і по голові, і по спині... Насилу квартиранти водою розлили... Тепер, звичайно, суд. Може, ще й у бупрі * доведеться сидіти. Ну, що ж, і сяду. І сидітиму, а характеру свого не зміню. Не бив я зроду тварин і не битиму. А щоб більше не страждать через свій жалісливий характер, вирішив я не любити тварин. Хай їх інші катують. Досить з мене й Ундіночки. Як згадаю, що двадцять п'ятого суд, так запропонуй мені зараз за три карбованці цілого слона — відмовлось. Йй-богу, відмовлось!!

* Б у п р — будинок примусової праці. (Тут і далі примітки упорядника).

ОЗДОРОВЛЕННЯ АПАРАТУ

Задача ж, громадяни, минулого тижня нам була,— на ноги попадали...

Прийшли ми ото на працю, розписалися, що не спізнилися, порозсідалися по своїх місцях, порозкладали книжки, приготувалися, одне слово, до виробництва,— як раптом приносять із головного правління нашого синдикату папірця, а там написано:

«...в зв'язку з режимом економії і беручи під увагу наказ ВРНГ, пропонується вжити найрішучіших заходів до оздоровлення апарату тресту «Центропудра», з відповідним повідомленням про наслідки в триденний термін...»

Секретар — до голови.

Голова — комісію.

Комісія — засіла.

Засідаємо годину, дві, три... Я теж у комісію попав...

Праця стала, голова хвилюється...

Накінець, за п'ять годин склали ми акта:

«...детально обслідувавши апарат тресту «Центропудра», комісія визнає, що апарат тресту досить здоровий як фізично, так і морально, а через те оздоровлення не потребує, про що, склавши цього акта, довести до відома синдикату «Пудра-Парфум-Шпилька».

Голова як прочитав, так і сів...

— Це що ж,— говорить,— товариші. Ви мене зарізати хочете! Всі трести оздоровлюють, а ми оригінальнічають? Ні, так не можна. Ви,— говорить,— позасідайте ще, бо часу два дні є, а заходів мені виробіть.

Вийшли ми від голови, стоїмо в коридорі, не знаємо, що робити.

А в цей час коридором пливе собі, до ватера прямуючи, помбух наш Корній Іванович Делегаденко. Дійшовши до нас, помбух так ото потихеньку й питає:

— Що, шановні товариші, тяженько апарат оздоровити? Задача важкенька, що й казати, а тільки подумавши, задачу ту вирішити можна. Звичайно, я простий, непомітний робітник, і в комісію навіть не попав, а коли бажано вам мій погляд вислухати, будь ласка...

Ми до нього. Просимо...

Одвів нас Корній Іванович набік та й каже:

— А як ви, товариші, гадаєте, друкарниця наша Ольга Івановна не може нас із цього важкого становища вивести? Дуже навіть може, коли подумати... Особа вона, говоритимем одверто, хороблива, часто лікарські бюлетенчики дістає, вік її, так сказати, бальзамічний — сорок зафіксованих, і коли,— говорить,— її, Ольгу Івановну, замінити двома, приміром, друкарничками по двадцять годиків, то чи не буде реформа ця відповіддю на заковиристий наказ нашого синдикату? Подумайте, товариші, а я по своїй пильній справі попрямую далі. Всього вам найкращого...

Ех, і дякували ж ми Корнієві Івановичу! Колективно, всією комісією пивом його частували, а голова обіцяв Корнія Івановича із десятого в одинадцятий розряд підвищити.

І тепер у нас, замість ревматичної Ольги Іванівни, два здоровесеньких пуп'яночки рожевенькими пальчиками на машинці стукотять.

От що значить життєвий досвід. Практика!

Да...

ОБ'ЄКТ

(Сценка на курорті)

Ах! Шановні громадяни союзних республік!

До чого хороше, до чого радісно стало в світі жити!

І член ти профспілки, і на зібрання щодня ходиш, і лозунги для тебе викидають. Все для трудящих!

Харрашо!!

А в «довійськовім уровні», дозвольте запитати, ви все це бачили? Лозунги, крім «боже, царя храни», знали? Протів. Семашка * чули? Протів «Вода, Повітря, Сонце» розуміли? Фізкультура вам снилася? То-то бо й є.

Міняються, товариші, часи, міняються. Навіть не міняються, а просто мутантур з ними проісходить, будь я трижди проклят.

Чи гадав, чи мріяв я — звичайний смертник десятого розряду без нагрузки — по Алуці в трусах ходить, у морі купаться і під сонце свій корпус підставлять: печи, допікай!

І не думав, товариші, і не гадав, а хоч і скажу, що думав — не вірте. Брешу. Брешу «в общем і целом», будь я трижди проклят.

От ви зараз дивитесь на мене й усміхаєтесь. Думаєте собі: випив, п'яненкоий товариш, хай, мовляв, трошки поговорить...

Так-то воно так, а тільки помилились ви, товариші.

Так, та не так.

Безпартейно-сочувствующий?

Знову не туди.

Об'єкт я — ось хто ми такі!

Це лікар наш санаторний так говорить. Ви, говорить, тов. Змичкін,— об'єкт. Об'єкт для спостережень.

Пигаю товариша лікаря, як таку кваліфікацію розуміти треба.

Відповідає товариш лікар. Це значить, що ми на вас,— у которого верхушка, значить, не в порядку, тупість вроді знайдена,— спостерігаємо, як санаторний режим дейст-

* Семашко М. О. (1874—1949) — радянський партійний і державний діяч, один із організаторів радянської охорони здоров'я, дійсний член АН СРСР.

вуеть. А по вас, говорить, і на інших хворих те ж саме проробляємо...

Що ж, говорю... Будь ласка, проробляйте. Обратно, нічого не маю проти. Раз я можу в пригоді суспільству стати, проробляйте, поки живий.

І получається: лежать собі хорі в санаторію і не підозрівають, що серед них об'єкт лежить. А ви думаєте, що я своїм об'єктством задаюся? Та нічого подібного. Аж ніяк. Потому, не такий я чоловік.

Для чого це, коли кругом радість...

Водичка — мочить тебе, вітрець — просушує, сонечко — допікає. Харррашо!

Громадянство кілограмів набуває, здоров'я загартовує, щоб із новими силами безпосередню участь у новому будівництві взяти на страх буржуазії та режиму економії.

А «мертва година»? Госсподи! Блаженства того, блаженства скільки! Лежиш собі голічерева на ліжкові, шлунок повний білків та угледовідів, і почуваш, як по тобі різні калорії ходором ходять... Хімія-с!

Смієтесь, товариші? Що ж, посмієтесь. Сміх — теж радість. А я не ображусь, бо не такий я чоловік.

Про мене навіть дружина моя Степанида Марківна говорить:

— І що-бо ти, Стьопа, за чоловік такий! Тобі хоч одразу всю бороду вирви, хоч по волосинці висмикуй — ти не образишся.

А для чого це? Не такий я чоловік, щоб образиться, та ще коли кругом радість.

Ну, бувайте здоровенькі, товариші. Купайтесь собі, гартуйтеся, а я пішов до санаторію, обідать вроді... І хоч смійтесь, хоч не смійтесь, а змінились часи — і життя тепер не життя, а радісна паралель!

Ну, пішов. Адьє вам і курорт-привіт!

ДВА ДЕВ'ЯНОСТО

Приміром, сьогодні.

Проходжу біля ВУЦВКу, а гучномовець на весь майдан:

— Газета, — говорить, — допомагає нам удосконалювати наше життя, газета, — говорить, — сприяє нашому культурному розвитку, газета, — говорить, — це, — говорить, — шоста держава...

І як почав, як почав, та так вже розхвалював ті газети... А на кінці з труби посипались самі заклики:

— Громадяни, — кричить, — поширюйте газету, передплачуйте газету, читайте газету!!!

Виходило, ніби краще за газету нічого в світі немає...

Я, звичайно, як людина культурна, не стану заперечувати, що від газети користі багато: чи грубку розпалити, чи устілку в чоботи покласти, чи вікно завісити, але щоб від читання газети була сама користь, то тут уже вибачайте. Хоч нехай в чотири гучномовці доводять мені про це — не переконають, потому, шановні громадяни, як я через газету постраждав, то тепер до читання газети мене ніякими гучномовцями не навернеш.

Тижнів три тому треба було мені до знайомих на Клів'ківську.

Добре.

Сідаю на Павлівській площі Рози Люксембург на трамвая. Розгортаю «Вечернєє радіо» — за п'ятака купив, як у черзі стояв, — читаю, їду.

Кондуктор, звичайно: «Ваш квиток». Даю три карбованці — не було дрібних. Дає кондуктор квитка. «А здачу, — говорить, — зараз, громадянин, одержите».

Добре. Їду, читаю про потрійне самогубство на Холодній Горі* — цікаво так пишуть.

* Холодна Гора — район у Харкові.

Чую: «Вагон далі не піде». Незчувсь, значить, за читанням, як і до останньої зупинки доїхали, що коло церкви. Зліз з трамвая і пішов. Пройшов щось з півквартала і згадав:

— Боже ж мій. А здача — два дев'яносто!

Моментально — обратний ход. Прибіг на зупинку — трамвай стоїть. До кондуктора.

— Товаришу,— говорю,— здачу — два дев'яносто? Зараз їхав, забув узяти здачу. Дав три крб., а два дев'яносто, значить, здачі...

А кондукторша мені й говорить: «Які,— говорить,— два дев'яносто? Даже странно? Я,— говорить,— вас громадянине, не везла і трьох крб. не брала. Ви помилились,— говорить...— Даже странно.

— Дійсно,— говорю,— помилився, бо той кондуктор був мужчина, а ви, вибачте, жінщина, але що ж робить. Порадьте, будь ласка, товаришу, бо два ж дев'яносто...

А кондукторша мені:

— Хоч нам,— говорить,— інструкція і не дозволяє з пасажирами дискусії розводити, але раджу вам наздогнати попереднього вагона — він недалеко, на першій зупинці стоїть, і там кондуктор мужчина,— може, й гроші ваші в нього...

Побіг.

Наздоганяю. Вскакую. До кондуктора:

— Дайте,— говорю,— мені два дев'яносто...

А кондукторша (і тут знову кондукторша):

— По якому праву ви вимагаєте два дев'яносто, коли ви мені ще трьох крб. не давали... Даже странно...

Тут я вже не витримав.

— А по якому праву,— кричу,— ви жінщина, коли мені на останній зупинці сказано, що ви мужчина... Як три крб. брать, так ви мужчина, а як здачу, так ви жінщина... Даже странно.

— Тоді,— говорить,— громадянин, ослобоніть негайно вагона, не заважайте нормальному рухові, бо ми таких субчиків знаємо, хочете на шармака проїхати...

Тут і пасажери почали:

— Не затримуйте вагона.

Я, звичайно, розпалився.

— Не злізу,— кричу,— хоч заріжте. Два ж дев'яносто.

Ну, пасажери всі за кондукторшу, провідник вагона — теж. Нарешті — мільйонер. У районі ще три крб. припали — значить, уже шість. Та п'ятак, що за «Радіо» заплатив.

От тепер, громадяни, й розсудіть, чи завжди користь буває од читання газети.

Звичайно, гучномовці цього не знають, а якби знали, то тоді галасу того про ту користь від тих газет було б менше.

А то крику, крику...

Даже странно!

В ЛАЗНІ

Шпарко!

Шумлять душі, шумлять крани з холодною й гарячою водою...

В пасмах м'якої пари швендяють голі постаті: товсті, худі, довгі, присадкуваті — всякі.

Постаті сопуть, стогнуть, хукають, охають, ахають. Не з болю, звичайно, а від повного, можна сказати, задоволення.

Міються товариші...

Старенький худорляво-драбинчастий лазник Тихін «проїзводіть» — як він любить говорити — «усякія системи» над черговим клієнтом.

Клієнт — товстий, опукуватий суб'єкт — лежить на мармуровій лаві й сопе, як ковальський міх...

— Давненько ви не бували в нас, Сило Степановичу, — говорить Тихін, намілюючи клієнтові боки, — давненько, років, мабуть, із п'ять не заглядали... А в нас — бачите — який переворот у курсі політики проїздойшов — настоящая тобі матімирхвоза... Не ті часи, не ті — що й говорити, — не двадцятий годочок... Тоді, бувало, коли пригадуєте, Сило Степановичу, щоб дістати такого вдовольствія, без аршипного мандату і не думай, і не гадай!.. А тепер — просю покорно: за карбованець, а коли ти профсоюзний член — вісімдесят п'ять коп., — парся досчочу... Це як у купе, а которая публіка низькорозрядного достоїнства — можна й дешевше... Да! А порядки які були — сором: холод, брудота, в парній ніяких функцій, коли благородному чоловікові по програмі випаритись треба — хоч плач... Поверніться бочком, будь ласка, треба ще й з єтого флангу «систему проїзвести»...

Сила повертається своїм величезним «бочком».

— Так що скажете, Сило Степановичу, про наше заведеніє? Мабуть, у двадцятому році і в думці не держали, як можна з хліва таку реставрацію ремонту соорудить.

— Все це так, — мимрить Сила, — все воно, конешно, харашо, і навіть дивно, а совецька власть, безусловно, в чистоті понятія імеїть, і якби скрізь така політика — кращої й бажати не треба... Але яка користь, Тихоне Радивоновичу, з тієї чистоти, коли душа твоя не має спокою, раз ти, приміром кажучи, по профсоюзній лінії свободнослицьо... Ну, от, скажім, — я... Ти мене зачитав, чому я до вас довго не заходив. А причина тому, братець ти мой, дуже проста й зрозуміла... Сопричисленний я, голубчику, до слободного аліменту і допомагаю правительству різні кампанії провадить... Без мене ні одна кампанія не обходиться. От і тепер — три дні, як з бупру: брав участь у зниженні цін.

Остання репліка примусила мене засміятись. Сила опасно озирнувся і, побачивши мене, почав щось тихо говорити Тихонові. Розібрав я лише: «необережність... чорт... ще чого доброго з тих... з «смичкістів», бач — «гліста какаля худосочная...» Я одійшов, щоб не «смуцять» Сили. Вздогін чув лише спокійний козлітон Тихона: «А хто його знає, бо по голій людині ніякого хвакту — крім голого — оприділити неможливо, бо всі мандати в роздягальній залишаються».

.

Маленький, кругленький чоловічок полюсував віником високу лису фігуру по худій спині і солоденьким тенорком торохкотів...

— Я, дорогий мій Василю Дмитровичу, ходжу сюди кожної суботи, бо без гігієни жити не можу... Мене ще покійниця мамаша змалечку до гігієни привчали, побивши на мені на цурпалки не одного віника... Та й ревматизма моя жестокая того потребує, а страждаю я на неї — прокляту щу — давно... Як учепилась анахтема ще при царському гньоті — і не пускає, хоч плач. У Харкові за цей час чотирнадцять урядовців змінилось, а вона як засіла, і нема на неї ніякої революції. Тут лише й спасаюсь... Парок — то для ревматизми першею щоє средство... І, благодареніє богові й совєцької власті, харашо на цьому фронті стало... Лазня — вона хоч і комунальна, а все тут пунктуально содействуйть, а в парній ще й не всяка комплекція витримати може, ви самі побачите, Василю Дмитровичу.

Минулої суботи я тут парився з приятелем своїм Сергієм Івановичем, так його, знаєте, апоколиписической удар ударив... Карету швидкої допомоги викликали... Правда, Сергій Іванович незвичайного корпусу чолові'яга і вагу він, як по старій системі — на пуди, — пудів до восьми добирає, а на різні там кілометри, може, й більш — хто його

знає, а все ж таки... Ви, здається, готові, Василю Дмитровичу, так підемо паритись, господи благослови...

.

Я пішов у роздягальню. Уже одягнений Сила Степанович прощався з Тихоном і говорив:

— Хоч по-вашому, по-совецькому, чайові і єсть «трудящой позор», але не можу я без цього... На, візьми... А що, як та «Гліста», ще мисться?

— Мисться, мисться, Сило Степановичу, покорно вас благодарю, мисться...

«Гліста» одягалась.

ТОВАРИШ ДЕЛЕГАДЕНКО ПРО ЛІНІЇ

Корній Іванович Делегаденко, помбух тресту «Центропудра», помбух по суті і по спецтавці, похитав головою й сказав:

— Влада наша, шановні товариші, конешно, хороша влада і міцна влада. Але непослідовна. У деяких своїх політиках влада ця — до речі, законна і міцна влада — не витримує, сказати би, певної лінії. Намітить лінію, поведе її, а потім і зверне. От ви, шановний товаришу, говорили зараз про ідеологічні підходи у вихованні нашої молоді, про фізкультурні досягнення Радянського Союзу.

Добре, але, голубчики ви мої...

Тут Корній Іванович випив чарку горілки.

— Я розумію. Фізкультура, звичайно, річ корисна для всіх трудящих, а товариша Семашка навіть популяризує отими, знаєте:

Сидіти в хаті якого чорта,
Сьогодні всі на свято спорта!

Так воно ніби й нічого. Лінія фізкультурна ніби й витримана, так антирелігійна звернула набік. По антирелігійній лінії чорта нема, а по фізкультурній, виходить, чорт існує.

Далі. Скрізь і всюди тільки й чути балачки про платформу та лояльність. Значить, і тримайсь певної лінії. А в нас що робиться?

Голи, напівголи стрибають у воду, пірнають у воду, крик, галас. Яка ж тут платформа? Де лояльність? Може, та платформа, що з неї в річку стрибають? «Ластівку» роблять? У той час, коли країна переживає Дніпрельстан, у Карачівці плигають у воду напівголи люди, навіть неповнолітні. Для чого? Що з голого візьмеш, яку кампанію серед голих проведеш, коли йому навіть особистої посвідки сховати нікуди. І, головне, хто потворствує? Наркомздоров'я. Фізкультрада. Установи, офіціальні установи! Промови, оркестри, гасла.

Голий хлопчисько плигає в річку, а представник влади йому в долоні плече. І це на десятому році революції.

Кругом диктатура, а дівчата в трусах ганяють по березі, а поруч залізниця, а на залізниці швидкі потяги, а в вагонах закордонні делегати: австрійські, американські, німецькі, англійські. Та вони ж не сліпі. Вони ж бачать...

Я, звичайно, не проти влади, до речі сказати, влади міцної, законної й харошої, але іноді, знаєте, проривається...

Корній Іванович випив ще чарку і почав говорити про якись непорядки в цербкоопі*.

* Ц е р б к о о п — центральний робітничий кооператив, назва магазину в 20-і роки.

СПОГАДИ

Лежачи в купі різного дрантя на благбазівській «тучі», старий подертий футбольний бутс зневажливо глянув на свого сусіду — такого ж старого і подертого чобота-юхтовика — і промовив:

— Ну, що ти бачив у житті? Чим згадаєш його?.. Купив тебе робітник за п'ятнадцять крб. по кредитуванню. Місив тобою калюжі, розбуваючися, кидав тебе під лаву і, проносивши два тижні, продав тебе сюди, ось цьому халамидникові, за сімдесят коп., поминаючи родителів церобкоопу, і все... А чи бачив ти хоч раз зелене поле з трибунами? Чи вилітав ти на те поле на нозі стрункого правого краю або центр-хавбека? Чи чув ти аплодисменти і радісні репліки глядачів:

— Ну, сьогодні наші накоцають.

— Хто накоцаїть?!

— Наші накоцають.

— Ваші накоцають? Та кинь ти бузу терти! Їхні накоцають?! А вони в галки бачили... хвоста, щоб накоцать...

Не чув ти, звичайно, цього. Куди тобі, шлапакові. А бачив ти коли-небудь, як після свистка судді двадцять два юнаки починають гатити нашим братом-бутсом футбольного м'яча так, що бідолага аж кавчить?

А чи забивав ти коли-небудь пенальті? А в «каші» біля воріт заїздив ти замість м'яча в зуби голкіперові так, що на тобі залишилась пляма від спортсменської крові? Пербивав ти хоч раз ноги бекові або влучав ти в живіт центр-форвардові так, щоб тобі нічого, а форвард катив додому в кареті швидкої допомоги...

Старий буц перевернувся на другий бік, штовхнувши чобота в носок.

— Ну, посунься,— сказав він.

Чобіт покірливо посунувся, і буц почав знову:

— Да, браток. Були діла, були... І які, падлець буду, діла були! Єсть що згадати, не так, як у тебе. Одного разу грали в Москві. От матч був! Результат: чотирнадцять зубів, шість ребер, дві ноги. Про синяки, одливання водою та про інші дрібниці й не говоритиму. Бо що це все значить, коли ми перемогли з рахунком 2 : 1. Ти знаєш, що це — 2 : 1? Ти не знаєш, що таке 2 : 1? Ой, малахольний. Для чого ж ти жив на світі? Невже твій хазяїн зроду не бачив футбольного матчу? Що ж він робив? Напевне, сидів по пивних, глушив пиво, а ти сидів під столом та човгався в плювотинах. Нічого сказати — свідоме життя. Я б збожеволів, накажи мене бог.

Нє, товаришок, нам, спортсменам, краще було!

Уяви собі, їдеш ти після матчу на трамваї, чуєш такі балачки:

— Ну й грають же зарази! Стьопка, ти примітив той момент, як повів наш правий край та як пасонув на центр... Гайка розгвинтилась, бо центральна тройка як підхопила, так м'яч хвилини п'ять шпандорив по кумполах, аж поки лівий інсайд не засунув «мертвяка» під самісіньку штангу... Та такий же «шут» був, що з голкіпера аж трусики впали. Ну й грають же ж — спасу нет!

А хіба тобі не приємно це чути, бо то ж ти був на лівому інсайдіві і це ж ти загилив «мертвяка» під самісіньку штангу. Дійсно, вдарчик був! Пам'ятаю, що в мого хазяїна аж усередині щось хруснуло — такий був ударчик.

А що з публікою робилось! Ревла, браток, хвилини п'ятнадцять. Тільки й чути було: «Що, не світить?», «Слабодіркувато», «З ким беретесь?!», «Вам би ще років із три треба було в паршивого гандбола потреніруватись, а тоді вже за футболу братись?!».

Старий буц тяжко зітхнув і скося поглянув на чобота.

Він сподівався на ефекта, але чобіт спав, прикрившись старою рудою халявою.

— Спить, запуда... Постій же, я тебе коцну...

Але цей професійний намір не здійснився, бо інвалід-халамидник витяг бутса з купи за подерте вушко і почав щось пояснювати покупцеві — юнакові років п'ятнадцяти.

ПЕРЕДОВА ЛЮДИНА

Що не говоріть, а раніш було краще.

Ну, от візьмімо, приміром, великдень.

Святкуємо ми його, як і раніш, — три дні, різниця лише в тому, що раніш святкували ми його неділю, понеділок і вівторок, а тепер святкуємо суботу, неділю й понеділок.

І невелика ніби різниця, але все якось воно не так.

Раніш, поки паска була просто паскою, а не міщанським забобоном, жилось і святкувалось значно простіше й спокійніше.

Понапікала жінка чого там помагається, насмажила порсят, курей, ковбас, крашанок приготувала з сотню, ви горілки придбали четвертину там чи дві і починаєте святкувати.

Істе, п'єте, Христа воскреслого прославляєте. Сонечко світить, травиця зеленіє, горобці цвірінькають, сусіда ригає, ви від нього не відстаєте — і все хороше, лагідно, урочисто.

А чому це так було?

А тому, що солідарність у людях була, думки були однакові.

Всі знали, що святкувати треба, бо Христос таки воістину воскрес. Не було отих пуцьвіринків, що тепер ходять із барабанами та «Долой, долой монахов» * виспівують.

Єдність була.

* «Долой, долой монахов» — антирелігійна пісня 20-х років.

Всі святкували добровільно — ніхто не примушував. Не так, як тепер, що коли оце й святкуємо, то не з «убіждень», а через те, що кодекс праці вимагає.

Свобода була, свідомість.

Раніш ваш приятель і колега по службі Стратон Свиридонович приходив до вас, пив, їв, христосувався, і край. Було радісно, було приємно. Шкоди нікаторої, бо хіба можна вважати за шкоду, коли Стратон Свиридонович скатертину спотикачем залле або відпочине п'яний на ліжкові та чобітьми подушки пошмарує — це ж дрібниці. А зараз? Що може вийти з того, як побуває у вас на великдень Стратон Свиридонович?

Уявіть собі, що після свят приходите ви на посаду. А Стратон Свиридонович прийшов раніше і вже розповідає, як він був у вас на перший день, які у вас були чудові пундики, як горіла лампадка, як христосувалися, як співали хором «Ангел вопієше» і т. д. і т. інше.

А секретар місцкому й питає вас:

— Як же це так, товаришу Активенко? Ви ж у п'ятницю на загальних зборах докладчиком виступали про забобони, громили якусь легенду про якесь воскресіння якогось Христа, а вдома і легенду прославляєте, і забобонних пасок понапікали?

Бачите — уже й неприємність, і на лояльності вашій може окошитися.

А раніш цього ніколи не трапилося б. Бо раніш і місцкомів не було, а теперішній секретар святкував паску однаково, як і ми, грішні.

Ще гаразд, як завітають до вас на великдень свої, як то кажуть, люди. Ще нічого. А уявіть собі, як заскочить рантом хто-небудь із тих, знаєте, антирелігійників, що святкують на самоті, щоб ніхто не побачив? Що тоді? Як уникнути неприємності, коли людина вже до хати заскочила? Дуже треба бути спритному на такий випадок, і я,

шановні громадяни, не помилюсь, коли скажу, що в таких випадках треба робити так, як робить мій знайомий Андрій Панасович Куденький. Ви його, напевне, знаєте. Це той самий Андрій Панасович, що править за помбуха в «Опучтресті».

Заходжу сьогодні до нього. А в нього, голубчики,— рай... На столі печене й варене, а грамофон все божественне виспівує.

Похристосувались, випили, закусили.

А я його тихенько під бока — штовх та, підморгнувши, й питаю:

— А що б,— кажу,— було, якби оце до вас хто-небудь заскочив із тих, що ото «Долой, долой монахов»? Га? Як би ви тоді, Андрію Панасовичу? Ви ж на посаді за активного антирелігійника йдете?

А він, знаєте, випив чарку запіканки та й говорить:

— Пусте, голубчику. Аби, голубчику, голова на плечах, можна з усякого становища вискочить. По-перше,— говорить,— грамофон гратиме не «Єлиці во Христа крестітеся»*, а гратиме, що мені або гостеві забажається, включно до «Ми юнії спартаки»**. По-друге, страва, що на столі стоїть, осучаснена на сто процентів,— ви лишень придивіться: напушника я, замість забобонного баранця, уквітчав фігуркою піонера з шоколадами, яйця виключно червоні, хрін, що в поросяти в роті, пофарбував буряковим квасом — теж вроді червоний, на сирній пасці скрізь п'ятикутні зірки. У мене, дорогий товаришок, усе зважено, все завбачене.

— Добре,— говорю.— А як же з тим, що ото й на напушниках, і на серветках, і на яйцях понаписувано: «Х. В.»

* «Єлиці во Христа...» — церковний гімн.

** «Ми юнії спартаки» — піонерська пісня 20-х років.

та «В. В.». Це ж означає: «Христос воскрес», «Воістину воскрес»?

— А то вже як для кого, а для отих, що «гірше за тарарина», це означає: «Хочемо випити» або «Хочете випити»? а «В. В.» відповідно: «Випийте, випийте» або «Вип'ємо, вип'ємо». Не, голубчику, мене на юринді не впіймаси. Я не з таких. У мене, голубчику, попугай єсть. Так раніш він, крім «Христос воскрес», нічого не вмів вимовляти, а зараз я його перевчив. Спробуйте лише його зачепити, то він зразу вам: «Дайош Дніпрельстан...» У мене, голубчику, закон — я від епохи не відстаю.

.

Громадяни! Щоб під час великих свят не зіпсували вам настрою деякі неприємні візитори, робіть так, як робить Андрій Панасович Куценський.

ФАКТОР

Всі кричать: фактор, фактор! Та ще й могутній ніби фактор.

Але — даруйте мені — я з цим гаслом ніяк погодитись не можу.

Може, кому й фактор, а мені — неприємний факт.

Я — ворог радіо! Я терпіти не можу радіо.

Я — переконаний ворог радіо.

І коли оце позавчора на вулиці я когось випадково штовхнув і цей «хтось», поглянувши на мене скося, промовив таким басом, ніби в нього замість горла гучномовець: «Штовхається... Мачта антенная!» — я зненавидів радіо ще більше, бо мене ніколи так не зневажали.

Ще б пак! Мене порівнюють з якоюсь ломакою. Правда, я високий на зріст, але ж я до деякої міри людина. Я до міськради депутатів вибирав. Може, й мене оберуть коли-небудь за депутата. І — ломака.

Як вам це подобається?!

Ні! Заявляю категорично: я ненавиджу радіо.

Ви знаєте, що робиться у мене вдома? Не знаєте? Ви й уявити собі не можете.

Гризли мене жінка й діти — і нарешті таки догризли: купив я того фактора.

І що тепер робиться?

Усе помешкання в проводах, конденсатори на кожному кроці, діти ходять не ївши, бо жінці ніколи: вона, знаєте, хвилі ловить.

Зразу: давай навушники.

Що ж! Дав! Дві пари купив, а одну на службі вкрав: одрізав від двох телефонів.

— Жах! Сором!..

Громадянство! Знайте, що один виборчий голос до міськради останнього скликання подав злодій. І злодій той — я.

Призвели-таки діточки.

Між іншим, про дітей.

Про те я вже не говоритиму, що в них на вухах мозолі від навушників, скажу лише, що до фактора вони в мене звались по-людському: Галина, Палажка й Павло.

Тепер звуться по-жіночому: Трансляція, Батарея і Штепсель.

Тепер іноді скажеш:

— Хвилічко (раніш було просто Химка), Хвилічко!
Ти б утерла носа Павлові...

А вона сидить із навушниками на ліжкові, втелюючи-вши очі в стелю, та:

— Павла тут нема. Є Штепсель!..

— Втри,— кажу,— хоч Штепселеві, а то соплі через Трансляцію вже на Батарею капають...

Це, по-вашому, життя?..

Не вечеряю вже третій тиждень, бо в 5-15 — радіожовтень, в 5-30 — радіо-піонер, в 6-12 — радіо-комсомол, а з сьомої, самі знаєте, починається вже й доросле радіо.

Коли ж тут у чортової хвилі вечерять?!

І так, увявіть собі, щодня.

Отаке моє життя. Власне, не життя, а «завчасне заземлення»!..

І ТУТ РЕВОЛЮЦІЯ

Щоб підвищити музичність серед червоноармійців, в Ленінграді організують хорові інструкторські курси.

«Известия ЦИКа»

«То лі дело» — за старих часів.

Музичність сама підвищувалась, бо як вийде, бувало, фельдфебель — цей інструктор і диригент, — та як «загньот» співакам декілька музичних реплік, так аж стіни розлягаються од «царя туре-ах-мед-ського» або од «цить, Дунька, мовчи, Дунька!».

— Знов баса не в тую астролябію попали!! Вище! Вище-е-е!! — разтуди твою налево!!! Тенора — грубсе-е-е!! Рабинович! Обозначай шаг на месті, а не крути задом, як холодногорська перекупка. Тоже — захитник отечества...

.

Одне слово, методи були переважно практичні, а теорія відігравала роль підсобну, і то в випадках, так би мовити, екстраординарних.

— Ой, штось-то я, реб'ята, помічаю, що почалася юринда. Хіба це пенія? Стоять і ротом двигают задля маскировки. І хоч би один-два, а то таких неізвесних ігоїстов розплодилось штук сорок...

— Діжурний! Зібрать після молитви всіх «неізви-
сних» — список я дам,— треба теорію загнать, хоч і не
люблю я єтой каніфолі.

Р-р-разойдись!!

.....

— Да!.. Так ви знаєте, господа ігоїсти, што такое «пе-
нія»? Для чого вона? Ти думаєш, Сидоренко, што єто так
собі, «предмет» і больше нічого. А чи звєсно тобі, необра-
зованная твоя пика, што «пенія», крім того, що веселить
салдацькую душу, приносить пользу твоему ограниченому
здоров'ю?

Вона розвиваєть «слізистую оболочку»!!!

А як розвиваєть — я вам, сукини сини, зараз об'ясню.

У кожної людини в горлі є клапан. За тим клапаном
єсть перепонка, або, по-вченому, слізиста оболонка.

І от, як ти співаєш, із тебе — через груди — виходить
напор з воздуха і смикає тую перепонку, як струну...

Значить, і грудям — розвитія, і перепонці — розвитія,
і... дурній твоей голові — розвитія, бо не буде через твою
дурну голову від начальства замічашія і не будеш ти без
зміни на кухні картоплю чистить...

От що значить «пенія»!!!

— Ану, Сидоренко, шкварни для репетиції «Полюби-
ла коваля»!

— На мєсті шагом ма-а-р-р-ш-ш!!

.....

А зараз?

Скінчить отой інструктор курси, приїде до своєї зало-
ги, зберуться червоноармійці в клубі чи де там, і почнеться:

Теорія музики, сольфеджіо, ноти, гамі, різні там сі-бе-
молі та до-діези, модерати та в «пїч-ті-кати» *...

* «П і ч - т і - к а т и» — каламбур, походить від музичних термі-
нів тину модерато, стаккато.

Ну, скажіть, будь ласка, чи скоро — за такою купою теорії — ота бідолашна «слізистая оболочка» дочекає на «розвитіє»?

А ще кажуть, що...

Ех-х-х...

РОЗЧАРУВАННЯ

Я, шановні товариші, людина майже культурна і завжди покладаюся на науку. Не можу, одне слово, без науки дихнути. Наприклад, дружина огірки солить, а я стою поруч з «Подарком молодим хозяйкам» у руках і стежу, щоб усе було за наукою. Підскочить, припустім, така ситуація, що треба синові клізму поставити, я беру «Сам собі лікар» і, поки мій син галасує, тримаючись за живіт, перегортаю триста сторінок «Сам собі лікаря», відшукую те місце, де говориться про наукове ставлення клізми, і син мій починає знову галасувати вже від науки.

Взагалі ніхто не має права закинути мені, що я ігнорую науку. Ні в якому разі.

І коли я, прочитавши в газетах (бачите, і газети читаю) про затемнення сонця 29 червня, почав готуватись до цієї всесвітньої події, то в цьому нема нічого дивного. Готувався я основательно. Читав «Вечернєє радіо», закоптив скло, згадав мимоволі, що на початку війни 1914 року теж було затемнення сонця... Але згадав це між іншим, бо певен, що війни не буде, бо ми війни не хочемо. А коли доведеться воювати, то хай знають акули, що ми готові. До речі, ніколи не думав, що сахарин такий дорогий. Коли порівняти з таранею, то виходить, що кіло сахарину коштує, як п'ять пудів тарані. Ну, сахарин сховав у радіоприймач, а що робити з таранею — не знаю..

Кум Бензол Йосипович раєв зробити з тарані матраца. Доведеться, мабуть, так і зробити. Неприємно трохи, але нічого не поробиш. «Хочеш миру — готуйся воювати».

Значить, про затемнення. 29 червня прокинувся о 6 годині ранку. Поснідав таранею. О 7 вийшов із дому. Вирішив спостерігати на вулиці, як природа переживатиме цю подію. Наука говорить (читав у календарі), що рослини, а особливо тварини, реагують. Добре. Почалося затемнення, і разом із тим почалось розчарування мос в пауці.

Дійсно, товариші, з тим затемненням наука підкачала.

Дійсно — бачив. Безсловно, сонце затемніло з лівого флангу. Вроді на нього хто насунув, а потім одсунув звичайну сковорідку. Та й то не спромігся на все сонце насупути, а лише на половину.

Ну, насунув! Ну, добре! А далі? Де зміна явищ у природі? Де паніка серед тварин і рослин? Не бачив ніякої паніки. Правда, в трамваї на Пушкінській була колотнеча, так то зовсім з іншої причини. Висаджували якусь громадянку, що хотіла п'ятилітню дитину за трьохлітню провезти й кричала на кондуктора:

— В мене муж не знайть, скількі йому лет, а то він знайть...

Так це ж у нас трапляється щодня.

Тварини трималися спокійно. Коні візників, як і завжди, залишали на брукові нормальну кількість спецхарчування для горобців, собаки в намордниках тримали себе теж пристойно. Відкритих виступів проти пригноблення собачих прав не спостерігав. Кузи?.. Але скільки тих кіз у Харкові?.. Люди?..

Люди дійсно реагували, але якимось невизразно. Кожен дивиться на сонце через чорне скло, а що в людини на думці — піди довідайся. Інший дивиться на сонце, а сам, може, думає: «Не спізниться б на посаду, а то оштрафують». Люди — вони завжди люди.

А паніки не було абсолютно. Не те що паніки, навіть в'яного ні одного не бачив.

От і вір після цього календарям, вір науковим авторитетам. Йй-богу, ще одне затемнення, і я цілком розчаруюсь у науці. А може, зробити це зараз, не чекаючи на затемнення? Принаймні хоч мойому синові буде легше.

ПРО ВУДКУ, РИБКУ І ВЗАГАЛІ

Найкраща розвага літом — це ловити рибу вудкою. Коли людині остогидне нудити світом, людина починає вудити. Різниця між цими двома «заняттями» майже нікаторої нема, а тому людина нічим не ризикує.

Як же ловиться риба вудкою?

Погано ловиться, а найчастіше зовсім не ловиться.

Що таке вудка в цілому?

Через те, що російського прислів'я: «На одном кінце черв'як, а на другому дурак» до наших українських мов пристосувати нам трохи незручно, ми визначаємо вудку так:

Вудкою називається знаряддя, призначене для масової перевозки в дачних і інших поїздах у напрямку до тих місцевостей, де єсть річки, озера й ставки. В місцевостях, де нема залізниці, масову перевозку замінюють масовою переноскою.

Вудка — річ дуже складна.

Складається вона з: вудлища, лески, поплавця й гачка.

В у д и л и щ е. Довга бамбукова або з ліщини (орішпини) ломака, якою, ідучи рибалити, дуже зручно збивати яблука з найвищої яблуні. Збивати яблука по чужих садках не рекомендується, бо для цього, крім вудлища, треба мати ще й швидкі ноги.

Леска. Теж довга, але вже не ломака, а нитка. Шовкова, або з англійського шпагату, або з кінського волосу. Важлива деталь: найкраще риба береться на леску, зроблену з хвоста смірної коняки.

Особливість лески, незалежно від матеріалу, з якої вона зроблена,— заплутуватись якраз тоді, коли ви прийшли на річку і хочете пустити вудку в «дійстві». І так же ж заплутується, проклятуша, що майже завжди доводиться розплутувати її способом Олександра Македонського.

Гачок (крючок), або риб'яча смерть. Це та частина вудки, що має органічне «свойство» чіплятись за все, крім риби. Чіпляється за осоку, лозу, очерет, ваші власні штани, підводну корчу й інші зовсім не подібні до риби речі. Авторowi цих рядків довелось торік витягти з Ворскли звичайні парикмахерські ножиці, але риби автор, принаймні в той день, як і взагалі за ціле літо, ні одної не впіймав.

Поплавець. Поплавець відіграє роль сигналізатора. Він надзвичайно точно й вчасно підкивує вам, що риба з'їла вже насадку і що треба насаджувати на гачок нову насадку, бо риба — ця нетерпляча істота — покине негайно ваші вудки і почне їсти насадку у вашого сусіди. А це викликає заздрість. Та не звичайну, а жахливу охотницьку заздрість. Дійсно ж жах. Ви на власні очі бачите, що поруч у Петра або в Грицька раз у раз клює, а ваші поплавці стоять непорушно. Та тут від заздрості у вас усередині може нетерпляча жїла лопнути. Взагалі поплавець надзвичайно важлива частина вудки. Принаймні він завжди вказує, що риба в річці є і що риба ця почуває себе непогано, посідавши вашою насадкою.

Хтось із євангельських вождів сказав, що «Вера без добрих дел мертва єсть», то так і вудкою без насадки риби не впіймаєш.

Що ж таке насадка?

Н а с а д к а (інакше — меню риб'ячого харчування) — це все, що насаджують ви на гачок з метою впіймати рибу. Риба хватає насадку, разом із нею гачок і... ах! Розумієте тепер, що не буде з нашого боку помилки, коли ми скажемо, що насадка в складній системі вудки відіграє роль звичайнісінького провокатора.

Риб'ячих провокаторів багато (з цього боку риби ще щасливіші за людей) — горох, пшеничка, каша, хліб, макуха, черв'яки, гробаки, метелики, мухи, коники, жаби й живці. Живці — це маленькі рибки: піскарі, бубирі, верховодки й інші.

Найкраща насадка, в чому ми з власного досвіду неохитно упевнились, це: горох, пшеничка, каша й хліб. Насадки, що однаково вживають риби й рибалки. Цього не можна сказати про черв'яків, гробаків, мух, коників, метеликів і жаб. Тут риба «за», а рибалки категорично «проти». Трохи окремо стоїть макуха. Конопляну макуху їсти можна. Посолена вона непогана. Макуха з рапсу, сонячників, льону, куколю значно гірша за конопляну. Дуже гірка.

Але ці сорти макухи мають прекрасну особливість. Чим більше сидите ви на річці, тим більше вони наближаються якістю до конопляної макухи.

Вище ми описали головні, так би мовити, приладдя, що за їх допомогою рибалка має можливість мріяти про масове знищення щук, окунів, чабаків, коропів та іншої риби.

Тепер декілька слів про підсобні.

Т о р б а або к о ш и к, куди ви маєте змогу покласти хліб, сало, оселедці, сіль, тараню, яйця, сірники, махорку — речі, що їх відсутність дуже кепсько відбивається на наслідках охоти. Висновок: чим більша торба, тим більше шансів, що ви не швидко підете додому, отже, впіймаєте більше риби. Досвід говорить, що кількість упійманої риби

прямо пропорціональна кількості загубленого на рибальстві часу.

К и й о к. Звичайний кийок. Призначення його — захищати ваші штани й литки від місцевих собак. Деякі скептики можуть закинути авторові, що кийок річ не така вже необхідна. Але на авторову думку навпаки. Доказом цього автор досить охоче демонструє сліди собачих зубів на правій авторовій литці. Результат тих часів, коли автор був скептиком й ігнорував поради досвідчених рибалок.

ДЕЯКІ ПОРАДИ ДЛЯ ПОЧАТКІВЦІВ

Рибальське привітання. Прийшовши на річку і побачивши, що вже якась потвора сидить і вудить, ви підходите, сідаєте поруч і промовляєте:

Рибка плаває по дну!

Досвідчений рибалка, такий, знаєте, риб'ячий вовк, обов'язково не гляне на вас і прокаже:

Навряд упіймаєш хоч одну.

Вважайте, що знайомство оформлене і ви маєте право повести коротеньку професійну балачку.

— Ключють?

— Сідай — сам довідаєшся.

— Є що-небудь?

— Ні, крім тебе, ще ні одного дурня не було.

— Так! А на що ловите? На макуху, кажуть, добре береться?

— Береться й на макуху... А поки що йди ти під три чорти, щоб не було близько твого й духу...

Звичайно, це не єсть типова розмова, але наведений зразок свідчить, що чемність і привітність серед рибалок стоять не на останньому місці.

ЯК ДОСЯГТИ НАЙКРАЩИХ РЕЗУЛЬТАТІВ, СЕБТО — ЯК ВПІЯМАТИ БАГАТО РИБИ

Єсть різні способи, але за найкращий вважається такий:

Ви примічаєте заздалегідь, де саме ставлять на ніч ятіря рибалки-професіонали (ті, знаєте, що ото ввесь час швендяють на човнах повз ваші вудки, робити їм, ледарям, нічого), а потім уночі сідаєте теж на човна, тихенько під'їздите, витрушуєте з ятірів рибу собі в торбу (бачите, торба!) і йдете собі додому. Треба лише кожній рибині поробити гачком у роті дірочки, щоб потім легше було довести, що риба впіймалась на вудку.

Цей спосіб — прекрасний спосіб. Серед рибалок він має надзвичайно поетичну назву — «незабутній спосіб», бо забути, скільки разів вас били і як вас би-и-ли, дійсно трудно.

• • • • •

Закінчуючи статтю, хіба можна втриматись від заклику: — Громадяни! Хочете довше пожити на світі — ловіть рибу!

Пам'ятайте, що найживучіший народ на світі — це вудильщики.

Приклад. Авторіві цих рядків сорок з гаком. Вудкою він орудує років з десять, причому «незабутнім способом» ловив за життя тридцять раз (не більш разу за літо).

І — як бачите — живий.

«ОСКУДЕНІЄ»

Голова місцевої філії союзу мисливців згорнув газету й зітхнув.

— Знову...

— Що «знову»? — запитав секретар.

— Та ось знову в суботу біля Кулгивівки один утопився — за качкою в болото поліз, — а один всадив заряда в спину якомусь селянинові — мало на смерть не забив. Треба щось робити, Василю Гордійовичу. Читав я недавно в одній столичній газеті, що слід би отаких горе-мисливців водити на полювання з інструкторами. Може, й нам спробувати, як ви гадаєте, га?

— А що ж, давайте спробуємо.

— Добре. Пишіть постанову.,

З лісу вийшла група мисливців, чоловіка з двадцять. Одійшовши кроків двісті, група розташувалась на невеликому бугорчику. Один з мисливців, поважний дідок, з паличкою і з термосом через плече, зняв капелюха, обтер лисину хусточкою і сказав:

— Ну й пече...

— Да, припіка, — відповів йому юнак, увесь обвішаний набоями, патронташами, ягдташами. А проте, Кириле Петровичу, вже пів на четверту. Може, почнемо?

— Зараз почнемо.

І в цьому «почнемо» чулося, що Кирилові Петровичу принаймні доведеться починати або вмирати, або сідати в спеціальне крісло зубного лікаря.

— Значить, шановні товариші, минулої неділі ми з вами студювали качку. Певен, що ви ще не забули моїх зауважень і вказівок. Темою сьогоднішньої нашої лекції буде завць.

Засць належить до групи диких звірів. Водиться переважно скрізь. У природі існує багато зайців, але грубо, схематично, так би мовити, їх можна поділити на чотири породи: залізничних, радіозайців, базарних і лісових (польових, лугових). У даному разі нас, мисливців, цікавлять лише останні дві породи, себто базарні й лісові зайці, через те, що перші дві породи вивчають досить охоче і не без успіху мисливці залізничного контролю і агенти фінвідділу.

Значить, про базарних і лісових зайців.

З попереднього мого зауваження ви напевне зробили висновок, що назву «базарний», «польовий», «луговий» і «лісовий» зайці набирають від тих місцевостей, де вони плодяться, живуть, працюють і виконують різні обов'язки, можливо, виборні, а можливо, й по призначенню. Що таке базар, ліс, поле, луг — ви знаєте з моїх попередніх лекцій, але для доцільності коротенько нагадаю. Базар — це місцевість, де ваша мама заковує продукти, лісом називається загальне зібрання дерев, лугом — пленум трави й сіна, а полем — житлоплоща майбутніх французьких бубликів, поковських пундиків і колійчаних бубликів.

У цьому місці Кирило Петрович закурив люльку. Аудиторія присунулась ближче.

— Йдемо далі. Характерні ознаки зайців: короткий хвіст, довгі вуха і задні ноги довші за передні.

Виглядом своїм зайці нагадують до деякої міри невеликих собак і підсвинків до трьохмісячного віку. Отже, щоб під час полювання ви випадково не застрелили цуценяти або підсвинка, пам'ятайте основне: зайці ніколи не гавкають і не кувікають. Значить, коли ви забачили де-небудь звірину, яка на вашу думку може бути й зайцем, ви, раніш ніж стріляти, потихеньку підходите до звірини і ніжно промовляєте: «цю-ці, цю-ці» або «паць-паць-паць!»

І коли після цього звірина не гавкне і не закувіка — стріляйте. Жодного сумніву: перед вами заєць.

Тепер переходимо до другої частини нашої лекції, а саме: як стріляти зайців?

Увага, товариші! Пам'ятайте, що мисливець не для того існує на світі, щоб вивчити зайців, він існує для того, щоб нищити зайців.

Як же стріляти зайців, щоб: 1) не одстріляти собі ноги або руки (труднощі за наших часів добути протеза) і 2) не застрелити кого-небудь з товаришів (турботи по влаштуванню похорон, підготовка до надгробної промови, аліменти собаці забитого і т. д. і т. д.).

Щоб позбавитися цих неприємностей, треба: а) визначити точно, під яким градусом північної довготи чи західної широти сидить або лежить заєць, б) під яким градусом (не горілчанам, звичайно) стсїте ви.

Визначивши це, ви прикладаєте долоні до рота рупором і кричите:

— А-а-го-о-в! Товариші! Я вгледів зайця! Він лежить на захід від мене під 42/88 північної довготи. Зараз стрілятиму-у-у!! Заряд летітиме на північний захід! Хто там ходить, тікай або ховайся-а! Попереджую-у-у!! Раз, два, три!

А потім уже безпечно стріляєте.

Це коли заєць лежить. А коли заєць біжить, засоби підготовки до стрільби залишаються ті самі. Різниця лише в тому, що всю підготовку ви проробляєте швидше, залежно від швидкості заячого бігу. Замість поважного: «Аго-о-ов! Товариші, я вгле-е-дів і т. д.», ви кричите одразу — швидко, швидко: «Товариші, я вгледів зайця, він біжить і т. д.». Коли на вашу тираду заєць, як то кажуть, «припустить», — і ви відповідно «припустить».

На цьому я закінчую нашу сьогоднішню лекцію. Зачо-

ти в неділю за два тижні, тут же. Існити провадитиму за програмою:

Качка та її вплив на психологію початківців-мисливців, заєць і статистика нещасних випадків під час полювання, мисливська собака та її світогляд...

Аудиторія почала закусувати. Сонце припікало.

КІНО НА СЕЛІ

— Так кажете, Гуровичу, у вас на селі кінематограф є?

— А то як же! Справжцісінський! Щонеділі розделує у вас-таки, в школі...

— Цікаво?

— Дуже цікаво, що й говорити! Спасибі нашим шефам, догодили, сказать би, народові...

— Давно ж він у вас?.. Розкажіть, будь ласка, як же воно так сталося, що й у вас — у селі — кінематограф з'явився...

— З охотою...

Почалось воно так:

На другу пречисту ходив по селу наш виконавець Гарасько і наказував, щоб у неділю прямо з церкви «увесь народ і которі женщины приходили до сільради на сход». Словістили, мовляв, по телефону з району, що у неділю приїдуть на село шефи.

— Приїдуть, — проказував Гарасько, — небезприменно прямо з гóроду на антанабилі, а тому — не спізнойтесь, граждани! Бо воно хоч і шеф, а все ж таки людина, і невдобно показувать свою повну індіхвиренцію, когда людина старається, хоч і на антанабилі...

Явка, між іншим, добровольная, а тому, хто спізниться або не приїде зовсім... говорити не приходиться... Одно-

словно, щоб не жалкувати ув результаті — приходьте, громадяни, всі обов'язково...

У неділю батюшка зарані скінчили службу, і вся громада посунула до сільради зустрічати гостей.

Дійствительно, приблизно говоря, на обідню пору — приїхали.

Шеф — огрядний чолов'яга, пудів на шість, у кобеняку, з окулярами на кашкеті, і поруч його — гарненька тоненька жіночка у червоній хустці.

Влаштувався мітинг.

За почесну президію обрали діда Юхима Первака — він у нас завжди тую должность сполняєть.

Насамперед шеф завітав до громади і попрохав Гараська «немедліно од'їскаць» хазяїна того поросяти, що вони антанабільюм на вигоні задавили.

— Потому,— сказав шеф,— ми хоч і городськії, а розуміємо, што порося не винувате. Власність ми визнаємо і за поросячий реманент збитки безсловно виплатимо. Не турбуйтесть!..

Але турбуватись майже не прийшлося, бо до сільради бігла, мов несамовита, баба Палажка Совхозиха і так репетувала на весь майдан, що дід Юхим забрав собі слово і промовив до шефа:

— Не інакше, дорогой товариш з гóроду, порося Палажчине, бо ета активная баба даремно нікагда не галасуєть, і треба найшвидше євтую ораторшу припинить, поки вона не распропо...гандирувала антанабільюву маму і вашого, звиняйте, тата...

Шеф погодився, витяг трояка, і на цьому урочиста частина мітингу закінчилася.

Далі забрав слово шеф і говорив довго-довго, годин зо дві.

Говорив про все потроху: про Китай, про попів, про кооператив, про школу...

Нарешті, шеф довго говорив про якогось «великого німого», що придумав апарата і зараз говорить краще за балакучого...

Що від того німого велика людям користь стала...

Що можна за допомогою того німого апарата, сидячи, приміром, у нас, бачити, як люди по інших країнах живуть, як вони теє життя будують.

Одне слово, зацікавив нас шеф дуже, так що дід Юхим знову забрав слово і сказав шефові:

— А нізя лі, дорогою докладчик з гóроду, мітинга припинить, бо вся громада дуже задоволена, хоч і не обідала... А коли ваша ласка, чи не можна нам на село такого, хоч поганенького, німого апарата дістати, щоб і ми користь мали і з задніх у передні за вашою допомогою пересунулись?..

На це шеф відповів: «Дорогі граждани, не турбуйтеся і не сумлівайтесь, ми шефнюємо організовано і подбаємо про те, що й у вас на селі буде кіньмитограф».

Потім шефи поїхали.

Народ розійшовся дуже задоволений, і ще тижнів зо три жваво обговорювали... як повезло отій Палажці, що здерла трояка за шолудиве порося, яке й семигривеника не варт...

Потім, місяців через два, привезли з гóроду до школи апарата, і тепер щонеділі цокотить лиха личина і показує...

Чого тільки не показує?!!

КІНЬ У ПОВІТРІ

Оце колись — увечері. Приймаю радіослухачівську позу... З цього ви робите висновок, що в мене в квартирі єсть радіо. Правильно — не помилились. Бо я така ж ненормальна людина, як і ви, як і решта.

Приймаю, значить, радіослухачівську позу — лягаю

просто на ліжку, стискаю голову залізним обручем, уші навантажую навушниками, кричу на сина, щоб замовк, і слухаю.

— Алло! Алло! Говорить Харківська радіомовна станція Наркомосу України на хвилі чотириста сімдесят сім метрів.

Це зрозуміло.

— Алло! Алло! Балакучію Харковенчію радіомовенчію шганці Наркомпросію Українію ін хвилендо чо-чо-чо-метрію!

Це на есперанто. Кажуть, ніби есперантисти розуміють. Можливо.

— Зараз почнеться перший в світі шаховий матч по радіо між Харковом і Києвом! За Київ грають маестри: Богатирчук, Рмузер, Погребиський, Грінберг, Поляк; за Харків маестри: Альохін, Григоренко, Ойстрах, Порт і Янушпольський.

— Київ робить перший хід: d2 — d4! Харків e7 — e6!! e7 — e6!! Черговий хід Києва о 6 годині 15 хвилин!!

— Алло! Алло! Київ, Київ!! Слухайте нас!! e7 — e6! e7 — e6!!

І пішло, і поїхало...

Ви ж розумієте, що це значить? До чого ми доскочили?

Столиця України — Харків — перший у світі ініціатор шахової гри по радіо. Харків перший у світі поліз у міжпланетні простори з кіньми, слонами, ферзями і пішаками! Перший у світі.

Хіба це не красиво?! Хіба це не заслуга?!

Хіба це не наштовхне тих, що влаштовують матч на все-світнє першенство між Альохінім * і Капабланкою **, зро-

* Альохін О. О. (1892—1946) — славнозвісний російський шахіст, чемпіон світу з шахів 1927—1935 років.

** Капабланка Х. Р. (1888—1942) — чемпіон світу з шахів 1921—1927 років.

бити так, що шахісти всього світу будуть стежити за грою найкращих шахістів і за хвилину знатимуть про кожен хід.

Пристосувати радіо до шахів, до однієї з найкультурніших розваг людства,— це прекрасна ідея.

І Харкову, і харківським шахістам, першим піонерам у цьому ділі,— честь і слава!

Ініціатива їхня не загине — я певен у тому.

Я також певен і в тому, що пробіжить деякий час, ну — місяць, два, рік — не важно, надалю я відповідну кнопку своєї домашньої радіостанції, намацаю Кубу, намацаю житлокооп, де мешкає Капабланка, та:

— Доброго здоров'я, Рауль Хозовичу! Живенькі-здоровенькі?! Може, вшкваримо з вами дебют іспанських пішаків? Що, згода?! Прекрасно! Ваш хід? д2 — д4? Гаразд. А я піду коником!.. Я, знаєте, коником!..

Отака може бути штука.

«КАДИЛО»

За телеграфними відомостями попи Богородичної церкви почали випускати дві стінгазети «Колокольный звон» і «Християнській Благовестник».

Через те що для них ця справа нова, даємо їм, як фахівці, зразок церковної газети.

ПЕРЕДОВА

Во ім'я отця, і сина, і святого духа!

Сознательні християни!

Вступаючи на 10-й рік революції і обміркувавши сучасну політичну ситуацію, темп і вимоги моменту, вирішили ми, що без органу далі неможливо.

Воззріте!

Женвідділ — з органом, деревообробники — з органом, і лише ми, ваші наставники, хранителі душ і телес ваших, ігнорували досі «шосту державу» * — цей могутній фактор культури і прогресу.

Нині, приступаючи до випуску стінгазети «Кадило», кардинальними завданнями її ставимо:

Висвітлювати всі галузі життя як пастирів, тако і пасомих.

Уповаючи на милосердя боже і вашу, любі брати й сестри, піддержку, купно возопійм.

Хай живе «Кадило»!!!

Амінь.

Редколегія

ПРО РАДІОФІКАЦІЮ

(В порядку обговорення)

В дні великих свят, як от пасха, різдво, храмові свята, — не всі молящі мають змогу протиснутися в церкву і багато з них мусять вертатися вспять без задоволення потреб душі своєї.

Отже, гадаємо, що зазначеної хиби дуже легко можна уникнути за допомогою радію.

Радіоприймач біля вівтаря і слововержець на цвинтарі зроблять своє діло.

Робить же ж те саме ВУЦВК, чому й нам не робити, а брати добрі приклади з влади і похвально, і богові приємно, ібо «несть влади аще не від бога».

Піонер

* «Шоста держава» — мається на увазі преса.

НАМ ПИШУТЬ

Г р у п а п а р а ф і я н зауважує, що режим економії — річ, безумовно, гарна, але так економити, як паламар «Жен-Мироносець», на наш погляд, занадто. Не встигнеш поставити свічку, як він не дає їй, як то кажуть, і вгору глянути — одразу гасить і в недопалки.

Пора смикнути вже занадто щирого паламаря.

Тов. Свій цікавиться, хто платитиме аліменти за дитину, ю же во чреві зача вдова нашого помершого паламаря. Між іншим, як реагуватиме на це диякон автокефальної церкви отець Йосип Садило.

Ц е р к о р № 387 пише: «40 мучеників» молящі, прикладуючись до ікони господа нашого Ісуса Христа, стерли поцілунками благословляющу десницю, і стримить одна кульша.

Час церкомові подбати про нову десницю.

ПРИГОДИ Й ЗЛОЧИНИ

Х у л і г а н. Вчора, під час літургії, в нашій церкві після возгласу диякона «Благослови, владико» один громадянин почав кричати: «Кавунов, кавунов, кавунов!» Хулігана заарештовано. Він був п'яний і назвався безробітним дияконом Іоанном Смиреним. Дружно побитого парафіянами хулігана забрала міліція.

С м е р т ь від алкоголю. Біля 5-ї год. увечері в сторожці церкви Ісуса Сладчайшого нагло помер від надмірного вживання церковного вина псаломщик Петро Вездесущий. Небіжчик без закуски випив 22 пляшки. Труп відправлено до моргу.

К р а д і ж к а в т р а м в а ї. У настоятеля собору о. Петра Ангелвопіючого в трамваї № 5 кишенькові зло-

дії, прорізавши три ряси і чотири підрясники, витягли з кишені невиразимих штанів гаманця. В гаманці було 301 шт. мідних копійок, просфора й документи.

ЛИСТ ДО РЕДАКЦІЇ

Шан. тов. редакторе!

1919 року я вступив до лав ЖЦ (живої церкви).

Нині, переконавшись, що проводирі ЖЦі дбають не про царство небесне, а більше про земну юдоль, цим заявляю, що виходжу з її лав і вступаю до Єдиної Соборної і Апостольної церкви (ЄдСАЦя), вважаючи, що не ЖЦя, а іменно ЄдСАЦя — шлях до царства небесного. Хай живе ЄдСАЦя!

Псаломщик Кирило Содомогорський

ОБ'ЯВИ

«Всяке даєнє благо». На редакційні і видавничі витрати приношенія сребрянниками й натурою приймає секретар редакції о. Вартохуріл.

• • • • •

Обікрадений в трамваї о. Петро Ангелвопіющий просить брата во Христе — злодія — повернути 301 копійку, а просфору й документи залишити собі.

• • • • •

Возлюблені братія!

Підтримуйте свій орган! Пишіть, читайте, розповсюджуйте!

Хто не читає «Кадила», того поб'є божа сила!

МІЖНАРОДНЕ СТАНОВИЩЕ

У мене сидить мій старий знайомий і приятель Іван Максимович — поважний середняк села Смикалки, філософ і член сільради.

Скориставшись із приїзду Івана Максимовича до столиці, я найняв у нього для планового проведення літньої відпускної кампанії серед членів моєї родини — клупю.

Зараз ми замогоричуємо цю змичку села з містом.

— Гарно зараз у вас на селі? — питаю я. — Сіють зараз... А там почне сходити, зазеленіє... Приємно. Поле таке зелене, зелене...

— Та нічого, — говорить Іван Максимович. — Не погано. Сіємо, дійсно. Треба. Міжнародне становище, стало бути, вказує, що капіталізм...

— А як Дінець, Іване Максимовичу? Такий же широкий, як колись? Пам'ятаєте, як у десятому році ми з вами за сомами на ніч ходили? Гарно так... Ніч тепла, місячна... Човен пливе... А вчитель, Гордій Петрович, раніш нас бувало приїде і вже спить... На ямі...

— Не вудить тепер Гордій Петрович. Кивув. Ніколи йому. Школа — само собою та кампанії різні. Доклади та зібрання. А він у нас по... міжнародному становищу завжди... Нагрузка в нього...

— А розкласти вогнище на березі, отам, знаєте, на повій луці під берестком? Ніч те-е-мна!..

— Еге! Згадали... Нема того берестка. Зрубали. На трибуну. Трибуна в нас тепер коло сільради з того берестка. Як свято яке або шефи наскочуть, — промови з трибуни тієї про... міжнародне, значить, становище, та й взагалі...

— Жалко берестка. Місце ж яке. Берег крутий. Як розженешся — та у воду! Аж дух забива! Тоді ще сусіда ваш — Микола Крутій — добре плигав. З викрутасами плигав. Тепер, мабуть, і він постарів, як і ми з вами?

— Е... Нема Миколи Борисовича. Помер місяць тому. Головував він у нас в сільраді. На річницю Лютневої революції доповідь робив. З трибуни. А воно мороз. Почав про... міжнародне становище, та так і не скінчив. Щось погано йому стало. Місяць полежав, і поховали... Гарний чоловік був. А що вже оратор! Бувало, вийде та як дине: «Товариші! Міжнародне становище нашої сільради вказує...» І почне, і почне. Талант був. Шкода...

— Нічого не вдієш, Іване Максимовичу. Доля, значить, йому така. Гарна була людина, свідома. Пригадуєте, як він колись, ще парубком, поміщикового сина мало не вбив за те, що той лелеку застрелив. А яке горе було тоді на вашій клуні! Що з лелечихою робилося? На другий рік не було вже на вашій клуні лелеки.

— І тепер не буде.

— Чому ж то?

— Антену на тому місці поставили. Оце зимою. Для радіо. У сельбуді радіо, а на моїй клуні антена. Клуня ж у мене висока, ні в кого такої нема. У нас тепер так і говорять: якби, кажуть, не клуня Івана Максимовича, так би ми ніколи й не почувли про... міжнародне становище. А то майже щодня.

Іван Максимович промовчав.

— Культура, знаєте,— додав він згодом.— Довелось поступитись лелекою. Треба. Радіо — велика річ, самі знаєте. Оце колись товариша з Москви слухали. Півтори години говорив про... міжнародне становище. Харашо! Сидиш у сельбуді, цигаркою попихкуєш, і все тобі ясно: клуня, антена, лелечине кубло, Москва, сельбуд, я, кум Денис і... міжнародне становище... Дивно...

.

Зараз Іван Максимович балакає з моєю дружиною, а я собі думаю:

«Самі антени, здається, ще не балакають. Значить, у клуні буде безпечно. А от у лелеки становище міжнар... тьфу! Безпорадне становище в лелеки».

ПІДХІД

Така подія трапилась в нашому театрі. Скінчився акт. Дали завісу. Оплески. Актори кланяються тое, сьое... А тут несподівано лаштунки падають і одну артистку, що головну роль грала, по голові... Ну, звичайно, понесли на руках до вбиральні... Сюди-туди: водою одливати, лікар з'явився. Дали якихось крапель — очунила... Але грати далі не може. А тут ще треба один акт догравати. Що робити? Директор бігає, адміністратор метушиться. Послали за однією актрисою — дома нема, за другою — теж нема... А публіка галасує, ногами тупотить. Директор, нарешті, відважився. Вийшов перед завісою та:

— Так і так, нещасний випадок, самі бачили... Заміни-ти товаришку Канделяброву ніким... Пробачте, спектакль закінчився...

Так, вірите, таке в залі знялось — не приведи господи.

— Як? — кричать. — Обдурювати народ...

— Гроші взяли — так догравайте.

— Я, може, тільки для того й приходив, щоб подивитись, як її в останній дії заріжуть.

— Отакий у вас підхід до глядача!

— Отаке поведження з масою!

Одне слово, скандал. Директор утік, мало не плаче. Кричить: «Це ж вони можуть до ранку в театрі сидіти. За всяку ціну дістати артистку Порцелянову, хай грає за Канделяброву!»

А в цей момент за лаштунками хтось хрипким басом:

— Не вміють знайти підходу до маси... А як не знайдуть Порцелянової, тоді що? Керівники! Доручили б мені...

Директор за лаштунки. А там сидить старий наш хорист Микола Карпович і спокійно ковбасу їсть.

— Це ви зараз говорили?

— Я.

— Ви можете ліквідувати цей скандал?

— Гадаю, що можу.

— Голубчику, виручайте!

— Гарзд. Хай дають три дзвінки. Я зараз.

Коли в залі трохи стихло, Микола Карпович вийшов перед завісою і почав:

— Шановні товариші! Не хвилюйтеся! Зараз почнемо. Бо вже артистка Канделяброва очуняла... Ми, власне, могли б почати й значно раніше, але, знаєте, трапилась ще одна така собі історія... На роздягальню, де висять ваші пальта, кожухи, манто й шапки, напали бандити... Та не хвилюйтеся! Нічого не трапилось. Просто бандити зв'язали капельдинерів і захопили багато одержі... Які саме номери покрадено, зараз ми...

Але ніхто вже не слухав Миколи Карповича. Публіка побігла одягатись, і за півгодини в театрі нікого не було.

Пішли ми потім до пивної, і Микола Карпович з нами.

Випили. І Микола Карпович випив.

Питаємо його:

— Як ви додумалися до такої штуки, Миколо Карповичу! Це ж геніально.

— І нічого геніального,— відповів він, наливаючи собі пива.— Просто треба вміти підійти до маси.

ДОКЛАД І РЕЗОЛЮЦІЯ

Член правління товариства «Друзі дітей» Сергій Тодосович Пролетарський, солідний громадянин з таким же животом, робить доклад про роботу правління за минулий квартал.

Хоч доклад цей і офіціальний, проте офіціальності не почувається.

Слухачі — все свої. Члени правління, члени ревізійної комісії, члени секретаріату і представники інших громадських організацій, що провадять свою роботу за спільними з «ДД» гаслами: «Геть безпритульність», «Всі на допомогу безпритульним» і т. ін.

Сергій Тодосович — прекрасний оратор. Сухі цифри і викладки він так влучно і до речі пересипає цікавими анекдотами з життя безпритульних, що аудиторія слухає уважно, не спить і в анекдотичних місцях докладу дружним сміхом підбадьорює оратора.

Доклад яскраво свідчить: робота пророблена величезна, цікава і з наслідками. Уже одного досить: всі безпритульні «виловлені», і «водворені» (так говорить Сергій Тодосович) по спеціальних будинках «ДД».

Доклад скінчився.

Коротеньке резюме — і голова зборів пропонує обрати комісію для підготовки резолюції.

— А може, резолюцію відкласти? — говорить Сергій Тодосович. — Уже десять хвилин на десяту. Пізнуvато ніби... А тим часом ми встигнемо і заскочити куди-небудь після трудов праведних. А? Як товариство?

«Товариство» охоче погоджується, і засідання закривають.

II

Безпритульний Стьопа — між своїми Стьопка Капіталіст — сьогодні страшенно задоволений.

По-перше, він чесно настріляв за день аж сорок копійок, а по-друге, він придбав (уже не зовсім чесно) дві пачки цигарок «Камея» і півдесятка яблук.

За останній експеримент з яблуками Стьопці, правда, добре дали по потилиці, але все це дурниці.

Зараз Стьопка бадьоро марширує вулицею, міркуючи, де погріться. Ще рано — дев'ята година — і ще можна чимнебудь «підлататися».

Відчинивши двері якогось парадного, Стьопка, крадучись, заходить і, влаштувавшись біля теплої батареї центрального ogrівання, виймає з пазухи яблуко і починає смачно хрумкати.

III

— Це що за екземпляр тут? — почув над собою Стьопка. — Ану вставай! Тобі чого тут? Ще й спить! Розлігся... Подддумавш...

Стьопка блимнув очима.

Коло нього стояло чоловіка десять з портфелями, і один товстий в хутровому пальті і смушковій шапці штовхав Стьопку ногою.

— Я погрітися трохи, — відповів Стьопка. — Потому — мороз...

— Погрітися? А потім украдеш? Знаємо вас! Втік напевне з колектора. Вилітай негайно! Швейцаррр! Ви що ж гав ловите? У вас тут безпритульні шляються. Глядіть мені!

IV

Стьопка вийшов на вулицю. За ним повиходили і всі з портфелями.

— Ну, громадяне! Куди? Я пропоную в «Арарат». Там, знаєте, кухня — цимес! А крім того, там такі хористочки, що...

Товстий не договорив. У нього з голови блискавкою злетіла смушкова шапка.

V

Лежачи біля теплої батареї уже в другому парадному і розглядаючи з усіх боків шапку, Стьопка промовив:

— Та тут написано...

І, ткнувшись носом у шапку, він прочитав вишите шовком: «С. Т. Пролетарський».

— Должно, якийсь відповідальний жлоб,— сказав Стьопка і перевернувся на другий бік.

ЯК Я СТАВ ХУЛІГАНОМ

На станції Н., куди поїзд прибув о десятій годині вечора, в наше купе увійшов новий пасажир.

В рогових окулярах, солідний брюнет років під сорок. Причому солідність ця була в усьому: і в жовтому новенькому портфелі, і в фетровому капелюсі, і в короткому модному пальті.

Новий пасажир чемно нам вклонився, спитав, де вільне місце, повагом витяг гаманця і, подаючи носієві карбованця, сказав:

— Спасибі тобі, братець. Далі я вже сам влаштуюсь.

Поїзд рушив.

Новий пасажир скинув пальто і капелюха, не поспішаючи порозкладав свої речі й сів.

Хвилин десять усі мовчали. Правда, нам трьом, що досить наговорились, не було вже про що говорити, а новий пасажир, очевидно, не хотів перший починати розмову. Але нарешті він не витримав.

— Шановні громадяни,— сказав новий.— Чи немає в вас шклянки води або нарзану? За обідом, знаєте, випив трохи і закусив паюсною, і зараз п'ють, п'ють...

— На жаль, нема,— відповів я.— А ви спитайте в провідника, може, в нього є вода.

Новий вийшов з купе, але швидко повернувся.

— Немає і в провідника,— сказав він, зітхнувши.— Порядочки! У вагоні нема води, прямо хоч пропадай. А зупинка лише через годину. Цей поїзд швидкий, на малих станціях не зупиняється. Не знаю, що й робити...

— Нічого,— почали ми втішати нового.— Потерпіть трохи.

— Доведеться, звичайно. Але ж розумієте, тепер не дев'ятнадцятий рік, нарешті. Треба ж і для пасажирів дбати. Такий випадок і...

В цей час поїзд почав зменшувати ходу і раптом став.

Повз наше купе, поспішаючи, пройшов провідник.

— Що трапилось? — посипалось з усіх купе.

— Невідомо,— відказав провідник.— Зараз дізнаюсь. Пасажири повиходили зі своїх купе й почали виглядати у вікна.

Трохи згодом повернувся провідник.

— Точно ще невідомо, яка причина,— сказав він, позіхаючи,— але кажуть, ніби десь попереду на перегоні «крушеніє» — товарний з рейок зійшов. Піду на станцію, довідаюсь.

— А хіба ми на станції? — зрадів новий наш сусіда.

— Ну да,— відповів провідник.— На невеличкій станції. Тому й зупинились, що семафор був закритий.

— От щастя,— радісно промовив «новий».— Значить, я зможу напитись води. А то ж, розумієте, пропадаю — так пити хочеться!..

І він подався за провідником.

У вікно я бачив, як вони з провідником пішли по шналах, присвічуючи дорогу ліхтарем.

Через хвилину десять «новий» повернувся з двома пляшками нарзану.

— Ну, знаєте, пощастило мені,— сказав він, задоволено всміхаючись.— Коли б не ця катастрофа, довелось би цілу годину страждати. А тепер, слава богу! Думав уже з умивальника воду пити. А тут — на тобі — така приємна несподіванка — товарний з рейок зійшов. Кажуть, ніби жертви єсть, бо вже з Н. санітарний вагон пройшов. Отака історія!.. Ну, тепер нічого — можна й далі їхати. Дві пляшечки нарзанчику, та провідник обіцяв ще й чайку принести чайничок. Поїдемо безпечно, до Х. водички вистачить.

* * *

Наш поїзд, простоявши дві години, нарешті рушив далі.

Всі пасажири спали.

Спав і щасливий брюнет, спорожнивши обидві пляшки нарзану.

На станцію О., де мені треба було сходити, поїзд прийшов о 4 годині вночі.

Я залишив вагон.

Сидячи в буфетній залі на ст. О., я думав:

«На станцію Х. поїзд прибуде о дев'ятій годині ранку. Коли послати телеграму зараз, вона буде на станції Х. раніше поїзда години на три. Добре!..»

Я пішов на телеграф і послав таку телеграму:

«Станція Х. пасажиріві місця 37. Вагон № 6 швидкого потягу № 5/б.

Катастрофи на наших залізницях трапляються не так часто. Отже, страшенно турбуючись, щоб ви не залишились без води і не страждали, я подбав про це, наливши у ваш новий портфель два чайники свіжої холодної води. Щоб забезпечити вас максимальним запасом питва, все, що було в портфелі, я викинув у вікно. Я міг би це сказати вам особисто, але ви так блаженно спали, що я не насмівся вас турбувати. Всього вам найкращого».

ЕХ, ТОВАРИШІ!..

Ех, товариші!.. Я ж не був проти допомоги безпритульним. Але тепер проти. Власне, не проти допомоги, а проти безпритульних.

А через що? Через безладдя. Міжвідомче безладдя, а я без штанів. І без піджака теж. Без отих штанів і піджака, що по кредитуванню. Що сорок три карбованці в розстрочку, а штани сірі в смугах. Позбавився штанів і піджака теж. Ще й місячник допомоги безпритульним не закінчився, а я без штанів. І без піджака теж. Жалко, жа-а-алко... А сорок три карбованці! Церабкооп вимагатиме, бо йому нема діла до міжвідомчих взаємовідносин. А по-моєму так. Проведиш кампанію, погоджуй усі пункти. Не доводь, щоб член спілки страждав. Аж соромно: стаж є, а штанів чортма. І піджака.

Товариші! Хіба я проти влади? Йй-бо, ні. І не хочу йти я проти влади... Я не бунтівник, от тільки треба було погодити, щоб дрібні гроші були. Тоді б все гаразд було. Не було б пригоди, і були штани. І піджак.

А трапилось так. Іду увечері додому. Трамваєм. Шостим. Іду. Поруч громадяночка сидить. Доїздимо до остан-

пвої зупинки. Я їй кажу кондукторові: «Дайте здачі три копійки з п'ятнадцяти, бо злазити треба». А він каже: «Нема в мене трьох копійок, а пате вам шість на двох. На вас і на громадянку». Ту, значить, що поруч мене сидить. Я, звичайно, взяв п'ятак і копійку і говорю громадянці: як зліземо — віддам. Не турбуйтеся. А вона сміється.

— А як не віддасте,— говорить.— Я ж вас не знаю, що ви за Гарі Піль* такий...

Інтересна така громадяночка, бодай і не згадувати. Злізали — йдемо.

— Вам куди? — питаю.

— На Іскринську.

— А мені,— кажу,— на Некрасівську.

— Що ж, каже, давайте мені три копійки та їй ідіть собі.

— Нема,— говорю,— в мене трьох копійок. П'ятак і копійка.

— Тоді дійдемо, тут недалечко знайома крамничка єсть, розміняємо та їй підете собі.

Йдемо — балакаємо.

— Яка,— каже,— через тих безпритульних ситуація заплутана. На трамвайні квитки дві копійки накинули, а дрібних грошей нема. Завжди неприємність.

— Да,— говорю,— конешно, ненормальність. Комгосп сам по собі, а Наркомфін сам по собі. Відомства, скажуть би, різні, ну їй плутанина. Та їй взагалі,— говорю,— було б для кого. А то шпана безпритульна тільки ридикюлі в дамочок з рук хватає...

— А тобі, зараза, двох копійок жалко...

Я зирк назад, а їх штук вісім.

* Гарі Піль — популярний американський актор; виступав у фільмах «Зневажаючий смерть» (1921), «Чорний конверт» (1923) та ін.

Та зразу до мене...

Як я вже їх не благав, і громадяночка просила — не допомоглось. Зняли штани й піджака...

Так і постраждав.

Пишу тепер заяву до ВУЦВК з проектом, щоб погоджували.

А то бачите, яке трапляється.

Е-е-е-х! Товариші!..

ДАЧНІ МУЧЕНИКИ

— Дача за наших часів річ потрібна, як, скажемо, страхаса або черга на трамвай. Потому — повітря. А без повітря, самі, товариші, знаєте, довго не проживеш. В місті духота, пил, асфальтовий брук іноді попадається, нагрівається все неможливо, й для здоров'я мінус. Знову ж таки плюються...

— Та я не про те, я відносно здоров'я. Недавно в журналі читав. Ну, й написано все досконально. Приміром, плюнув громадянин. Здається, що тут дивного, а наука — вона, брат, до всього доходить. Де, приміром, нічого не добереш, вона тобі, братець ти мой, пунктиром покаже, яка тобі від плювання шкода і соціальна небезпека. Потому бактерія з плювотини в повітря, а з повітря у випивку або в закуску попадає. Ну, а з випивкою тут уже у бактерії одна путь — в шлунок. І, звичайно, результат. Громадянин, може, на свої чесно випив, а потім доводиться районного лікаря тиждень дождитися або в кареті швидкої допомоги помирати.

— Та воно так. В місті, що й говорити, для здоров'я атмосфера не підходяща. Азоту в повітрі нема. Ну й суне народ на дачу. Хоч раз на тиждень повітря набратися, азо-

том побалуватися. Тільки народу того багато дуже стало. Прийшли, ніби й небагато було, а зараз набралось безсметная сила.

— Кондуктор! Чому поїзд не одправляють? Самі, мабуть, щодня по дачних місцях їздите, а тут раз на тиждень виберешся — і то затримують.

— Не від нас це залежить! Поїзда по розписанію одправляють.

— Так спізнюється же ж! Вже на десять хвилин спізнився.

— Все дно, хоч і спізнюється, а без розписання одправити поїзда не можна, такий порядок.

— Господи! Духота яка. Нема того, щоб вагонів більше дати. Все ж легше.

— Граждане! Куди, наприклад, цей поїзд їде?

— А вам куди треба?

— На ддачу... Кум мій на десять хвилин раніше поїхав, ну, а я, значить, розтерявся... з кумом. І тепер маю завдання догнати кума...

— Поїзд на Мерефу їде.

— І прекрасно. На Мерефу так на Мерефу... Мені аби кума догнати...

— Куди ж ви лізете, гражданко... Бачите, живого місця нема. Не можна ж лізти без церемонії прямо на людей. Понімать же нада.

— Сам раніше вліз, так уже других не пускає. Що ж мені, по-твойому, ліву ногу на пероні залишити? Я уже вся влізла, тільки ліва нога ще не влаштувалась. Бюрокрад який.

— Чого ж ви лаєтесь, гражданко... Твоє щастя, придавили мене, а то я б тобі показав, який бюрокрад. А ще вроді дама. Особа з прекрасного полу. Сказав би я тобі, яка ти особа, та трьох карбованців жалко.

— Граждане, припиніть дискусію, все одно проголо-

сувать не доведеться. Так придавили — руки піднести не-
возможно.

— Товаришу, нада ж понімать сознательность. Ви ж
кошика на дитину поставили, дитина тоже «предмет уде-
шевльоний».

— Пробачте, мені не видно ззаду.

— «Ззаду»... Дивиться треба очима, а не штанами.

— Дійсно... Штани білі натяг, так уже й думає, що
людей можна давити. З дитини, може, що путне вийде,
зміна яка або «наше майбутнє», а його завчасно роздавить
можуть. А ще «Друг дітей» на грудях носить.

— Граждане! Пропустіть дамочку на площадку, бо з
ними нехарашо. Глибокий обморок, навіть фарба на губах
зблідла.

— Раз фарба зблідла, значить, обморок. Потому, коли
дамочка хоть трохи при собі, до цього не допустить.

— Манічка! Всі речі забрали? Провір!

— Всі. От тільки бабушки не видно... Мамо! Ми, здає-
ться, бабушку загубили.

— Товариші! Гражданін тещу загубив. От — радість!

— Яка там радість?

— Звісно, яка — сімейна...

— Мама! Бабушка найшлась...

— Найшлась? Як?

— Ну да! На ній гражданін сидів. У Покотилівці зі-
йшов. Спить зараз бабушка, усміхається.

— Товариші! А теща у гражданіна найшлась. Радів
він, виходить, завчасно.

— Стьопо! Здається, Мерефа! Злізай! Назад, гляди ж,
разом!

ПОВІТРЯ, ВОДА, СОНЦЕ

Громадяни!

Невже ви ще й досі не нашли собі дачі? Ай-я-яй!

Чого ж ви спите? Чого ж ви позіхаєте та спини чу-хасте?

Адже ж уже квітень. Адже ж незабаром і травень.

Хіба ж вас не тривожить наша фізкультурна епоха? Хіба ж вас не стосується гасло: «Повітря, вода, сонце»?

Хіба ви не хочете о пів на четверту послати до чортової мами місто з його величезними будинками, трамваями, бруком, брудом, духотою і, виснажившись,— 20 хвилин в черзі на трамвай, 10 хвилин в трамваї, 20 хвилин біля залізничної каси і ікс хвилин в поїзді,— дременуть до себе куди-небудь в Зелений Гай або Люботин, або Високий, або Карачівку?

Туди, на повітря, на сонце, на воду!

А там, в Люботині або Карачівці, попоївши зеленого борщу та телячої ковбаси, що ви її «передбачливо» купили в душному Харкові, стати в чергу на ставок або на Уди, щоб викупатись, бо без купання ви не виконасте повністю гасла: «Всі на повітря, на сонце та в воду!!»

Громадяни! Та невже ви ще й досі не нашли собі дачі?

Не повірю, їй-бо, не повірю.

Я не припускаю, щоб ви не проміняли неможливого харківського повітря на здорове, легке, пользовите й приємне повітря Померок або Покотилівки, де того повітря скільки завгодно і без черги, де те повітря настирливо лізе до вашої кімнати і через двері, і через подерту стелю, і через побиті футболістами вікна разом з промінням сонця, співами птичок і «матом» тубільців і пришельців!

Даруйте мені — не повірю!

А сонце? Сонце! Громадяни! Що робить з вами сонце! Цей маг, цей чарівник!

Ах!! Обличчя ваше набирає субтропічного кольору, ви почувате, як поступово, раз у раз після сонячних ванн, ваші м'язи кріпнуть, стають крицевими, як на вашій спині, шиї, череві і «протчих» місцях облязять шматками шкіра, і ви примушені шмарувати себе вазеліном або смальцем, бо інакше заснете лише вдосвіта, спізнитесь на поїзд, не встигнете вчасно на посаду, будете оштрафовані, попереджені і т. д. і т. п.

Товариші! Невже вас не приваблює розкішний, тихий, теплий травневий вечір, коли ви, попідручки з сусідською Світланою Титівною, гуляєте понад вонючим ставком і весь тремтите і од щастя, і од того, щоб вас не накрила ваша половина Клара Сидорівна, і од того, що вас немилосердно кусають люті люботинські або пісочинські комарі *Anopheles paemozlivica*.

А ніч! Ніч! Якби я був М. В. Гоголем, я б обов'язково сказав: «Божественная ночь!! Очаровательная ночь!!»

Тихо... Ти-и-и-хо... Приємний холодок віє від заснулого ставка, місяць з-за дерев спостерігає, як ви прощаєтесь з Світланою Титівною, і вам здається, що місяць заздрить... Попрощавшись, ви йдете додому з підскоком, ніби вам двадцять років, і на думці у вас: «Завтра вона буде моєю...»

В кімнаті у вас темно... Ви засвічуєте свічку... Ваша Кларочка спить, нап'явши на голову дві подушки від комарів... Вам хочеться їсти... Ви лізете до шафи... Порожня... Ви до кошика — порожній... Ви здивовано починаєте обдивлятися...

Який діалог станеться між вами й Кларочкою — я не знаю. Це залежить від вашої стриманості і цінності покрадених речей...

Ах, ніч! Ах, дача!

.

Громадяни! Та невже ви не пайшли собі дачі? Уже ж квітень, уже незабаром травень... Поспішайте. В неділю негайно на поїзд і шукайте. І робіть це якомога швидше, а то я три неділі підряд їздив шукати дачі по всіх околицях Харкова по радіусу в шістдесят верст і... не найшов. Всі зайняті.

Так щоб і з вами не сталось такої пригоди.
Поспішайте!

СТИХІЯ

Всі мені закидають: як це я — радянський громадянин — і ніколи не був на морі.

Всі були: і Розалія Абрамівна (неп.), і Петро Панасович (дванадцятий розряд плюс 25% нагрузки), і Костя Гронок (альфонс) і Ада Гад (головний клієнт ТЕЖЕ), і багато інших таких же робітників і чесних службовців — всі були на морі, купались, пеклися на сонці, дихали морським повітрям, набували кілограми, а я ні.

Нарешті, мені стало соромно, я не витримав і поїхав до моря.

Вразило мене море сильно.

Та воно і не диво.

Все ж таки — стихія.

А зі стихіями мені під час революції (та й за царського гноту) зустрічатися не доводилося — якось викручувався.

Отже, зустрінувши перший раз у житті стихію, хоч би й мокро, обійтись без вражень неможливо.

Що ж на морі вражає?

Все!!

Ах!

Море!!

Це, значить, така велика річка, що має один берег.

Безперечно. Бо другого берега я не бачив, як не придивлявся.

Берег моря, або за морською термінологією «пляж», — штука дуже складна.

Складається вона з голих людей, недопалків, битого скла, недоїдків, шматків газетного паперу, морських ракушок і брудного піску.

Вода в морі звичайна.

Єдине, чим вона відрізняється від води наших річок, — це те, що її якась потвора взяла та й пересолила.

Коли й за яких обставин пересолено воду, довідатися мені не пощастило.

Розпитував я багатьох про це, заходив навіть у місцеву міліцію — ніхто не знає.

А вода пересолена, й дуже.

Пробував пити в чотирьох ф'арватерах (морський термін: по-нашому — в чотирьох місцях) — всюди солона.

Якийсь доброзичливий громадянин, що сидів голий на пляжі і пив воду з пляшки, раїв мені спробувати ще й з п'ятого ф'арватеру, але я, на жаль, не міг даліше провадити своїх дослідчих екскурсій, бо мене сильно потягло на берег, де я й одшвартувався (морський термін; по-нашому... це теж дуже погано, не кажучи вже про три карбованці штрафу).

З інших властивостей моря, крім, значить, складного берега і солоної води, слід відзначити роботу моря.

Робота в моря надзвичайно проста: це робити «прибой» і «одбой» (морські терміни; по-нашому — плюватися).

«Прибой» — це коли море тихенько плюне хвилькою на берег, а «одбой» — коли берег тією хвилькою плюне назад.

Оце й усе.

Як бачите, робота нікчемна, одноманітна, брудна і до того ще й явно контрреволюційна.

На пляжі на стовпі висить постанова місцевої Радянської влади:

«Плювати на пляжі заборонено», а море плюється собі й плюється.

Сказати, що місцева влада про це не знає?

Нічого подібного. Раз поруч мене начальник міліції купався. Розумієте: н-а-чаль-ник мі-лі-ції!

Все 'дно — і на нього плює.

Щось незрозуміле. Особливо коли випадково пригадаєш, що це діється на дванадцятому році революції.

Може, хто скаже, що це ж море, це ж стихія.

Не згоджуюсь.

А начальник міліції що, по-вашому?

Це як кожна стихія почне викомарюватись, що ж получиться. Сьогодні море на начальника міліції плює, завтра вітер порозкидає папери в секретаря райвиконкому, післязавтра грім ударить у ВУЦВК...

На мою думку, так: хоч ти й стихія, а знай своє місце... в природі.

А взагалі море, коли одкинути оцю його, очевидно, випадкову несвідомість, дуже мені подобалось.

Оригінального на морі й біля моря багато, несподіванок — сила.

Отаке, наприклад:

Сидить на березі людина і пере підштаники.

Звичайна ніби людина і поза звичайна.

А виходить, що не людина то, а «морський вовк».

І вовчого, здається, нема нічогісінько, і вуса такі ж, як, скажемо, у вільного громадянина Полтавщини, і лається однаково, і підштаники досить брудні й подерті, — а «вовк».

Звичайно, не всі довки безробітні.

Багато з них дійсно по спеціальності пораються біля рідної стихії: продають на пляжі яйця й булки, здають напрокат човни для катання, фотографують пляжників, а

«вовчєнята» цілісінський день вигукують на пляжі: «Кому свіжої холодної води?»

Проте «вовки» — народ симпатичний. От тільки трохи нелюдимий.

Наприклад, треба було мені остаточно вяснити, що таке «морські вузли». Підходжу я до одного громадянина, що порався біля одномачтової шхуни (морський термін; по-нашому — човен, що може підняти і потопити не більше п'ятнадцяти чоловіка):

— Скажіть, говорю, будь ласка, капітане, як тепер справа з «морськими вузлами»?

— Нічого. Який вітер і куди треба йти?

— Йти, кажу, мені зараз нікуди, тільки-но прийшов, а цікаво, говорю, мені знати, під який вітер краще зав'язувати: під норд-ост чи під вест-зунд (морські терміни: по-нашому — тихий вітер і лютий вітер) і взагалі, кажу, товаришу морський вовче, поінформуйте мене в цій справі досконаліше, бо маю я придбати для закордону цілий трюм вузлів різної якорності, коли ж у вас зараз бракує часу зі мною бухтїти, то рейдуйте трохи згодом до місцевого готеля, каюта № 13, я там вже третій день оддаю кінці...

На це громадянин нічого не відповів, а, покинувши шхуну й всі причандали, дав повний ход (морський термін; по-нашому — втік).

До кого потім я не звертався з приводу вузлів (а звертався я до багатьох), всі ніяково знизували плечима й швидко відходили.

Одного тільки разу якийсь громадянин довго намагався довести мені, що «вузол» — це морська міра довжини, але в цей час хтось зауважив:

— Облиш! Малахольний! (Морський термін; по-нашому — пенормальний).

Громадянин знову відійшов.

Дивно. Ненормальна людина, а так чемно поводитьсь...
Очевидно, й тут не без впливу моря.

Ах! Море!!

Стихія ж! Граждани!!

КОНТРЕВОЛЮЦІЯ

Небарись ішов похнюпившись.

В його лівій руці теліпався рудий потертий портфель, а правою рукою Небарись крутив поперед себе, причому указовий палець виводив в повітрі якісь таємничі знаки.

— Що означають оті твої маніпуляції, Вікторе? — запитав я, привітавшись.— І чи не можна переводити їх трохи обережніше, а то ти мені мало носа не відтяв.

— Пробач,— відповів Небарись.— Я дуже заклопотаний...

— З чого? Знову чергова неприємність з квартирною хазяйкою? Чи, може, ти ще не твердо вирішив, яких коропів ти нищитимеш цього літа: донських чи ворсклянських?

— Ні. Справа серйозніша. Дуже серйозна. Я... (Небарись зробив паузу). Я... контрреволюціонер...

— Як? Що? — закричав я так, що міліціонер, який стояв на розі, одразу засюрчав і, підбігши до нас, сказав:

— Граждани! Битись ви можете лише годі, коли при вас єсть не менш шести карбованців. Інакше — я не дозволю...

Але я вже не слухав зауважень міліціонера, а, схопивши Небарися за рукав, потяг його за собою.

В театральному сквері ми сіли на лаву. Я говорив:

— Слухай, Вікторе! Скажи мені одверто — ти здоровий?

— Цілком.

— Вікторе... Я тебе знаю... Ти гарний хлопець, і десять років тому ти не був контрреволюціонером. Як же тепер, коли ми упевнились і взагалі... досягли... Вікторе...

— На жаль, я — контрреволюціонер. І справжній. Я переконався. Коли людина на дванадцятому році революції йде проти влади, таку людину вважають за контрреволюціонера. Зрозуміло?

— Зрозуміло. Але... Може, ще не пізно виправити все це, Вікторе? Га? Може, тобі просто бракує якої посвідки або «поручительства»? Так ти не турбуйся, Вікторе. У мене є багато знайомих, Вікторе...

— Не допоможе,— махнув рукою Небарись.

— Та в чім же річ? Не тягни. Не муч...

— Справа в... літі...

— Ой Небарись!.. Або ти мені негайно викладеш твої контрреволюційні вчинки, або мої останні три карбованці збільшать доходи нашої міліції...

— Іменно: в літі,— продовжував Небарись.— Літо тепер. Значить, мені, як чесному радянському громадянину, треба виконати всі чергові директиви влади нашої законної, а я не можу. Зрозумій ти — не можу. Як відомо, на це літо намічено вісім кампаній: відпускна, екскурсійна, курортна, фізкультурна, будівельна, туризм, спорт і самокритика. Охоплю я це все? Ні. Значить, я контрреволюціонер, бо я...

— Знаєш що, Вікторе,— перебив я Небарися.— Справа твоя швах! Ти пропав! Тебе розстріляють. Безперечно. Таких людей, що не вміють будувати нового життя, треба нищити, як сарану...

— Бачиш, ти теж такої думки,— тихо заплакав Небарись.— Візьму я, наприклад, відпустку, як же я тоді самокритикуватимусь або як я тоді в будівельній кампанії...

— Правильно, Небарись! Тебе треба розстріляти. Людині, яка не може охопити навіть восьми кампаній, не до

соціалізму йти, а «до стінки». Таким, як ти, не місце серед нас — бадьорих, передових!

— А як же ви, «бадьорі»? — плачучи, спитав Небарись.

— Ми?! Ого-го! Слухай, сморкачу! Слухай, слинявий інтелігенте! Слухай, нікчемо! Скільки кампаній? Вісім? Получай:

Беру я відпустку (в і д п у с к н а) і, одягнувши труси, йду пішки до Хотомлі. Це сорок п'ять верст. Сонце, свіже повітря, хода, дорогою ганяю футболу. Взагалі фізкультура.

Під час подорожі я вивчаю рідну країну, її флору і фауну (т у р и з м).

На березі Дінця я будує куреня (б у д і в е л ь н а). Купаюся і ловлю рибу (спорт і знову ж таки фізкультура).

Щоночі я роблю екскурсії: на городи — по картоплю, в садки — по яблука і на бакші — по кавуни (е к с к у р с і й н а).

Коли мене впіймають, я цю подію жорстоко самокритикую, щоб не пійматись в другий раз (с а м о к р и т и к а).

Зрозуміло?

— Зрозуміло. А все ж таки ти не все охопив. А курорт же де?

— О-о-о-о!! Мокриця! О, апендікс соціалізму! О, нещасний! Слухай же ти, упадочнику, як бадьорі, живучі елементи охоплюють літні кампанії на всі сто відсотків. Слухай і навчайся. На моєму курені висітиме прекрасний плакат: «Курорт імені Василя Чечвянського. Сезон 1929 року».

ПОПУЛЯРНІСТЬ

Молодий поет Павлуша Малопийченко їхав до своєї нареченої, що жила в Мерефі на дачі.

Публіки у вагоні було небагато — чоловіка тридцять, здебільша перекупок, що повертали з Харкова з порожніми кошиками. Крім перекупок, їхало ще три залізничники, один сивенький дідок і дві «громадяночки».

Громадяночки належали до категорії так званих «пукеньких» блондинок, з ямочками на щоках і «капризними носиками», категорії, сильно розповсюдженої на нашій Україні завдяки кліматові, ТЕЖЕ і завоюванням революції, що розкріпачила жінку, витягла її з пазурів кухні і т. д. і т. п.

Настрій у Павлуші був чудовий. Сприяло цьому все: і перспектива побачення з нареченою (Павлуша був дуже закоханий), і прекрасна погода, і, головне, те, що в кишені Павлушиній лежала новенька, тільки що з друкарні, збірка Павлушиних поезій з авторовою присвятою: «Незрівнянній Олені — зорі моїй вогненній».

Коли додати, що збірка була першою збіркою Павлушиних творів, не буде нічого дивного, що Павлуша весь час негерпляче дивився на годинника, багато курив і щохвилини перебігав від одного вікна до другого.

Коли поїзд зупинився на якійсь дачній зупинці, одна з блондинок, що до того весь час уважно стежила за Павлушею і його нервовими рухами, почала щось тихо шепотіти своїй сусідці. Не трудно було догадатися, що причиною того шепотіння був Павлуша, бо друга блондинка теж ніби випадково поглянула на Павлушу і кивнула головою — мовляв, «так».

Помітивши це, Павлуша подумав:

— Впізнали... Приємно! Мене уже помічає публіка. Значить, вони десь бачили мого портрета, читали мої

твори. Присмно, чорт забери! Як здаватиму до друку другу збірку, треба буде коротеньку автобіографію втругнути з портретиком. Для популяризації воно не завадить. Бач, як вони на мене дивляться.

Блондинки дійсно весь час «стріляли» на Павлушу, аж поки поїзд не зупинився на Карачівці, де вони, поглянувши ще раз на Павлушу, поспішно вийшли з вагона. Разом з ними вийшли залізничники і декілька перекупок.

Павлуша сів поруч з дідком і запалив «Есперо».

— Іч! Які спеціалістки,— промовив дідок, ні до кого не звертаючись.— Хотіли без квитків проїхати.

— Хто,— спитав Павлуша,— перекупки?

— Які там перекупки! Оті дві дамочки нафарбовані, що проти мене сиділи. Думали, що ви контрольор, і ходу. А їм аж до Мерефи треба їхати. Налякали ви їх... Одна весь час шепоче: «Кажу тобі, що контрольор. Ось побачиш, як висадить. Краще зійдемо в Карачівці». От і зійшли... Історія... А який же ви контрольор... Контрольора я знаю. Він такий... солідний...

Павлуша встав і спересердя плюнув у вікно.

ДІЛОВА РОБОТА

В житлокоопі № 12675 нема ні лікарів, ні інших спеців з медичною освітою, а тому склад «осередку охорони здоров'я», що, за наказом комунгоспу, повинен бути в кожному житлооб'єднанні, такий: помбух — товариш Пригнобенко, агент по розповсюдженню якоїсь газети — товариш Кранкер, булочник Карапетянц і набивальниця з тютюнової фабрики — товариш Канделяброва.

Сьогодні середа — день роботи комісії,— і комісія в повному складі стоїть посеред двору і розмірковує, звідки б почати огляд «владеній своїх».

— Почнемо з квартири № 8,— говорить голова комісії Пригнобенко. Вчора поступила заява, що одна з квартиранток, громадянка Карапетянц, вилила помії на голову громадянці Орловій... Хоч справа ця стосується більше міліції, але й ми не повинні залишатися пасивними. Помії, вилиті на голову, можуть викликати різні хвороби, як от, скажемо, емфізему чи, може, що інше...

— «Емфізем», подумаєш,— перебиває Пригнобенка Карапетянц.— Коли Орлова назвала мою жінку потаскухою! Що їй треба було робити? Та й чому неодмінно починати з нашої квартири? Можна і з п'ятої. Там он мешканці скаржаться, що товариш Кранкер розвів собак і в квартирі прямо жах. Собаки гадять, повітря жахливе. Хвороби, знаєте, можуть... і взагалі неприємно...

— Удивітельно,— втручається з запалом Кранкер.— Ой, що це за люди! Один поганенький доберман-пінчер — так їм уже поперек горла стоїть. А коли в кухні над плитою розвішується білизна, а тут вариться, ізвініте, суп, так Кранкер мовчить? Так Кранкер не пише заяв? Так Кранкер...

— А де ж я тобі вішатиму білизну! — кричить Канделяброва, беручись у боки.— Якби я заробляла по триста карбованців, може б, і віддавала білизну до пральні...

— Товариші,— страдницьки промовляє Пригнобенко.— Киньте хоч тут зводити баланс, хто скільки заробляє. Все ж таки ми комісія, нас обрано... Громадські обов'язки...

— «Обрано»,— перекиривляє Канделяброва.— Я знаю, що ви в одну дудку з Кранкером. Ваша жінка теж цілими днями сидить у ванній і нікого не впускає...

— А яке ваше діло до нашої квартири? Порядкуйте в своїй,— відповідає Пригнобенко.— Та й взагалі, товаришко Канделяброва, у вас такий язик, що на цілий квартал вистачить.

— А ти міряв, ах ти ж цихвірна душа... А хто до профспілки на арапа проліз? Ти думаєш, я не знаю? А хто ручився, що Карапетянц робочий, а в нього на Ключківській своя булочна? Шахраї...

— У мене булочня? — підскакує Карапетянц. — А ти докажи, докажи... Ми тебе просим, докажи...

— І докажу. І не те ще докажу. І що триста пудів муки в твоїй квартирі сховано — теж докажу...

Далі слів Канделябрової розібрати не можна, бо на неї тигром налітає Карапетянц.

Здіймається колотнеча.

Пригнобенко починає розбороняти, а товариш Кранкер, відбігши на безпечну дистанцію, кричить на все горло:

— Міліціоооонер!!

З деяких вікон і дверей висовуються перелякані фізіономії мешканців, а хвилини через двадцять ділова робота санітарної комісії фіксується міліцейським протоколом.

«ЛИЦАРІ»

От, товариші, жіночий день щороку ми святкуємо. Восьме березня. Міжнародне свято, так сказати. Підкреслюємо, як жіноцтво на волю вийшло з вікового рабства. Нові плакатики по парканах розклеюємо. Промови про «кухарку й державу» говоримо. Сильні промови. Багато промов. Мільйон, а може, й більше. Взагалі скільки промовців, стільки разів і про «державну кухарку» згадаємо.

Тільки що з тих промов та плакатів, коли не поважаємо ми жінки! Плакатики вивішуємо, а за коси тягаємо; промови говоримо, а від аліментів тікаємо.

Ех, товариші! Та де ж ті часи, «коли лицарі були добрі», і взагалі де ті «лицарі»?

Нема лицарів. Самі матеріалісти залишилися. Боляче, але факт.

Увіходить, приміром, до трамвая особа прекрасного полу — старушка яка-небудь, — і хоч би тобі хто місце тій старушці уступив.

Де там?! Всі сидять, а особа прекрасного полу стоїть.

Отаке в нас робиться. А плакати, промови...

Сьогодні, наприклад, з Корнієм Івановичем Делегаденком на службу їдемо. Трамваєм. І увіходить жінчина. Молода мати, так сказати, і на руках «наше майбутнє» держить. І, звичайно, ніхто й не подумав місце жінчині запропонувати.

Тут Корній Іванович не видержав.

— Та що ж це таке, — говорить. — Жінчина з дитиною стоїть, а ви всі сидите... на дванадцятому році революції. Ганьба! Так для чого ж диктатура й самокритика? Так тільки, щоб «лиль в глаза пускать». Ехх...

А тоді обернувся до громадянки з дитиною та:

— Сідайте, громадяно, на моє місце, бо я зараз злязю. Моя зупинка.

І сіла жінчина, і злізли ми.

Так хіба ж таких, як Корній Іванович, ви стрінете тепер? Якраз! Тепер більше промови та плакатики.

Ех, громадяно!

ТРАМВАЄМ ДО ПАРКУ

(З натури)

— Громадяно! Містов нема! Не лізьте, вам говорять! Следущій вагон зараз буде! Громадянін, знізойдіть з подножки! Вам говорю, а ще...

— Кондуктор! Припиніть термінологію! Ми з самуваром їдемо, а при такому рухові захолоне. Третю зупинку здря кишать.

— Дозвольте! Кондуктор! Хіба є такий декрет, щоб у вагоні возили машини, та ще під парами? Ошпарить ще чого доброго!

* * *

— Мені злазити треба, а я з якоюсь «личністю» зчепився.

— Не з «личністю», а з штанами. «Личность» пустяк, а от порви ти мені штани, так я тебе через вікно «до повної зупинки» висадю.

* * *

— Іване Йвановичу. Здрассссь... Та як ти при твоїй комплекції в такий пленум попав?

— А я з Павлівської на Основу, та, не злазючи, сюди. Зайвий семигривеник, зате боки в нормі і харчі в справності...

* * *

— Милії мої! Мені на Каплунівській церкві злазити! Хоч би на «Херувимську» встигнути!

— Ех! Бабушка! Чого ж ти раніш мовчала? Та ти поки до передньої площадки доповзеш, так «Вірую» проспівують.

* * *

— Папа! А чому в того дяді три руки?

— Третя, очевидно, не його. В парку розберуться.

* * *

— Мадам! Прошу вас! Не відмовте, будь ласка, вашим носом поправити мені пенсне. Сам я не можу, бо мої руки піддержують колективну рівновагу сімнадцяти чоловік.

— Мене ще покійниця мамаша привчала не тикати свого носа куди не слід. А ще вроді інтелігент!

* * *

— Товариші, будьте ж нарешті концев сознательні! Пройдіть же ж наперед. Дайте ж іншим получить вдовольствіє!

— Я б пройшов наперед, так чийсь зад протестує.

— Кондуктор, припиніть безобразіє. Я з дитиною їду, а тут такі слова.

— Ніколи припиняти, громадянка. Уже остання зупинка. Заявіть в контору.

БЕЗ ФАНТАЗІЇ

— Вип'ємо, значить, по чарці, потому ж як всі вже в зборі. Катю, присоглашай гостей! Став закуску, горілку... Дорогі гості, милі наші родичі! Запросив я вас, щоб випити, закусити і взагалі посидіти... Люблю... Весна, знаєте, погода... Родичі ж ми? Прося! Тут-от редисочка, таранька. Катю, та присоглашай же ж! Випийте, Килино Силіверствіно — спеціально для вас запіканочки придбав! А ти, Стюпо, чому не нажимаєш, соромишся ніби? Родичі ми чи не родичі ми? Будь ласка... Ікорка свіженька... А приємно, знаєте, почувашь себе серед своїх, кривних, сказать би... Кров одна, думки однакові. Харашо! Єдність, одне слово. Будь ласка, закусіть поросятинки. «Смачного свинства»,—

як говорить голова нашого правління. Чудак такий... Катю, та присоглашай же ж! Родичі ж ми! Толю, за твоє здоров'я! Хай живе! Йй-богу, нема для мене нічого приємнішого, як серед своїх чарку випити. Варочко, а чого це твій татко не прийшов — цурається племінника? Не гаразд! Родичі ж ми...

— Та тато хворі.

— Як хворі? Коли хворі?

— Та на тиф хворі уже третій тиждень. Лікар говорить, що й надії нема на видужання. Тяжко хворі...

— Та невже? А-я-я-й. А дивись, і не чув. Хоч би одвідати було... Ну що ж, людина вже літня — всі там будемо. Тобі все залишиться, Варочко: будинок, майно. Багата молода будеш.

— Чого ж ото все йй. А хіба моїй Каті так нічого й не належить, Толю? Адже ж, здається, той будинок наші батьки спільно будували?

— Мій-то дійсно будував, а твій — не знаю... Щось не чув...

— Як не чув? Катю! Толя говорить, ніби твій батько не будував дядьківського будинку?

— Як не будував? Дивіться, люди добрі... Дві тисячі карбованців, як одна копійка. Та в мене й векселі є.

— Хвалшиві ті векселі. Хіба не відомо, що твій батько був шахрай і ще за царату сидів у тюрмі за шахрайство...

— А, так мій тесть був шахрай! А-а-а! Так мій тесть сидів у тюрмі? Ти що ж, голубчику, либонь, сам хочеш заграбастати будинок. Спадкоємець паршивий!

— Од такого чую. А будинку тобі не бачити. Ти й так зі своєю Катєю пограбував покійну бабу Семирамиду... Досить...

— А ти бачив? А ти доведеш? Сволоч ти...

— Альоша! Та бий його, махамета! Луши його!!!

— Рятуйте! Міліціонер...

— Катю, та присоглашай ж... тьфу! Та давай же ж ножа... Я тобі докажжжу, який мій тесть шахрай. Я чесна людина, я не дозволю! Катю! Дави йому на груди... Так... Я тобі покажу спадщину... Ти раніш дядька здохнеш...

* * *

— Фантазує автор,— скаже читач, прочитавши таке.

— Ні не фантазує,— відповідь автор. Для чого йому фантазувати? Не треба.

Недавно у харківських газетах була така замітка:

В б и в с т в о. Зібралася компанія випивати. Серед компанії були й родичі. Випивши, ці родичі почали сваритись за якусь спадщину. Слово по слову, і дійшло до бійки.

Бачите, як прекрасно замінює авторову фантазію життя. І не напружує автор свого мозку, і легко пишеться йому.

ДОСЯГНЕННЯ

Клуб невеличкого міста Червоно-Попівки переповнений публікою.

Йде лекція на тему: «Злочинність. Боротьба з нею. Заходи й досягнення».

Лектор — товариш Владленов, червоно-попівський начальник міліції, якраз почав прикінцеве слово. Він знайомить аудиторію з досягненнями, а їх у червонопопівської міліції багато. Лектор помітно хвилюється і часто п'є з графина воду.

— Товариші! Той факт, що за останні три тижні і в районі, і в районному центрі Червоно-Попівці не було

майже жодного злочину, навіть простої крадіжки, говорить сам за себе. Робота міліції, власне, лінія роботи міліції на цім фронті соціалістичного будівництва — правильна. Але, товариші! Я гадаю... Суспільство...

— Товаришу докладчик, дозвольте слово для заяви,— залунало десь ззаду коло дверей.

— Будь ласка, прошу...

— Так от, значить, прислала мене сюди жінка ваша Муза Сіліверстовна сказати, щоб ви негайно додому йшли. Потому, поки ви тут лекцію читали, а вони, значить, до мамаші в гості ходили, так якісь злодії квартиру вашу пограбували — геть-чисто всі речі повиносили...

Лекція про досягнення припиняється, і лектор, розстібаючи кобуру револьвера, біжить через залу до вихідних дверей.

ТРИ ПОГЛЯДИ

Один радянський громадянин, читаючи газету, думає: «Блискуче! За півроку в Харкові випито два мільйони пляшок пива. Ще одна перемога на фронті промисловості». Громадянин цей — господарник.

* * *

Другий радянський громадянин, читаючи ту ж саму газету, думає:

«Ганьба! В Харкові за півроку випито два мільйони пляшок пива. Це ж — жах».

Громадянин цей — культпрацівник.

* * *

Третій радянський громадянин, не читаючи газети, думає:

«Ну й народ. По півгодини сидять, а по одній пляшці випили. Здря тільки місце займають».

Громадянин цей — офіціант пивної «Нова Баварія».

ЩАСТЯ

Зустрів оце колись знайомого Петра Гарасимовича Жилкоопенка.

Іде-підскакує:

— Чого це ви? Сто тисяч виграли? — питаю.

— Де там? Більше. Таке щастя, таке щастя... В суді оце був. За аліментики притягали. І викрутився. Ви ж розумієте?..

— Як же це? — здивувався я.

— Іддіотом визнали, дорогой! Мене ідіотом, а дитину нормальною. Не вапа, кажуть. Ідть собі. І виправдали... Таке щастя, таке щастя. Бувайте здоровенькі...

— Ё ще на світі щасливі люди, — подумав я.

ШВИДКІСТЬ

Через вулицю, замислившись, іде літній громадянин. Раптом на нього налітає автомобіль. Громадянин, побачивши, швидко кидається праворуч, але машина повертає в той же бік. Момент... і колеса машини трощать руки, ноги... Натовп. Непритомного громадянина витягають з-під машини. З'являється лікар з бинтами, ватою і починає робити перев'язку.

.....
Читачу, не дивуйтесь, що лікар і всі причандали з'явилися так швидко — громадянина переїхав автомобіль швидкої допомоги.

ОДЧАЙДУШНИЙ

Розмова зайшла про одчайдушних.

Говорили багато.

Один поперед одного (а в компанії було вісім чоловіка) розповідали про пригоди й подвиги одчайдушних людей — хто з життя, хто з літератури.

Лише один сивенький, худорлявенький дідок з рудими від старості й тютюнового диму вусами сидів на канапі і мовчки перегортав якийсь ілюстрований журнал.

— А ви чого ж мовчите, Іване Петровичу? — звернувся до дідка хтось з присутніх. — Невже ви ніколи не зустрічали одчайдушних? Майже всі вже розповідали. Тенер черга ваша. Просимо.

— Чому ж ні, — відповів Іван Петрович, — зустрічав і зустрічаюсь. Майже щодня. Тільки мій одчайдушний справжній, а не вигаданий. Я не вважаю за одчайдушну й не бачу геройства в людині, що йде з одним фінським пожем на ведмедя або прикладе до лоба револьвер з одним набоем і клацне курком. Ведмедя все ж таки можна заколоту ножем, а, клацнувши курком, можна й не влучити по набоеві. І, крім того, людина тут ризикує один момент. Не пощастило — мертвяк, а пощастило — живий. Мій же герой ризикує життям весь час. Постійно, так би мовити. Таку одчайдушність я розумію...

— Хто ж він такий, ваш герой? — зацікавилися всі.

— Хто? Один мій знайомий, діловод з нашого тресту Гаврило Панасович Кобка. Він ось уже другий рік свідомо ризикує життям. Він... він... обідає в цербкоопівській їдальні.

Всі замовкли, а Іван Петрович почав знову перегортати журнал.

ПЕРЕВІРКА ДІЯЛЬНОСТІ

(Лист до редакції)

Прошу товаришку редакцію словістити мені (неодмінно з маркою) на такий опрос. Скільки ви платите моїй жінці Оксані Просяній за пселдонім, що ним вона ось уже другий рік до вас пише, а ползи я не видав. І чи правильно вона мені говорить, що ніби то не за гроші вона в цю комерцію встряла, а більше за активність. І несвідомим мене не раз називала. «Не зрозуміти тобі,— каже,— нашої жіночої лінії, що дала нам, жінкам, Радянська влада у жовтні 8 березня.

А писати,— говорить,— я буду, бо це мій обов'язок грамотної людини. Тим більше,— каже,— що писати є про що. І жіноцтво неорганізоване, і ясел немає, тобто дитячих, і чоловіки в нас відсталій елемент».

А я собі, конешно, так думаю: невже все оце — і ясла, і жінок організувати, і з чоловіками гризтися — і все за активність. Щось не віриться мені, що без грошей. І ще мене дивує така периферія: раніш вона на марки та конверти яйця та курей продавала, а тепер і курей не тривожить, а листи пише і відповіді від вас одержує, і досить часто. Звідки ж гроші?

От і вирішив я звернутись до вас, товаришко редакціє, з проханням: з'ясуйте, будь ласка, цю справу, бо мені здається, що жінка моя, Оксана Просяна, а ваша селькорка, доходи свої від мене — чоловіка свого — ховає з невідомого для мене секрету.

Коли ж, конешно, я побачу, що діло це підходяще, то я не проти — хай пише, бо й сам як ніколи проти революції не йшов, то й проти пселдоніма не поїду, аби була польза...

НОМЕРОК І ПЕЧАТКА

На трибуну вийшов оратор. Публіка влаштувала йому овацію.

— Хто цей оратор? — спитав я громадянина, що стояв поруч мене.

— Хіба не знаєте, це ж товариш N,— і громадянин назвав мені прізвище відомого діяча.

Оратор говорив блискучу промову про завдання моменту, про роль пролетаріату у всесвітній революції.

Слухачі багато разів переривали його слова бучними оплесками.

— Говори, говори,— почув я біля себе голос того ж таки громадянина, що раз уже звертався до нього.— Впливай на маси. Веди до перемоги! Іч — овації, аплодисменти... А хотів би я знати, був би такий успіх, якби не я? Овації оті та піднесення? Якраз?! Та хіба публіка...

— Хто ж ви такий? — зацікавився я.

— Хто я? Я, товаришу, реєстратор з окрпарткому, і в мене вчора тов. N мандат реєстрував на право виступу на цьому зібранні. А не зареєструй я йому мандата, не постав номерочка та печаточки, був би успіх, були б овації? То-то бо й є! А публіка? Хіба вона знає! Їй аби говорили. Говори, говори.

Велика штука номерочок і печаточка.
Правда?..

ХРИСТОС ВОСКРЕС

(Монологи)

— Хрсссе восссс! Дядюшка! Дорогой! Зверніть увагу! Пасочка — продукт колективної творчості. Усім сімейством удосконалювали. Просю! Поросятина з індивідуальним ухилом — сам купував, сам смажив. Власноручний смак. Горілка — державного виробництва. Приватності додав лише для кольору. На зубровці настояна. Хто за те, щоб ще по одній? Воз-дер-шавшихся нет? Іване Йвановичу! З дядьою. Дядюшка — з празничком! Що? Душа горить? Холодцю душі горящій. А для посилення реакції — оцієї холодненької чарочку. Хто «за»? Одноголосно! Люблю організованість. «Єліці во Христа-а-а хреститися-а-а...» Дядюшка! Не лізе? Вопрос? Проштотвхнуть ковбаскою. Надавить, так би мовити, по «низходящій лінії»... Тримайсь, дядя! Іване Йвановичу, підсобить ввести у внутрішні апартаменти нашого вельмишановного дяді оцього вітаміна з часником. Хай живе! В мене лозунг: «Все для гостей!» «Воскресе-е-нія день, просвітися, людіє-є-є!» Степане Степановичу, просвіщайтесь. А дядя знову в опозицію? Ах, «не ммможу!» Ах, дядя не ммможе? «Ох, і чудно мені, ох, і дивно мені», як сказав наш великий поет Тарас Трясило *. Щоб такий дядя та не міг? Здає, значить, дядя на дванадцятому році революції. Підкріпите треба дядю коньяком з п'ятикутними зірками. Влить в дядю коньячку. Хай живе дядя!!! «Христо-ос воскре-е-с із мертвих!!!» І головне «смертію смерть поправ...» Ідять його мухи... От за це я й люблю його, що «поправ». Хто за те, що я люблю Христа, прошу виппить! Барваро Іванівно, повхажуйте за дядюшкою. Христос,

* Поет Тарас Трясило — мається на увазі Тараса Трясила — Т. Федоровича, ватажка селянсько-козацького повстання на Україні в XVII столітті.

дядю! Що?.. Не дишить?.. Мертвий.. От, воістину... штука... Господи! І з чого б він? Такий здоровий... І не хворів...

— Центральна? Центральна? Що? Ага? Швидку допо-
могу! Швидше! Що? Швидка доп... Будь ласка, негайно...
Труп... Ну да... Розговівся — й готовий... Був дядя — те-
пер труп. Що? Ну да. До того був живий, як слід... Тепер
мертвий, як сслід... Не возите мертвих? А як же? Господи!

— Товаришу міліціонер... пробачте... В мене трупний
дядя вже дві години мертвий спочиває... Будь ласка, що
робить? Заберуть, кажете? Щиро дякую... І як воно скої-
лося, з дядюшкою... Ніколи з ним такого не бувало, щоб
смерть... Іду, іду...

— Що ж це таке?.. Товариші?.. Варваро Івановно! Сте-
пане Степановичу! Ммманя... Діти... Та не плачте! «Не
плачте над трупами павших борців»... Нехарашо це...

У ДОРОЗІ

Поїзд мчав.

У «м'якому» вагоні, в купе, двері якого були відчинені
в коридор, їхало четверо мужчин.

Точилася розмова.

— Так от, я й кажу, — говорив один, повновидий блон-
дин з рижими вусами, в толстовці і в величезних мис-
ливських чоботях.— Жіноцтво зараз, можна сказати, пре-
тється вперед на всіх парах. Але що з того? От я, приміром,
агронсм. Професія наша, можна сказати, на всі сто відсот-
ків чоловіча професія. І жінці тут, як то кажуть, здорово
«не светить». А проте жінки пруться в нашу галузь, як

метелики на вогонь. Кумедія, доложу вам. Оце недавно являється до мене на участок одна. Худорлявенька, мініатюрненька, волоссячко з-під шляпки вибивається... Ну як думаю послати його до колгоспу верст так за сімдесят? Розструсить же його на наших автодорогах. Натякаю їй на це. Делікатно, звісно. Та що ви думали? І слухати не хоче. Образилось, очі горять. «Я,— каже,— не для того інститут кінчала, щоб папери по капцеляріях підписувати». Ну, по-слав, звісно. Поїхало. Що з того вийде — побачимо.

— Що вийде?— перебив агронома високий, лисий, в рогових окулярах гражданин, виймаючи з валізки пледа.— Поїде, посидить, а потім, якраз тоді, коли у вас гарячка почнеться, сімба, чи що там, пред'явить свою кругленьку фігурку, лікарське посвідчення і — ф'юють! По-о-о-їхала на чотири місяці: два «до» та два «по». Мені ця штука ой як знайома! Років три вже з прекрасним полом вугіль добуваю. І що дивно, розумієте: як тільки яка негайна справа, так тобі або знамените «до» і «по», або просто записочка: «Карл Людвигович! Я два дні на роботу не виходитиму». Ви ж розумієте, які це «два дні»?

Морока! Я припускаю ще лікарів, учителів, ну кабінетних вчених, але ж не інженерів, техніків чи агрономів. Ви розумієте, не пристало якось...

— Не пристало,— пробубонів, висовуючи з-під пальта одутлувату фізіономію третій пасажира, що вже лежав на канапі.— Та торік, го-го-го, три жінки академію генерального штабу закінчили! Може, вже десь дивізіями командують і, кого там треба, б'ють. А ви за інженерів турбуєтесь?! Амба, шановний товаришу! Скоро не буде галузі, де б жінчина...

— І чого ви, товариші, так ото турбуєтесь та хвилюєтесь,— почувся біля дверей купе жіночий голос, і до купе ввійшла провідниця вагона.— Є ще у нас галузь, що на неї жінчина ніколи в світі не посягатиме...

— Яка? — мимоволі випалив інженер.

— Бузотьорство,— засміялась провідниця і почала будити четвертого пасажира.

«НЕЗАМІНИМИЙ»

От, товариші, конешно, спецоїдство. Цей нащадок проклятого царату ще й досі робить прориви і заважає.

Не дає, так сказати, вклатися в плани промфінплану.

Ви, звісно, товариші, народ практичний, вас, звичайно, різними предпосилками й цитатами не візьмеш, вам насамперед факти подавай.

Так от, будь ласка. Козиряємо фактом.

Факт, будемо говорити одверто, просто вопіючий.

Просто неприємний факт.

Просто в одній установі з'їли спеца.

Спец був, конешно, незамінимий.

Незамінимо одержував найвищу ставку. Сидів в окремому кабінеті, «ув'язував» різні технічні питання, консулював і папірці підмахував.

Одним словом — інженер.

Щось років зо два, а може й три спец був незамінимий і плату акуратно одержував без нікоторого нажиму.

І от раптом почали підкопуватись під дорогого спеца.

Почали різні спецожери присікуватись.

Мовляв, будь ласка, скажіть на милість, де ви таку собі вищу освіту здобули, що різні науки й техніки, як дважди два розрішаєте?

А дорогий товариш спец на це спокійно відповідає:

— Слова нет, брехати не стану, радянської виші я не скінчив лише тому, що в Стокгольмі ще радянської влади, здається, нема, а скінчив я буржуазний університет і цей свій ухил визнаю. Простіть...

А спецожери, звичайно, раді.

— Ага? Значить, ви й вищу математику на буржуазний смак вивчали?

— Так. Признаюсь, товариші, винен.

— Значить, ви й буржуазні інтеграли вивчали,— напирають спецожери.— Так тоді, будь ласка, скажіть, дорогий товаришу спец, що воно таке інтеграли?

Тут, звичайно, дорогий спец, бачачи таку тенденційність, обурився.

— Дійсно,— говорить,— я вищої математики таки не знаю, бо в Стокгольмі і зроду не був, бо взагалі я ненавиджу буржуазної столиці, а скінчив я, одверто кажучи, до революції руську гімназію, тільки через те, що тоді проклятий царат, пригноблюючи національності, не дозволяв українських гімназій...

Але хіба спецожери вважають на національне питання. Хіба ж такий це народ?

— Тоді, будь ласка, скажіть нам, товаришу, що таке логарифми і як треба чесно поводитись з таблицею логарифмів?

— Будь ласка,— погодився спец.— Можу вам сказати, і досить чесно. Я скінчив тільки п'ять класів гімназії, бо за старих умов трудно було незможному класу...

А спецожери знову перебивають дорогого спеца, бо що їм до класових взаємовідносин, та ще за минулий час.

— Тоді, будь ласка, товаришу, скажіть нам...

Але тут уже спец остаточно обурився і сам почав нападати на спедожерів:

— Нічого я вам, товариші, не скажу, бо я нічого не знаю. Ніколи я в гімназії не вчився, і взагалі простіть, товариші. Я обдурював Радянську владу... Шкідник я, бо я розрешав різні складні технічні питання, нічого в них не розуміючи... Більше не буду...

Але що спецджерам до чесного признання та каяття. Не вважають вони й на це.

Одним словом, товариші, нема чого говорити, все ясно. Спеца з'їли.

З'їли, незважаючи на те, що працював він у Наркомторзі.

І ніхто тепер про того спеца навіть не згадує.

І коли б не Г. І. Петровський, що згадав про цього спеца на демонстрації студентства, інженерів, техніків і наукових робітників,— не було б про того спеца й цього фейлетона.

Отже, коли цей фейлетон буде кому не до вподоби, звертайтеся не до автора, а до Г. І. Петровського, ВУЦВК, прийом щодня.

ЯК ВОНО БУДЕ

(Жарт)

У Парижі боротьбу з пияцтвом провадять таким способом: всі вчинки п'яного фіксують кіноапаратом, а потім, коли «артист» проспиться, йому показують фільм.

Газети відзначають дуже добрі наслідки такого способу: майже всі п'яниці, побачивши себе на екрані, кидають пити.

Маючи на увазі, що ми від Європи аж ніяк не відстаємо, а навпаки — наздоганяємо, треба думати, що і в нас незабаром запровадять такий спосіб.

Справді, чому зайвий раз не втерти носа буржуазним акулам?

— Черговий!

— Єсть!

— Як у вас сьогодні? Багато?

— Тридцять два!

— Всі проспались?

— Майже всі в нормі. Тільки один якийсь помбух уявляє, ніби він на пляжі, і все намагається викупатись у плювальниці, а вона мала.

— Залишіть помбуха до вечірнього сеансу — решту запрошуйте по одному до залу.

— Єсть!

— Громадянинне Квочко! Ну, як вражіння?

— Погано...

— Ну, от бачите: самі кажете, що погано...

— Погано... Ну, як таки — подертись на пам'ятника Гоголю?.. Так острамитися... Тепер нізащо в світі не питиму... горілки з пивом... Одне щось: або горілку, або пиво... Дуже вдячний, що показали... Тепер не мішатиму. Щось одне, або пиво, або горілку. А то, справді, незручно... Дуже вдячний. Прощавайте.

— Ой товаришочки! Ой дорогі! Спасителі! Благодітелі! От уважили! Та тепер же я гроші свої — раз плюнуть — найду! Це ж вона їх сперла — Манька! А то вчора так набрався, що не пам'ятаю, з ким гуляв. Чи з Манькою, чи з Лізкою! А тепер... От спасибі! Велика штука кіно! Хай живе! Біжу!

— Ой! Не можу! Ой! Умираю! Йй-бо, вмираю! Хо-хо-хо! Го-го-го!

— Чого ви регочете, громадян? Що ж тут смішного? Ви — п'яний — заснули на тротуарі.

— Та хіба я з себе сміюсь! Заснув. Подумаєш — кадрик! Он кум Іван Йосипович — ото вступив, Монті Бенкс! * Накажи мене бо! Го-го-го! Поліз у гицельську

* Монті Бенкс — талановитий американський кіноактор.

будку. Думав сп'яна, що таксі! От штукерія! А собаки — звідти, а гицель кума — бити! Оце кадрик. А то «заспув». Подумаєш? Товариші! Я збігаю по кума, а ви тоді ще раз крутніть. Інтересно ж получається!

— Товариші! Ну, що б цю спенку та «крупним планом» дати: п'ю ж на красоту! Можна сказати, просто «показательним порядком» п'ю, а ви так зняли невдало...

— Ех! І до чого ж шкода...

— А то ні?! Така закусь — і всю виблював. Жалко, жалко...

— Мене ця картина не вдовлетворяїть. Потому я, як нап'юсь, завжди не безобразю, а тільки, значить, тихо і спокійно магюкаюсь. Конешно, для мене більш підходить мовне кіно, которе, значить, призводить різні звуки і слова. Тоді дійсно інтересно. А звичайне кіно для мене ніщо: сам себе созерцаєш, а що ти говориш і кого, наприклад, лаєш — невідомо.

— Товаришу кіномеханік! Здається, все?

— Все.

— Ви зараз куди?

— Обідати.

— Додому?

— Та ні. Думалось в «Аркадію» * заскочити.

— Ага! Тоді ходім разом!

— Єсть!

Шановні читачі! Даю слово честі, що коли ми будемо наздоганяти Париж, я обідатиму виключно дома.

І дома можна прекрасно випити.

* «Аркадія» — ресторан у Харкові.

ЮВІЛЕЙНЕ ЛИСТУВАННЯ

(Листи, що пише публіка на свята)

ЛИСТ ДІЛОВОДА ДО ДИРЕКТОРА ТРЕСТУ

В цей високоурочистий день святкування першої в світі пролетарської революції дозвольте вітати вас і побажати вам, супрузі вашій і зміні повного щастя і благополучія в ділах рук ваших.

Багато довелось мені чути за революцію різних докладів і промов, але такої пасолоди, як від вашого вчорашнього доповіді, я ніколи не відчував. Сила, огонь, пафос. Особливо оте місце... «Доки я стою на чолі «Кандибобертресту», вам — моїм співробітникам — боятись раціоналізації нічого — ніхто скорочений не буде».

Хай живе Великий Жовтень і його великий проводир на місцях — Макс Юхимович.

Ваш покірний товариш Аркадій Гопки.

ВІД КОРОВЧЕНКА ДО БИЧЕНКА

Стьопа! Поздоровляю! Заходь. Пивна сьогодні з приводу ювілею зачинена, так ми дома. Треба ж реалізувати досягнення. Єсть дві пляшки хлібного і дюжина «Нової Баварії». Не прийдеш — вип'ю сам. Я, брат, в таких ділах за колективну роботу не дуже, це тобі не завком вибирати.

Ювілейний Іван Коровченко.

ВІД ХЛОПЦЯ ДО ДІВЧИНИ

Товариш Клавочка! Вітаю вас з роковинами пролетарської диктатури, а зрозуміти не можу, чому ви вчора не були в клубі. Напевно, знову ваша забобонная мамаша не

пустила, а в клубі був цікавий доклад півгодини і танки до ранку. Танцювали новий танок, а вас не було. Невже ви ще й досі не навели вашій мамаші статистики нашого клубу. За минуле літо через клубний вплив записалось у загсі аж 34 пари. Доведіть все це мамаші і приходьте сьогодні безперечно, а то мені свято не свято, а якась опозиція... А не прийдете, або кинуть під трамвай, або піду слухать доклад про міжнародне становище.

Ваш до крематорія Май Закаблучка.

ВІД РОБФАКІВЦЯ ДО БАТЬКІВ НА СЕЛО

Вітаю вас зі святом непереможного Жовтня. Хай живе, а сало вже поїв, та й не дивно. Зуби, що звикли до граніту, крешуть сало аж-аж.

Свято було бучне, демонстрували цілий день, а підметки мої зовсім зіпсувались. В БПС * була вечірка: п'ять докладів і по одному бутерброду з ковбасою. Якби навпаки — було б ще урочистіше. А проте почувую себе добре.

Ваш пролестудсин Петро.

ОХОПИЛИ

(Казка наших днів)

Молодий Заєць, років так... ну, приблизно допризовного віку, влетів, засапавшись, до заячого житлокоопу в норі під старою сосною і випалив:

— Папаша! Небезпека на фронті!

— Не бреши,— відповів Заєць-папа.— Я тільки-но кинув читати газету, ніякої небезпеки немає.

* Будинок пролетарського студентства. (Прим. автора).

— Йй же богу,— небезпека на фронті.
— На якому саме фронті? Говори конкретно.
— На внутрішньому.
— Невже знову наш класовий ворог — лисиця — підвів голову і сичить? — запитала Зайчиха-мати.
— О! Чуєте? Чуєте?
— Що? Де? — разом повскакували папа й мама.
— Та скрізь по лісу. Невже не чуєте? Кричать... Улюлюкають.

— Дійсно,— насторожився папа.— Дійсно, щось... Проте піди довідайся. Коли то мисливці, та, може, не полюють в показовому плані, тоді турбуватися нічого: вони завжди п'яні і коли й стріляють, то здебільшого один в одного.

— Організований народ, симпатичний,— додала мама.

— Слухайте ви, недобитки проклятого царату,— вже сердито сказав молодий Заєць.— Я вас попередив. Робіть як знаєте, а я аж ніяк не хочу, щоб мене застрелили або впіймали. Я свідомо йду...

Молодий Заєць не договорив.

Майже над самою порогом почувлись крики:

— Охоплюй! Охоплюй!

— Заходь з того боку!

— Швидше! Швидше!

— Товариші! Організовано!

— Висуванців вперед!

— Стежте за касиром, бо він і тут втече!

— Підходь, підходь, не бійся!

— А ще кооператори!

— «Кооператори»,— зблід Заєць-папа.— Це гірше.

Вони нас украдуть...

— Та мовчить вже,— перебив папу молодий Заєць.— Тут життя на волосинці...

В цей момент нору чимсь затулили і рука, що від неї

пахло виробами ТЕЖЕ, інструкціями і циркулярами, по черзі витягла всіх зайців з нори.

Зайці остовпіли.

Та й було з чого.

На величезній поляні стояли колонами люди з плакатами, прапорами і оркестром.

Коли зайці трохи заспокоїлись, до них наблизилосся троє, очевидно, розпорядників, і один почав:

— Товариші Зайці! Ми представники союзу «Степовик». Щоб ви скоріше зрозуміли, чому ми вас потурбували, дозвольте зачигати вам папірця, що його ми одержали від Всеукраїнського Союзу Скотарсько-молочарської Кооперації «Добробут» від 1 жовтня 1929 року, № 6/10.

Ось що вони нам пишуть:

«Протоколом правління Укрсельбанку № 239/194 вам призначено кредит із республіканського фонду бідноти 28—29 через місцевий Сельбанк: в рахунок ліміту 20 карбованців.

Кошти призначено на купівлю робочої худоби.

Пропонуємо охопити це постачання і про наслідки повідомити.

Конярський відділ» (два підписи).

— Так от, дорогі товариші Зайці! Через те, що за 20 карбованців ніякої іншої робочої худоби, крім трьох живих зайців, не купиш, а ви, шановні товариші, як відомо з творів великого письменника А. П. Чехова, все ж таки можете щось робити, принаймні можете запалювати сірники,— ми вирішили «охопити» вас на користь кооперації.

Хай живе кооперація! Хай живе Укрсельбанк! Хай живе добробут! Ура! Ура! Ура!

Всі закричали, оркестр загравав, а зайці заплакали.

Від зворушення.

НА НИВІ КУЛЬТУРНИЙ

Жінці, що в одному із клубів м. Запоріжжя одночасно виконує обов'язки бібліотекаря, діловода, касира і буфетника, — присвячує ці рядки

Автор.

Перед бібліотекаршею, що сидить за столом і заклопотано перебирає реєстраційні картки, стоїть молодий робітник у засмальцьованій сорочці і подертій кепці. Він потрапив сюди, очевидно, прямо з заводу.

— Я, товаришко, — говорить він, — хочу познайомитися з українською літературою. Якого письменника ви радите мені для початку?

— Ви як хочете знайомитися? — запитує бібліотекарша, не відриваючись від карток. — Серйозно чи так, вроді закусьте?

— Серйозно, — не розуміючи, чого хоче бібліотекарша, відповідає робітник.

— Тоді візьміть ви «Кобзаря» Тараса Григоровича Шевченка. Це буде добряча перша страва. На друге можна рекомендувати Михайла Коцюбинського або Івана Франка. На третє добре йде Леся Українка. А коли звикли ви запитати гарного обіда зельтерською водичкою, не пошкодить узяти кого-небудь із сучасних... Вибір чималий...

Тут можна починати прямо за алфавітом: Антоненко-Давидович, Божко, Влизько, Вухналь, Вишня, Гордієнко, Доленго і т. д., аж до Юрія Яновського. Не погано складеться меню і в такій комбінації: за борщ — Панас Мирний, печиво — Нечуй-Левицький... Запитувати тут майже не доведеться, щоб шлунка не поцувати...

Бібліотекарша витягає з довгого вузького ящика, що стоїть на столі, червоненьку картку і, не дивлячись на

робітника, питає: «Прізвище, скільки років, де працюєте» і т. д.

— Отака, значить, справа, товаришу,— продовжує бібліотекарша, заповнивши в картці всі пункти.— Коли ж така система для вас може бути трохи заважка, можна запропонувати другу систему — бутербродну. Хоч не дуже корисно, зате швидко й дешево. Вибір прямо колосальний, особливо з новітньої літератури... Так вам як, товаришу?

— Мені б... Шевченка,— нерішуче говорить робітник.

— Шевченка? Добре. А все ж таки візьміть для ознайомлення й парочку бутербродів. Найсвіжіші є. Ось «Місто» — Підмогильного, «Твердий матеріал» — Копиленка, «Фальшива Мельпомена» — Юрія Смолича. Наїду тут, звичайно, небагато, а перекусити... нічого — можна...

Робітник мовчить. Мовчки одержує він і засмальцьованого примірника «Кобзаря».

Відпустивши робітника, бібліотекарша запалює «змичку», дістає з полиці величезну конторську книжку і починає щось записувати.

— Ольго Іванівно! Можна змінити книжку? — питає дівчинка років дванадцяти.

Бібліотекарша зводить очі і довго мовчки дивиться на дівчинку.

— По дебету?

— Ні. Мені таку, щоб кораблі плавали...

— Добре. Кораблі так кораблі...

Бібліотекарша прикладає до лоба указового пальця і, розтягуючи слова, нишком бубнить:

— Вчора давала завові чотири карбованці на ремонт буфету. Так... Чотири... На очистку двора — два карбованці... Бсть. Записано. Купила картоплі три мішки і нової поезії двадцять томів — двадцять три карбованці... Дорога

поезія тепер, дівчинко, щоб ти знала... А все ж таки: де тринадцять карбованців, нарешті?

— Я не знаю, Ольго Іванівно. Я по книжку прийшла.

— І гаразд, що прийшла. Книжки, брат, дівчинко, гарна штука. З ними, брат, треба поводитись акуратно... Ти як поводишся?

— Добре, Ольго Іванівно... Слово честі, добре...

— А я от — ні. Забула вчора видатки в книгу записати — і нема тринадцяти карбованців... Постій... Як воно було?! Сніданок відбула, тоді зав узяв чотири карбованці... Далі я записала сорок сім «входячих» та написала акта на поїдені мишами «Мишачі нори» Петра Панча, потім картопля й поезія. Більш, здається, грошей не витратила. Потім обід. По обіді була конференція читачів... Ні, хоч убий, не пригадаю... Так тобі корабля?.. Ось тобі Жюль Верна «80 000 кілометрів під водою». Ходи здорова...

Дівчинка бере книжку і йде до дверей, а бібліотекарша знову нахилиється над столом, присовує рахівницю і починає цокати:

— На ремонт буфету — чотири карбованці, на картоплю — три...

— Ольго Іванівно! — Лунає з суміжної кімнати грубий чоловічий голос. — Знову ви тут наплутали. У вас у «входячому» хтось розписався в одержанні тринадцяти карбованців... І коли ви вже привчитесь до порядку. У нас тут культурна революція, а у вас по книгах щось схоже на воєнний комунізм... Ідіть сюди!

— Фуу, слава тобі господи, — найшлись! — радісно зітхає бібліотекарша і, поправляючи на голові червону хустку, підтюпцем біжить через залу.

ВЕГЕТАРІАНЕЦЬ

Коли Іван Митрофанович Грець, повертаючись з посади, підходить до свого невеличкого власного будиночка на Холодній Горі, він знає, що тільки він одчинить хвіртку, як йому на груди з великим гавканням плигне величезний дворовий пес Лапка.

Знає це Іван Митрофанович і гордує з цього.

— Любиш хазяїна, сукин кот,— говорить він, одбиваючись від Лапка.— Чекаєш? Ну, гаразд! І хазяїн тебе любить. Ось бачиш? Приніс. Понюхай!

І Іван Митрофанович крутить перед носом Лапка невеличкий ключочок.

— Пахне? Га?! Але порядок. Порядок, братець ти мой! Спершу хазяїн пообідає, а потім ти...

Іван Митрофанович ще раз гладить Лапка по довгій, кудлатій шерсті і тоді вже йде до кімнати обідати.

Сім'я у Івана Митрофановича невелика: він та дружина Ольга Петрівна, підстаркувата, хвороблива жінчина. Дітей у них нема.

Іван Митрофанович вегетаріанець, і досить активний.

Ідеї вегетаріанства він старається просувати не тільки словесно, а й письмово.

Майже в кожному номері стінгазети підприємства Івана Митрофановича єсть його статті під постійним заголовком «Я нікого не з'їм».

Іван Митрофанович дуже любить усякі тварини і, незважаючи на труднощі держання за наших умов, та ще у великому місті, тварин, у Івана Митрофановича, крім Лапка, є ще невеличкий кімнатний песик Громобой, якоїсь невиразної породи, два коти — Філей і Ангрекот, півде-

сятка курочок, півень Оратор і коза з трохи незвичайним для цієї мирної тварини ім'ям — Зловещая.

Іван Митрофанович — один з найактивніших членів товариства «Тварос» — захисту тварин і рослин.

Дня не проходить, щоб Іван Митрофанович не склав десь за допомогою міліції протокола на якогось візника за катування коняки, або не поскуб на вулиці хлопчика за одламану гілочку чи зірваний листочок з вуличного дерева.

Після служби Іванові Митрофановичу тільки й робити, що нагодувати увесь свій, як він говорить, «зоосад», підправити Лапкові будку, видоїти козу (Іван Митрофанович сам доїть Зловещюю), випустити погуляти Громобоя і перелапати всіх своїх курей.

Перед сном Іван Митрофанович читає.

Але читає уже щось коло двадцяти літ одну книгу «Жизнь животных» — Брема.

Іншої літератури Іван Митрофанович не визнає.

— Всі книжки — брехня, а в цій — істинная правда й користь, — часто говорить він.

Встає Іван Митрофанович рано — о п'ятій годині, бо в пів на сьому йому вже треба бути на роботі.

Але раніш, ніж вийти з дому, Іван Митрофанович підкине сінця Зловещій, одчине віконечко курника і тоді вже, під радісне скиглення свого улюбленця Лапка, повагом вирушає до трамвайної зупинки, їхати на роботу.

Працює Іван Митрофанович на міській скотобойні за головного колія в свинячому відділі — щодня він вбиває понад тисячу свиней.

ЕНТУЗІАСТИ

- Доброго здоров'я!
 - Добр...
 - Де ми зустрічалися?
 - Не пригадую.
 - Здається, в Києві?
 - В Києві? Гм... Може, Костенко?
 - Він.
 - А-а-а!!! Доброго здоров'я! Не впізнав! Слово честі!
- Так, так... Давно в столиці?
- Четвертий рік.
 - Ого. Я тільки третій. Що поробляємо?
 - По науковій лінії. В інституті. Вивчаємо житлові умови трудящих.
 - Так, так. Цікава робота?
 - Надзвичайно. Нові горизонти, можна сказати, одкриваємо. А ви що?
 - А ми закриваємо горизонти.
 - Тобто?
 - Та бачите, я інженер. Працюю в «Колисьбуді». Ну, ми нашими «невеличкими» будинками скоро всі харківські горизонти позакриваємо. Хе-хе!
 - Дотепно! Го-го!
 - Виходить, що ми з вами майже в одній галузі працюємо?
 - Цікава галузь — житлобудівництво. Які перспективи?
 - Що перспективи? Які досягнення! Окремі квартири. Електрика. Ліфти.
 - Ванни, кубатура, повітря, рівномірна температура.
 - А працювати в таких умовах? Красота!
 - І не говорять. За дослідями нашого інституту, про-

дукційність праці осіб, що живуть в гарних житлових умовах, вдесьтеро більша. Он як!

— Та це й зрозуміло. Менше хворіють, нормальний сон, гігієна... Ну, бувайте.

— Ви куди?

— Та треба забігти тут на Москалівку. Один знайомий фактор обіцяв кімнату з кухнею за сім тисяч. Боюсь прогавити — ціна дуже підходяща. А ви куди? В інститут?

— Ні, я спершу до лікаря забіжу. Дочка захворіла — недокрів'я. Знаєте, в жахливій кімнаті живу... Темна, вогка.

— До речі, де ви живете? Адресу на всяк випадок?

— Я? В Мерефі. Дача Козолупенка.

— В Мерефі? Та ми ж, виходить, сусіди! А я в Мерефі на дачі Крилопупенка. Так заходьте ж неодмінно сьогодні... Чайку поп'ємо, тоє-сьоб...

СОЛІДАРНІСТЬ

Тепер сміливо можна сказати, що ми стоїмо на рейках і котимось, і революція на тринадцятий рік сама собою повернула. Наслідки єсть. Ну, хоча б нащот масової солідарності.

Безперечно. Оце в неділю переконався.

Одверто кажучи, випили ми з товаришем Стьопкою Пуп'яненком. Випили честь честю, небагато. Без перегрузки, а так — середствено. Благородно, одне слово. Без протоколів і безплатних візників. Випили, а потім на трамвай додому.

Влізли, стали, їдемо.

Поперед мене громадяночка стоїть. Досить цікава на обличчі, і спідничка мінімум. Стоїть і раптом індіферентно говорить:

— Не дихайте,— говорять,— товаришу, бо з вас, як з бочки, горілкою тхне.

— Як,— говорю,— не дихайте? Не можу ж я через ваші буржуазні примхи одекolon пити? Пройшли такі часи.

Публіка сміється.

Я до публіки:

— Громадяни, чого ж ви смієтесь? Тут дихать не дають, а ви смієтесь? А масова солідарність, товариші?

А з публіки хтось:

— Понапрасно ти, браток, хвилюєшся. Бо ми якраз не проти тебе, а за тебе сміємось. А гражданка, коли їй такий дух шкодить, може сміливо пішки йти або на візникові інші аромати нюхати.

Гражданка образилась і до кондуктора.

— Товаришу кондуктор. Тут гражданин (на мене вказує) п'яний і горілчані пахощі розпускає — просто немисленно.

«Ну,— думаю,— скинуть». І вже смикаю Стьопу за рукав:

— Зупинка,— говорю,— здається, наша.

Коли чуємо, кондуктор заговорив.

— Не бачу,— говорять,— в поведінці цього товариша нікотерих п'яних функцій, а щодо горілчаного запаху, то запах цей нормальному рухові вагона не шкодить. Ваш квиток.

Дамочка бачить — непереливки — і ходу з вагона, а ми благородно далі поїхали.

Що не говорять, товариші, а масова солідарність — велика річ.

ЯРМАРОК У ПОЛТАВИ

— Граждане. Не скопляйтесь! Проїздіть скоріш! Соболюдайте порядок! Коли ти, приміром, свиня, то не лізь у коров'ячий відділ. І взагалі, дуже прошу! Ну? Кому я говорю? Вам говорю, — якого ж чорта ти гав ловиш? Нікаторої сознательності! Дивись на арку. Написано: «Добро пожаловать!» — значить, і додержуйся гасла, а не прись, як сарана членовредительная.

— Безпрогришная лотірея «Іде-фікс», або по-нашому, по-руському, «верное дело»! Прошу не змешувать з іншими подібними одурачуваннями доверяющей публіки. Ще тільки три дні! Мило попадається! Духи попадаються; пудри попадаються! Булавки, голки попадаються! Граждане, будьте уверени, як дома!

Раз ви купили квитка за п'ятнадцять копійок, півбіди вже зроблено — і ключ до секретності вашої судби у вашій собственій руці!

Мухомори «Ідеал». Найвища кара для мух. Присуд виконується завсігда. Помилувань не буває. Тільки тут і тільки сьогодні! Смерть мухам! Мухомори «Ідеал»!

Кварц-наждачний брусок. Лебединая пісня Едісона! Винайшов і не вмер! Точить ножі, сокири, коси, піднімають різні хозяйствені вопросы! От вам коса — безпросвітно тупая. На ваших уважающих глазах я беру косу і вдаряю по своїй руці — без последствий! Которая коса, як бачите, тупая! Потім я беру кварц-наждачний брусок і, не говоря художого слова, провожу по косі декілька раз способом, відомим науці під назвою «мантачка», і прошу: навіть бомага ріжеться, як воздух! Не подумайте, граждане, що тут якась маніпуляція з руками чи отведеніє глаз. Все це секрет винахід-

ника, що за допомогою металу кварцу та мінералу наждаку з додатком ґрунту Арканзаса * і трьох частин власної секретії винайшов кварц-наждак! Брусок за тридцять копійок!

А скло? Як шліфувати скло? Пальцем не одшліфуєш! Чим різати скло? Одного бажання мало! Кварц-наждачний брусок різє скло якої хочете форми. Криво, косо, фігури, зигзаги!

Купуйте, громадяне, бо це вам не який-небудь мідний годинник 56 проби, а вещь осязательная на ваші власні очі!

— Да, коньки справні, що й казати! Но, істинно говоря, держати їх можна тільки для заведення потомства. Потому, запряжи його у віз або, приміром, у гарбу, то зостануться, безсловно, самі голоблі, а решта перейде у забвєніє праха — і додому підеш пішки! Што, неправильно? На таких коньках, дорогою товариш, видати, що й на конячому фронті ділишки підправляються! Што, неправильно?

Отці наші благодітелі.
Мами наші сожалітелі.
Подайте темному, незрілому,
Заробити неумілому,
Войдіть у сознание —
Згляньтесь на моє состраданіє...

— Оця коняка з запалом? Громадянин! Та ви краще вдарте мене по морді, але не впотребляйте таких слів! Та де ж у неї «запал», накажи мене бог?! Справжня коняка довосної продукції! Та що ти в зуби заглядаєш? І зуби, й противной хвостовой полюс у справності. Та цього коня хоч у надозрітельную трубу розглядай — все на своєму міс-

* Ар кан за с — штат на півдні США.

ці. Що? Триста дорого? Ну, молись, двісті дев'яносто і десятку на пропой! Не йдуть? Ну, й за двісті не пойдуть. Нехай постоїть. Воздуху не позичать. А кормів вона по три дні не просить — все 'дно не даємо! Походи, походи, товаришок! Ноги, видать, свої, не куповані. Походи!

Ваша судьба, мадамочка, безусловная, але залежить вона від одного відповідального короля з казиноного дому. І загинаєть король ваш признаніє какоюсь-то блондинці, але ви не сумлівайтесь: з блондинкою у нього антірес вроді як де-юре, а з вами дійшло до факту, і видать це, дорога, і по картах, і по вашій хвигурі...

А у вас, дорогою товариш, непорозуміння з трефовим королем.

По цій гризинатальній лінії ніби той король з контрольної комісії, а по цій шпенпердикулярній — ніби з вашої установи.

І копають, копають король той під вас різні ями, і закладають фугаси.

І на пролетарське походження не надійтесь, бо воно у вас уже стерлось.

А мозоль цей — ні до чого. Це портфельний. Комісія на нього не зважає.

Жіноча лінія у вас сильно розрослась і зовсім знистожила лінію аліментарну.

А цей горбочок — це горілчаний. Випирає він надзвичайно...

— Держи! Держи! Лови! Товариш міліціонер! Оця гола сволоч украда в мене коробку пудри! Без штанів, мерзавец, ходиш, а красти вмієш?

— Граждане! Прошу до району, не «виражаться». Там все без вас буде зроблено, по закону! В чім справа?!

ЩО МОЖЕ НАРОБИТИ ЗВИЧАЙНА ЧЕСНА
ГАЗЕТНА ОБ'ЯВА

(Жарт)

— Маню! Діти! Сюди! Скоріш! Ключ сусідів! Тягни бабушку!

— Бабушці ніколи. Вони якраз на картах кидають: коли саме закінчиться тринадцятий рік більшовицького царства.

— К чорту царство! Тут важливіші справи! Всі сюди! Іване Івановичу! Марино Карпівно! Слухайте!

— Та що трапалося. Яйця видають?

— Не перебивайте. Слухайте. Ось у газеті написано: «Від комісії, що обслідує ХЦРК. Комісія просить громадян, що бажають вказати на хиби в роботі ХЦРК, подати в комісію писані або словесні заяви не пізніше 22 листопада. Комісія».

— Чули? Розумієте?

— Ого!

— Громадянство! Організовано! Щоб не повторюватись! Я пишу про загальні хиби. Маня! Ти — про масляні, сальні, мильні, взагалі про жиrowі. Діти — про чергові. Ви, Іване Івановичу, пишiть про калоші, черевики...

— Тату! А про штани?

— ...І штановні! Марина Карпівна напише...

— Ні! Я словесно... Ой! Дайте мені словесно. Душа горить!

— Гарзд! Бабушка, ви про вугіль?

— Ні, я про кофій... Немає... Ні випити, ні погадати на гуці.

— Єсть! До роботи! Качай, православні!

— Товаришу секретар! Єсть заяви?

— Єсть.

- Багато?
- Чотириста сімдесят три.
- Добре. Класифікуєте?
- Ага...
- Гаразд!

- Що тут за гамір?
- Людину задавило.
- Трамвай? Автобус?

— Ні. Листами. Листоноша він. Носив листи на Кооперативну вулицю, № 10, на адресу якоїсь комісії. Ну й не витримав. Сім пудів на нього навантажили...

- Помер?
- Помер... Царство йому небесне...

— Центральна. Центральна. Дайте біржу праці. Ага. Що? Біржа праці? Так. Негайно висилайте сорок кваліфікованих вантажників. Так! Так! Со-ро-ок! Розвантажувати грузовики з листами. Адреса: Кооперативна, 10. Комісія.

- І не горить, і всі пожежні частини з'їхались.
- Должно, унутрішній пожежар.
- Який там в чорта пожежар? Секретаря якоїсь комісії листами задавило. Три години розкопують.

- Товариш начальник! Маю за честь явитись!
- Ви звідки?
- З дежурства по впорядкуванню подачі словесних заяв на роботу ХЦРК.
- Ну, як?
- За вісім годин пропущено чотири тисячі п'ятсот дев'яносто шість душ. За вставку в заяви непристойних слів оштрафовано сімсот сорок чотири.

— Тільки? Значить, ентузіазм кооперативного населення столиці спадає: вчора лаялось вісімсот одинадцять.

— Розкопали! Розкопали!

— Кого?

— Та секретаря.

— Живий?

— Живий... Живий! А веселий хлопець, щоб ви знали. Його до психолікарні везуть, а він співає:

Коли я був аркадським принцом,
Мені ввесь Харків слав листи...

— Оперета...

— При чому тут оперета?

— Та ні... Я кажу, що куплети «Коли я був аркадським принцом» — це з оперети «Орфей у пеклі».

— Ага? Ну, тоді інша річ.

МІЙ ДРУГ НЕБАРИСЬ

«Невже Небарись?» — подумав я, уздрівши людину в пошарпаному «непосезонному» пальті, в новому фетровому капелюсі і величезних брудних калошах. Людина похапливо бігла тротуаром, штовхаючи прохожих.

— Небарись! — нерішуче крикнув я. — Ви?!

Людина озирнулась.

— А хто ж іще може бути за Небарися, крім Небарися? Звісно, я — власною персоною. Доброго здоров'ячка! Чорти б їх побрали...

— Кого?

— Та отих міліціонерів. Штрафують людину за порушення правил вуличного руху, зовсім не зважаючи на те, що іноді в людини буває такий настрій, що штрафи на людину не впливають аж ніяк. Може, людині таке щастя

підскочило, що вона платитиме штрафи цілий день, ніч, місяць, рік, п'ятирічку! Гопки! Тра-ля-ля!

Небарись підскочив.

— Що з вами, Небарись? Сто тисяч виграли?

— Що таке сто тисяч? Пхе! Хватай вище! Небарись має квартиру. Он що!! Гопки! Чорт бери!

— Квартиру?

— Ой! Він теж не знає! Він не відчуває! Квартиру! Да-да! Не кімнату, пещасний, а квартиру: три кімнати, кухню, ванну, балкон. Та що з вами говорити? Заходьте неодмінно. Сьогодні. Чекаю. Свалочний провулок — новий будинок. Квартира п'ятнадцять. А зараз біжу. Устаткування. Меблі. До побачення! Гопки!

* * *

Увечері, насилу розшукавши Свалочний провулок, новий будинок і квартиру п'ятнадцять, я постукав.

Щось заметушилось за дверима і почувся голос Небарися:

— Зараз! Ось найду ключа, чорти б їх забрали...

Хвилини через десять Небарись одімкнув двері і, впускаючи мене, сказав:

— Чорти б їх побрали. Мають звичку ховатися, що насилу їх найдеш.

— Хто?

— Та ключі ж. Заховався, розумієте, в бокову кишеню — і йди його шукай. Проте — до біса ключі! К чорту! Роздягайтесь, друже! Зараз покажу апартаменти. Тут, звичайно, ще не все удосконалено, так би мовити, проте квартира — красота! Окремий вхід, а оце коридор. Помітили? Обростаю, — показав Небарись на нове відро, що стояло в коридорі на купі сміття. — Треба. «Становище змушує». Нічого не поробиш. Крім того, каналізація ще не зовсім удосконалена, так я, розумієте, придбав відро... Знамени-

то! Після отих блукань та ночівок по редакціях отаке досягнення. Знаєте, божеволю від щастя. А що вже дружина щаслива...

— Небарись! Ви одружились? Коли? Поздоровляю! Так познайомте ж з дружиною.

— На жаль, її зараз немає. Пішла.

— От шкода. Але, може, я її ще побачу. Я думаю посидіти у вас годину, дві...

— Навряд. Вона тут не живе.

— Чому?

— Та не може, розумієте, привчитись спати на столі. З цього у нас, між іншим, стають страшенні суперечки.

— Гм...

— Коли б ще стіл був якийсь там поганий, малий,— я розумію, а то ж стіл новий, на двадцять персон. Та ось я вам покажу. Будь ласка, заходьте.

Небарись потяг мене до великої кімнати.

В кімнаті було холодно, на підлозі були розкидані книги, папери, шматки газет, а посередині кімнати стояв величезний стіл.

— Прекрасний стіл,— пояснював Небарись.— На такому столі одночасно може виспатись п'ять журналістів, а жінка протестує...

— Очевидно, ваша дружина, Небарись, спартанського виховання і абсолютно ігнорує комфорт. Інакше трудно зрозуміти, чому вона відмовляється спати на такому прекрасному столі, маючи за подушку футляр з друкарської машинки, а за матрац — чудові штани виробу фабрики ім. тов. Тинякова,— авторитетно зауважив я.

— Жіночі примхи,— зітхнув Небарись.— А от спробуй її довести це. Ні в якому разі! І ночує зараз у тітки на Москалівці. Тут така квартира порожнює. Окремий вхід, балкон...

— До речі, Небарись! Чи не зарано ви відкрили двері

на балкон? Зараз тільки січень, а весна у Харкові починається, за самих сприятливих кліматичних умов, не раніше кінця березня.

— Двері? Ага! Ось воно в чім штука! Ну хіба ж я не правий, чорт бери! Хіба взагалі Небарись був неправий, я вас питаю?

— А що таке?

— Та знову ж Наталка. Увесь час гризла мені голову, що ogrівання ні к чорту не годиться, а я їй доводжу, що ogrівання прекрасне, центральне, нове. І ви ж самі бачите, що холодоку в хаті робить не ogrівання, а двері на балкон. Ви знаєте, три дні в нас скандали з-за цього були... Я навіть Реомюра купив...

— Для чого ж Реомюра, Небарись? Увесь цивілізований світ вживає Цельсія, а ви Реомюра. Купували б уже Цельсія — від нього тепліше.

— Що ви кажете?

— Слово честі! Наприклад, зараз у вас за Реомюром вісім градусів, а за Цельсієм — буде десять.

— Жалко. Не знав. Ну, ходіть далі. Покажу вам всю квартиру. Прекрасна квартира. Все розраховано, передбачено. Оце, наприклад, спальня, — одчинив Небарись двері невеличкої темної кімнати. — Вдень маса світла. Коли поставити тут ліжко, Наталя буде дуже задоволена. А оце кухня. Гаряча й холодна вода... А коли б ви бачили, як працює водопровід! Щось надзвичайне! Вчора я перевіряв: за чотири хвилини набігає повнісінька ванна, а за сім хвилин — кухня і коридор. Хочете?

— Ні, дякую, — зупинив я Небарися, що порснувся до крана. — Квартира у вас дійсно чудова.

— Ого! Не те ще буде. Зараз, правда, ще не все удосконалено, але не можна ж одразу, як Наталка хоче. Щоб і ліжко, і люстро, і чайник. І так неабияке придбання: відро, стіл, термометр...

Я почав одягатися.

— Чому так швидко?

— Та зайду ще до одного приятеля, він теж недавно сюди перебрався. Квартира сорок дев'ять.

— Це аж на п'ятий поверх треба чимчикувати. Ну, бувайте. Заходьте ж, будь ласка! Я гадаю, днів за два Наталка буде тут. Не витримає, знаєте... Тітка тіткою, а окрема квартира це вам не фунт... Помічаєте, як тепло в нас на парадному? Бачите, які батареї? Огонь! Ну, бувайте.

Години через дві спускаючись по східцях з п'ятого поверху, я спіткнувся об щось і мало не впав. Запаливши сірника, я побачив таке: біля батареї спав мій друг Небарись.

КОШМАР

— Що? Женщина? Пусте! Куди їй! Дітей родити, правильно — полагається. Варити, прати — це штатні обов'язки. Ніхто не сперечається, а щоб керувати врівень з нами, то це вже — вибачайте.

Так говорив своєму приятелеві Ковді громадянин Куценський, ідучи 8 Березня на посаду.

— І дивуюсь я, знаєте, Володимире Іллічу Ульянову-Леніну. Розумний чоловік, а міг сказати оте: «Кожна куховарка повинна навчитись керувати державою».

Коли приятелі сіли в трамвай, Куценський продовжував:

— Ну, от гляньте ви на цю кондукторку. Куди вона годиться? Сім градусів морозу, а вона вже квитка не одірве як слід. Бачите, на пальці хукає. А ще туди ж — «керувати державою».

— Ваш квиток? — запитала кондукторка.

— Льготний!

— А посвідчення є?

— А то як же, — відповів Куценський.

— Пред'явіть.

— Зараз.

Куценький довго обшукував усі кишені, лазив і в портфеля — посвідчення не знайшлося.

— А ще з портфелем, — сказала кондукторка. — Оштрафувать вас слід було б, та вже заради нашого дня не буду. Злазьте, товаришу портфельщик.

Довелося злізти.

— От гадюка, — лаявся Куценький. — Певен: коли б кондуктор мужчина, ніколи б цього не було. Одірвати квитка не вміє, а права свої показує.

На посаді в тресті Куценького зустріла реєстраторка.

— А, тов. Куценький! Поздоровляю. Сьогодні й ви прогуляєте, навіть більше за нас. Ми лише дві години, а вам, мабуть, на цілий день щастя підскочило.

— Яке щастя? — здивувався Куценький.

— Та вас на сьогодні викликають до суду. У якійсь там справі. Зайдіть до мене, я вам посвідку дам.

В суді, коли Куценький побачив, що його хатня робітниця Люба тихенько розмовляє з якоюсь молодогою жінчиною в пенсне і з величезним жовтим портфелем, він зрозумів, яке щастя припало йому 8 Березня.

— Подала-таки, стерво, — ледве встиг подумати Куценький, як відчинилися двері, секретарка суду оголосила:

— Суд іде!

Увійшли судді: дві жінчини і один мужчина. Крісло голови суду зайняла літня жінчина.

— Зараз почнеться справа по обвинуваченню громадянина Сергія Пилиповича Куценького по статті...

Але Куценький вже не слухав.

— Запечуть, — думав він. — І все жінки, жінки... Голова — жінка, член суду — жінка, секретар — жінка, оборонець — жінка, позивач — жінка. Кошмар...

Суд не довго розглядав справу. Все було ясно. Не пла-

тив хатній робітлиці Любові Приймаковій плати, два роки не платив у соцстрах, не давав вихідних днів і відпустки, прописав її в домовій книзі як племінницю. Вирок — заплатити утримання за два роки.

Повертаючись з суду, Куценський зайшов до пивної і з гора напився. І вретті потрапив до району.

До району його доставила жінка-мільціонер, підбравши п'яного на майдані, що названий на честь жінки-революціонерки майданом Рози Люксембург.

В ПИВНУЩІ

Я, шансвий товаришу, щось півроку перебував у безробітній категорії. Але нарешті влаштувався на службу. Потому, знаєте, незручно без роботи. Все ж таки я на фронтах у двадцятому році був і, крім того, моя двоюрідна сестра замужем за секретарем біржі праці. Одна ситуація допомагала другій, і влаштувався. Кондуктором. На трамвай. Посада нічого — хороша. І жалування дають, і повітря, здебільша свіжого, скільки хочеш. Потому у вагоні двері кожних п'ять хвилин одчиняються на зупинках і на повітря кризи не буває. Знову ж таки вихідний день раз на тиждень, на загальні збори ходиш, внески платиш — не забороняють. Крім того, на позику підписатись можна. Взагалі посада підходяща. І головне — громадська, завжди серед публіки. Хто на службу поспішає, хто в баню раз на місяць вибереться, хто просто для розваги прокатається. В цивілізованій країні без трамвая ніяк не можна. А я цивілізацію поважаю і борюсь на цьому фронті, скільки це мені можливо на могому посту. Інший кондуктор зразу:

— Пройдіть наперед! Не заважайте працювати! Ваш квиток!

Грубі прийоми.

А я так не можу, в мене на першому плані цивілізація.

— Граждане! Не стирчіть у проході! Просуньтесь наперед в напрямку руху вагона і дайте можливість іншим которим пасажирам наблизитись до наміченої мети. Може, хто поспішає в страхасу по допомогу на похорон своєї дорогої бабушки, а ви йому на мозоль наступили. У людини сильний душевний біль, а ви йому ще й фізичний спричиняєте. Проходьте, проходьте, не кривіть морди! Пора вже стати цивілізованими.

І публіка слухає, потому без грубости, делікатно.

Абс:

— Візьміть квитка, товаришко, не примушуйте мене до амортизації. Скидаючи вас серед дороги і роблячи зайву зупинку народного вагона республіки, проісходить амортизація тормозів і коліс. Зрозумійте задачу. Я, звичайно, можу оштрафувати вас і без моралі. То нічого, що від вас духами «Коті» пахтить. І з «Котями» можна припаяти три карбованці, але краще давайте ліквідуємо цю відсталість без грубости, цивілізовано.

Звісно, дамочка почервоніє, але гроші дістає жвавіше.

З п'яними в мене теж налагоджено. Наприклад, п'яний до вагона вдерся. Інший кондуктор зразу дзень, дзень — і пожалуйте геть. А я так не можу. Ну, яка користь з того, що п'яний вийде з вагона комунального трамвая? Ніякої користі. А я так не роблю. Я цей соціальний момент використовую для пропаганди Дніпрельстану.

— От, говорю, товариші пасажири, зверніть увагу. Цей громадянин непевними руками дістає з кишені гроші, потому громадянин трохи випили, або, висловлюючись авторитетно, знаходяться в пазурах римсько-католицького бога — Бахуса*. І це на дванадцятому році революції, коли Дніпрельстан — наше бойове завдання. Підписуйтеся на другу позилку індустріалізації, не чекайте на третю.

* Бахус — ім'я бога виноградарства (вина) Діоніса у древній Елладі.

А чому я все це роблю? А тому, що в мене почуття сидить. Скинути п'яного не трудно, тільки таким способом не швидко Дніпрельстан збудуємо. Надо понімать.

Кишеню злодії виріжуть, наприклад. Трапляється це досить часто. Інший кондуктор і вусом не моргне, а я на таке явище побуту неодмінно реагую: рекламу кооперацію.

— Граждане! Ви присутні при події, яка ще раз підкреслює, що без кооперації ми не можемо, бо в усіх цивілізованих народів кооперація процвітає. У громадянина вирізано кишеню і вцент зіпсовано штани. Громадянині потрібні нові штани. Де він зможе їх купити при скромному бюджеті чесного трудящого? Тільки в кооперації, бо там і дешевше, і шлях до соціалізму.

Так-то, шановний товаришу! На шаблоні та на грубості далеко не поїдеш. Я на все це вважаю.

Скільки в моїх колег-кондукторів скандалів за дітей буває, а в мене ніколи.

Сьогодні, наприклад, дамочка з дитиною заходить з передньої площадки.

— Дайте квиток!

— Треба, говорю, два.

— Чому ж то два?

— Як чому, а дитина?

— Йому тільки три роки.

Ну що ти з нею вдієш? За інструкціями нашими тут балачки короткі: дзень, дзень — і «ослобоніть вагон».

Так хіба ж я могу так неделікатно?

— Аж, говорю, три роки? Який, говорю, пасаж? Три роки? А чим же ви, громадяно, можете довести таку хронологію?

— Нічим я довести не могу: три роки, й край!

— Ах, три роки... Тоді, вибачте, ваша дитина не дитина, а просто пур-ден-кінд. У паноптикумі, — говорю, — ви

на ній можете тисячі заробляти, а тут платіть десять копійок. Потому експлуатація трамвая стоїть на бюджеті нашої республіки і не можна підривати... Пригадайте останню промову тов. Петровського... Бюджет,— говорю,— вимагає балансу... По-вашому, може, баланс дрібниця, пустяк, а в бухгалтерії він колосальна роль. Дебьот-кредьот. Отже, говорю, не доводьте до перегляду державних можливостей. Злазьте, говорю. І пур-ден-кінда вашого не забудьте, бо він нам ні до чого.

І злізла дамочка без нікоторого скандалу. Потому — не підкопаєшся. Все делікатно і цивілізовано.

Интересна служба в нас, громадян.

Йдете вже? Ну всього вам! А може, ще посиділи б? Люблю в компанії випити за цивілізацію.

ВІЗНИК І КАПУСТИХА

I

Розпочалося це так.

На місце «ізисканія» виїхало двоє незамінимих фахівців: інженер-плановик від перспективно-ретроспективного підвідділу і економіст від діаграмо-гуманної підсекції.

Подорож від столиці до міста «ізисканія» для обох фахівців склалась якнайприємніше.

Командировочні гроші вони одержали авансом, квитки в м'якому вагоні були заброньовані заздалегідь, на вокзал фахівці поїхали на трестівському авто. Одягнені фахівці були так, ніби вони збирались не сьогодні-завтра похитати славу Амундсена, Чухновського, Самойловича й інших полярих мандрівників. На фахівцях були сибірські дохи, теплі хутрові шапки і величезні повстяники з найкращої верблюжої шерсті.

Влаштувавшись якнайзручніше в м'якому купе, спеці поїхали.

Дорогою спеці трохи спали, трохи грали в «66», трохи лаяли залізничні порядки.

Вони досить дебатовали різні досягнення радянської політики й економіки, згадали про Дніпрельстан і колективізацію, про культуру й мистецтво, а про досягнення тарифної сітки і про порядок видачі преміювальних сум і курортну кампанію говорили щось кілометрів півтора без жодного натяку на втому.

На місці призначення фахівці приїхали вдень.

Ідучи на пошарпаному візникові від станції до міста і милуючись на заметені снігом поля, переліски й невеликі хутірці, наші фахівці не могли втриматись, щоб не захлинутись:

— Ах! Яка чудова цього року на Україні руськая зима!!

На цей зойк візник обернувся і, обтерши рукавицею носа, сказав:

— Зима, конешно, лежить дуже гарна, особливо коли в кого кожушина, приміром, така, як от у вас, громадян. Коли ж, наприклад, сірячина така, як от у мене, тоді...

А потім, подумавши трохи, візник несподівано випалив:

— Чи не буде у вас закурить, а то так їсти хочеться, що просто... їдять його мухи! Ххххолодно!

Подаючи цигарку, плановик спитав:

— Ну як тут у вас взагалі? У вашому, як його, Новгород-Сіверському?

— У нас? Ого! У нас, знаєте, здорово! Все'дно, як у тій пісні:

Ох! Яблучко!
Д' куди котиться!

— А чому ви, товаришу, саме цю пісню згадали? Га?

— Чому? — знизав плечима візник. — А так собі. У нас цієї пісні всі співають. В'їлась, сказати би...

— Ага-а-а... — загадково протяг економіст. — Чуєте, Іване Архиповичу?

— Чую і паннімаю. Розумію, розумію, голубе, — задоволено пробасив плановик. «Яблучко, куди котишся...» Чудово! Чудово! Те, що треба! Прекрасно. Мерсі, товаришу, за інформацію!

Але візник чи не дочув, чи, може, не зрозумів, що це дякували йому, бо нічого не відповів, а тільки стьобнув з усієї сили кобильчину.

Кобильчина побігла жвавіше, і за кілька хвилин сапи зупинилися біля будинку з вивіскою: «Номера».

Коли, розплатившись з візником, фахівці прямували до «готелю», їх мало не звалила в сніг якась баба, що мчала пішоходом, тримаючи в руках відро мочених яблук.

Причина такої поведінки невідомої громадянки скоро вияснилася: на розі з'явився міліціонер.

— Помічаєте, помічаєте? — пошепки сказав плановик.

— Що саме? — спитав економіст.

— Населення торгує яблуками навіть без патента. Ясно?

Знаешито...

2

Смачно пообідавши в місцевій «акули-приватника» Мотрі Капустихи, яка, до речі, була та сама громадянка, що безпатентно торгувала моченими яблуками, і добре спочивши по обіді, фахівці того ж вечора надіслали до столиці ґрунтовного доклада на двадцяти аркушах паперу.

Доклад відзначив:

«Місто Н.- Сіверське найпридатніше для утворення тут комбінату «Укрплодоовоч», бо: 1) найулюбленіша пісня

місцевого населення: «Ех, яблучко! Д' куді котишся». 2) головне заняття населення — торгівля моченими яблуками; 3) прізвище старшого міліціонера — тов. Груша; 4) в районному клубі ось уже місяць іде п'єса Дніпровського «Яблуневий полон». Це щодо «Плодо». Що ж до «свочів», то тут справа стоїть ще краще. Тубільці називають себе здебільша «земляками». Це свідчить, що тут багато вільної землі для городів. На городах населення розводить капусту, помідори, огірки, цибулю, картоплю. Наша хазяйка уже в перший день нашого приїзду частувала нас голубцями з підливою з помідорів, до печеної і смаженої картоплі подавала прекрасні солоні огірки з власного (!!)

городу.

Висновки: вважаємо за необхідне негайно розпочати будівлю в м. Новгород-Сіверському потужного комбінату «Укрплодоовоч». Орієнтовно тут повинно бути 20 000 фруктових дерев і 5000 га городньої землі.

Додавши, що вони — фахівці — залишаються тут ще на тиждень для остаточної розробки планів і проектів, фахівці закінчили доклад.

3

За тиждень спеці поїхали назад.

Одвозив їх на станцію той самий візник. На цей раз візник був трохи напідпитку і співав:

Наваряла гарбуза,
Не вкинула сала!

— Ах! Як влучно народна мудрість відзначила економіку даної місцевості — ахали фахівці.— Це ж так ясно! В місцевості, самою природою призначеній для городинної промисловості, гарбузів скільки хочеш, а от «сала не вки-

пула». Чому? Тому, що місцевість, очевидно, абсолютно не придатна для свинської промисловості. От і нема сала...
— Сала нема,— погодився й візник.— Правильно.

4

Продовжувалось це так.

В Новгород-Сіверському збудували комбінат. Вбухали силу грошей, а виявилось, що там всього-на-всього 90 штук фруктових дерев і 4 га придатної для городини землі. Решта — болото, пісок, глина.

5

Закінчилось це так. Власне, не закінчилось, а закінчується.

На чистці апарату тресту «Укрплодоовоч» цю історію викрили.

Буде судовий процес.

Судитимуть «Укрплодоовочевих» спеців за шкідництво.

Гаразд. Тільки не судить суворо, товариші. Дайте «приймаючи на увагу». Бо специ в цій історії лише жертви баби Капустихи і невідомого візника, що злочинно поінформував спеців про можливості новгород-сіверського ґрунту.

Пожалійте спеців.

ФАКТ

Голова культкомісії упрівав над звітом про роботу культкомісії за «даний отрезок времени».

Звіт призначався для центру, для столиці, тому товариш голова трохи хвилювався, багато курив, не відповідав на

телефонні дзвінки і забув навіть про те, що у заводському буфеті сьогодні на сніданок видають смажену курятину з підливою із найпрекраснішої сої.

Складаючи звіт, тов. голова користувався з відповідної інструкції, що лежала тут же на столі.

Пактів, пунктів, параграфів і підпараграфів у цій інструкції було багато, як і в кожній порядній інструкції. Тому й відчит виходив дуже великий.

Це радувало й підбадьорювало товариша голову, і він з усієї сили старався, щоб не пропустити жадного параграфа інструкції, пам'ятаючи афоризм одного профактивіста: «Звіт тільки тоді справжній звіт, коли його жодна нормально психічно й фізично розвинена людина не може прочитати до кінця».

Уже були відзначені досягнення й по лікнепу, вже були відмічені успіхи по підготовці кадрів, уже «надлежаще» була висвітлена участь заводу у культестафеті, і голова з особливим задоволенням підкреслив, що завдяки вмілому керівництву культкому завод, що раніше в культестафеті відзначався «раком», тепер мчить естафету до фініша «черепахою».

Зафіксувавши це безперечне досягнення на культфронті, голова зітхнув з полегкістю і смачно затягнувся стандартом «№ 2».

В цей момент задеренчав телефон.

Голова повагом взяв рурку і, пускаючи цілі хмари диму, почав розмову.

Дзвонили з місткпрофради. Наказували, щоб у той самий звіт, що над ним працював товариш голова, добавили ще один — 871-й пункт «Про інтернаціональну роботу».

— От не було печалі, — вилаявся товариш голова, повісивши рурку. Завжди ці бюрократи дотягують до останнього. Проте нічого не зробиш. Треба. «Інтернаціональна робота». Гм? Чи була у нас така? Треба спитати секретаря.

Секретар, худий і виснажений, наче тарган житлокоопівський, на запитання голови: чи була інтернаціональна робота, байдуже відповів:

— Була...

— Ну,— зрадів голова.

— Опридільноно була. Це ж про те, як співають «Інтернаціонал». Неодмінно. Така робота, до речі, у нас на ять. Навіть я басову партію удосконалив. От у цьому місці...

Секретар кахикнув і тріскучо забасив:

«— Чу-у-у-єш, сурррми загр...»

Голова впав на стільця.

— Дурисвіте, що ви торочите? Хіба це інтернаціональна робота? Це ж хоролий гурток, нещастя мос. Інтернаціональна робота — це зовсім інша справа. Розумієте?

— Можливо,— погодився секретар,— тоді не було...

— Значить, прорив?

Голова так блимнув на секретаря, що той мимоволі похилився назад.

— Очевидно... так, Іване Петровичу... Прорив...

— На Червонопрапорному заводі, де три тисячі робітників, прорив? Опортунізму забажалось? На практиці? Я, між іншим, давно помічаю, що у вас ухил, товаришу! Так, «ухиляйтесь» собі десь, а не на Червонопрапорному... щоб мені знайшлася інтернаціональна робота. Розумієте? Розкопать! Півгодини строку!

— Ну, національна — це ще туди-сюди,— ламав голову секретар, річ не хитра: руський, єврей, українець, німець... А от «інтер», оцей... «інтер». Може, «унтер», це я знаю — за старих часів були такі «браві унтера». От морока... Товаришко Гайдай,— звернувся секретар до друкар-

ки, — ви часом не знаєте, що таке інтернаціональна робота? «Інтер» отой що значить?

— Інтернаціональна? Гм... Та це таке слово відоме, що навіть і пояснень не потребує. Вся людність його знає. А коли вам вже так хочеться, то це буде «міжнародна», — засміялась друкарка.

— «Міжнародна»? Виходить, «інтер» це значить «між», — думав далі секретар. Трохи легше. Міжнаціональна робота. Робота «між націями»... Стій, стій... Накльовується! Національні виходить справи. У нас така робота аж кипить!

Секретар хитро підморгнув і побіг до голови.

Що вже було потім в кабінеті голови культкому, які розмови там точилися, — невідомо.

Відомо лише, що в звіті, який надійшов від Червонопрапорного заводу до ВУКу металістів, є таке місце:

«Інтернаціональну роботу провадять широко. Організовано навіть гуртка для вивчення української літератури, в якому бере участь 8 чоловік...»

Факт!

БЕЗ МОРАЛІ

З приємністю можна констатувати, що передові наші товариші таки дійсно відгукнулись на заклик Радянської влади щодо темпів.

Підхопили гасло.

Зрозуміли завдання.

Правда, не скрізь ще захопилася публіка на цій галузі, але по деяких місцях вже здорово захопилася.

Уже неабиякі має досягнення.

Розповідають, наприклад, що в Полтаві, здається, чи десь там у Ростові, такий випадок трапився.

Не стало якось газу в цербкоопі.

Власне, газ був, тільки щось там з бочками трапилось, з тими бочками, що в них газ по вулиці возять, споживачам під самий ніс приставляють. Просто зафіксувався якийсь невеличкий прорив на цьому фронті, а може, якась неув'язка, тільки одного дня не чують полтавці чи ростовці «трубного звуку», що сповіщає їх завжди про газ.

І вирішили негайно деякі полтавці чи ростовці:

— Стоп! Це ж, мабуть, падійшов газовий кінець! Не буде більше газу!

Що робити?

І блискавкою план: за відра, за бідони, за сулії, за пляшки — і на склади, заpastися газом.

Та не просто заpastися, а по-сучасному — на темпах.

Двічі, тричі, десять раз у чергу.

Діжки, бочки, ванни поналивали.

Кастрюлі, макітри — все в хід пішло.

Весело!

Мати — п'ятий раз у чергу, а дитина у ванну з газом упала. Чоловіка тридцять замість води газу поналивались, бо посудини, де раніш була вода, ретельні родичі газом наповнили.

Добре, що швидка допомога всіх врятувала.

Але хоч і обійшлося усе благополучно, наш обов'язок застерегти найретельніших.

Громадяни, не напірайте так на темпи!

Ну, приніс відер двадцять, і досить!

Слово честі!

Зберігайте ентузіазм!

Може, якийсь перебіє з сіллю або з вугіллям трапиться, а ви вже заpastись. Уже повтомлювались.

А ви вже всю квартиру гасом забили. А куди ж тоді сіль, вугілля, дрова, шлак, асфальт, соломку складать?

А може, якась неув'язка з суперфосфатом трапиться або на березові бруньки криза підскочить.

Подумайте, громадяни!

От і виходить...

Проте моралі не ждїть від автора.

Пробачте...

БАГАЖ

Коли я зустрічаю Корнія Івановича Делегаденка — цього прекрасного громадянина, — я з цієї зустрічі завжди буду задоволений надзвичайно.

Завжди Корній Іванович щось розповість, ґрунтовно прокритикує чергову подію, докладно проаналізує черговий декрет і таке подібне. Ось і сьогодні.

Не встиг я привітатись, як Корній Іванович зразу мене зацікавив.

— Готустесь?

— До чого?

— Го-го-го! Штукар який! Либонь, не знає?

— Слово честі, не знаю. Може, до відпустки, так ще не вирішив.

— До якої там відпустки, — перебив Корній Іванович. — Відпустка не втече. До міжнародного дня кооперації готустесь?

Я ніяково щось промимрив.

— А-я-яй! А ще журналісти, письменні. Забули? Признайтесь?

— Забув...

— Та хіба ж можна забувати таку важливу справу? —

аж підскочив Корній Іванович.— Таку справу! Між-народний день ко-операції...

— А чого ви, Корнію Івановичу, так зацікавлені цією справою? Ви ж, здається, працюєте в N-тресті?

— Я? Працював. А тепер перейшов до N-коопспілки. Іду на периферію. Ближче до мас, так би мовити. Тепер якраз на периферії перевибори, так я думаю, знаєте, свою кандидатуру виставити на члена правління, а може, й на голову...

— Дозвольте, Корнію Івановичу. А як же...

— Що? Може, хочете запитати, чи я розуміюсь на ко-операціях? Ех, ви! Та неодмінно ж. Кооперацію я, знаєте, вивчав. І неабияк, а досконало. Щось тижнів, здається, три чи два вивчав. Заждіть, чи два, чи три? Ні, таки три тижні вибухав. Так-так, три. Ну да! З тресту я звільнився сьомого, а двадцять восьмого вступив до N-коопспілки. Правильно, три тижні! Так от, голубе. Три тижні удосконалювався. У преферанса, бувало, граємо: я, Гаврило Денисович — голова нашого правління, та ще два фахівці — статистик та заворг. Навіть і тоді не забував про удосконалення. Здаєш, бувало, а про кооперацію не забуваєш. То в заворга, то в Гаврила Денисовича й питаєш про настановлення. Що, мовляв, головне? А той заграє дев'ять без козира та й каже:

— Сила кооперації — в кооперуванні мас!

Або:

— Поганих кооперативів нема — є погані кооператори.

— Ні, ні, товаришу,— продовжував Корній Іванович.— З цього боку я почуюю себе абсолютно спокійно. Іду на периферію з неабияким багажем. До того ж, знаєте, і промовець з мене непоганий. Знаємо, як роботу на місцях провадити. Крім того, не забувайте, дорогий товаришу, що останні сім років я був за бухгалтера в N-тресті. Значить, і звіт відповідний для зборів пайовиків скомпанувати

можемо. Дебьот! Кредьот! Хе-хе-хе! Ну, бувайте! Ще ділів-ділів! Йду оце до друкарні. Гасла до міжнародного дня кооперації заберу. Вже напевне готові. Повезу на периферію. А то незручно, знаєте, без гасел. Із столиці приїдеш — треба ж козирнуть! Бувайте...

Я не знаю, куди саме потрапив Корній Іванович. До якої периферії.

Отже, страшенне моє прохання до товаришів кооператорів з периферії: напишіть мені: оберуть чи не оберуть Корнія Івановича на голову.

Бо я,— щиро вам кажу,— дуже слабкуватий у цих справах.

Чи треба таких обирати, чи не треба?

Чорт його зна!

На мою думку, таких, як Корній Іванович, неодмінно треба обирати.

А може, треба й викидати...

Не знаю.

Ну, не компетентний я в цій справі,— щиро говорю!

ХИТРИЙ ЛІКАР

(Жарт на 1 дію)

Діють: { Лікар
Симулянт

Кімната, обмєбльована як лікарський кабінет: стіл з паперами, дерев'яна канапка, шафа з медикаментами, декілька стільців і т. д. Коли піднімається завіса, на кону нема нікого, за лаштунками галас, крики, сварка. Вигуки: «Моя черга», «Я раніше вас прийшов», «Моть, я інвалід» і т. д.

Лікар *(влазить у вікно)*. Ффффу! Да де! Як у трамвай. Мало не задавили. Да де! Курортна кампанія: до свого власного кабінету треба у вікно лізти. Да де! Ну-с, треба приготуватись. *(Знімає з вішалки халата, одягає)*. Да де! *(Пробує м'язи на руках)*. Слабісімо! Ні! Краще одяг середньовічних лицарів до сучасних умов пристосувати, бо покладатись на власні біцепси небезпечно. *(Одягає поверх халата бляшаний панцир)*. Ач, як угнувся... Здорово його вчора ударив той, що на туберкульоз у руках жалівся... Да де... Ну-с? Здається, все... Більш, здається, нема нічого такого... виразного *(Бере прес-пап'є, ховає в стіл, оглядає кімнату)*. Все! Так! Готово! *(Кличе)*. Санітар! *(За лаштунками галас)*. Санітарrrr! *(За лаштунками гамір, чути звук ляпаса, крик: «Ай, мама!»)*

Влітає симулянт.

Лікар. Саніта...

Симулянт. Санітара? Вже нема! І що ти такого слабкого ставиш? Тільки раз вдарив, а він уже до землі припадає?

Лікар. В чім справа, товаришу?

Симулянт. У грудях.

Лікар. Де?

Симулянт. У грудях. Хіба не бачиш, як я схвильовано дихаю?

Лікар. А що саме у грудях?

Симулянт. А я знаю? Мо, пендицит, мо, шкарлятина. Це вже твоя справа. *(Хоче скинути піджака).*

Лікар *(перелякано)*. Що... що ви робите?

Симулянт. Ги-ги. Та не бійся. А мо, я тебе ще й не буду бити? Ги-ги!

Лікар. Да де... Мені треба записати вас, товаришу.

Симулянт. Записати? Ну записуй, записуй, а я тим часом хворобу підготую.

Лікар *(записує)*. Де ви працюєте, товаришу?

Симулянт. Завод «Червона кишка». Кишки виворачую. Сімнадцятий розряд плюс п'ятиденка прогулу.

Лікар. П'ятиденка?

Симулянт. Еге ж! Спец!

Лікар. Так, так... Ну, підійдіть сюди, товаришу. Я вас зараз ви-и-истукаю...

Симулянт. Ну, ну, ну! Ти! Я тебе «вистукаю»!

Лікар. Та ви не бійтесь, товаришу.

Симулянт. Кого? Ха-ха-ха!? Тебе?! Субтильний ти, братішка, елемент, щоб я тебе боявся. Ну, на. *(Підставляє груди)*. Стукай! *(Лікар вистукує)*. Ой! Тільки не лоскочи... *(Сміється)*. Ой! Та не лоскочи, бо я... ха-ха-ха... ревнивий!!!

Лікар. Тут болить?

Симулянт. Спрашуєш? Звичайно ж, болить.

Лікар. Давно?

Симулянт. Пиши: з дев'ятсот п'ятого року.

Лікар. Ну, станьте сюди... Дихайте! *(Прикладає вухо до грудей)*. Дихайте! *(Симулянт дихав так, що лікар підскакує)*. Так *(знижує плечима)* Да де... Поверніться. *(Дає фоноскопа, симулянт дивиться на апарата і кладе*

в кишеню). Та не в кишеню, а сюди. *(Кладе на груди)*.
Дихайте! Ще! Ще! Ще раз! Не дихайте...

Симулянт. Що ти мені на чотирнадцятому році революції дихати не даєш.

Лікар. Ні, товаришу. Це мені потрібно для науки.

Симулянт. Ну хіба. Раз для науки — можу.

Лікар. Сідайте, товаришу. Як у вас зуби?

Симулянт. Не всі. Позаторік у Феньки на дискусіях три зуби вибили.

Лікар. Ага... А язик як у вас?

Симулянт. І язик болить. Понімаєш, не можу правильно виражатися. Приміром, хочу хороше слово сказати, а вискакує матюк. Ревматизм, чи що?

Лікар. Так, так... А як у вас очі?

Симулянт. А що? Мо, скажеш здорові. Не бачу. Йй-бо. Наприклад, півгодини з тобою розмовляю, а й досі не доберу, що ти: мужчина чи, мо, жінщина-врач? *(Підштовхує лікаря ліктем)*.

Лікар. Да де... А руки?

Симулянт. Ой слабі! Насилу чергу розштовхав, поки до тебе добрався. А санітара твого вдарив, а він навіть і не вмер. Диха...

Лікар. Диха?

Симулянт *(зітхаючи)*. Диха...

Лікар. А з серцем нічого не помічає?

Симулянт. Ой боже ж мій! Навпаки. «Без серця» нічого не помічаю. Тільки з серцем. Навіть получку з серцем получаю. Сердюся, що за прогули вивертають. Сердечний я *(плаче)* інвалід.

Лікар. Заспокойтеся, товаришу. Ну, а ноги як?

Симулянт. Ноги? Як раз плюнуть. Болять. І ноги болять, і горло болить... Ніяк не розумію, не розберу, що воно за неув'язка. Ноги промочу — горло не працює, горло промочу — ноги не працюють. Параліч... *(Рюмсає)*.

Лікар. Значить, ви горілку п'єте?

Симулянт. П'ю, п'ю... *(Плаче)*. Брехати не стану.
П'ю... От тільки не закусюю.

Лікар. Не закусюєте? А чому не закусюєте?

Симулянт. Не можна.

Лікар. Чому не можна?

Симулянт. Катар.

Лікар. Катар? Да де... А звідки ви знаєте?

Симулянт. Знайомий фельдшер казав. У вас, каже, катар аж дванадцятиверстної кишки.

Лікар. Дванадцятиверстної? Лягайте...

Симулянт. Ая...

Лікар. Лягайте, лягайте.

Симулянт. От маєш! *(Лягає на канану)*.

Лікар починає мацати живіт.

Симулянт. Ой! Ой! *(Сміється)*. Туди не лізь, там у мене — гризь.

Лікар. Грижа?

Симулянт. Еге — гризь. У сімнадцятому році буржуя з мосту кидав, так підірвався.

Лікар. Ну, лягайте. *(Закочує рукава і хоче знову помацати)*.

Симулянт. *(Кричить на все горло)*. Ой!!!

Лікар. Чого ви кричите, я ж ще вас не давив.

Симулянт. А що хочеш придавити?

Лікар. Ні, ні, товаришу. Я тільки прощупаю вашу сліпу кишку.

Симулянт. Ля! Вже й кишка осліпла. Повний прорив на організмі!

Лікар. Да де... З організмом у вас дійсно погано. Довго лікуватись доведеться.

Симулянт *(радісно)*. Значить, ослободженіє?

Ліка р. Навряд чи ослободженіє тут попрє. Да де... Доведеться і на курорт вас послати.

Сим у л я н т. На курорт? Та дорогий же ж мужчина пауки! Чого ж ти мовчав? На курорт! На курорт! (*Танцює*).

Ліка р. Встигнете! Треба спершу невеличку опе-рацію.

Сим у л я н т. Операцію? Навіщо ж операцію? Мо, до-сить ослободженіє поки що?

Ліка р. Ні, товаришу. Там у вас дванадцятиверстна кишка трохи зіпсувалась, так ми її трохи, верст на п'ять, одріжемо. Лягайте сюди!

Сим у л я н т. Та я здоровий!

Ліка р. Лягайте, лягайте. (*Дістає з шафи величез-ного ножа*).

Сим у л я н т. Хворі ноги, рятуйте! (*Тікає*).

Ліка р. (*Дістає з ящика стола ковбасу, одрізає шма-ток ковбаси, починає їсти і хитро сміється*.) Санітар! Да-вайте «следующєго»!

ПЕРСОНА

Винахідник — робітник одного з заводів-велетнів — стояв перед однією персоною.

Персона та була чи з бюро сприяння винахідникам, чи з якоїсь комісії, що розглядає проекти винахідників, точно не встановлено.

Точно встановлено лише, що то була персона, що пер-сона сиділа за величезним письмовим столом і розглядала папери.

Винахідник-робітник говорив:

— Товаришу! Нарешті, це просто неможливо. Ходиш-ходиш без кінця й краю. Ну хоч би місяць-два розглядали, а то півроку, рік, два...

— Заспокойтеся, товаришу,— відповіла персона, не дивлячись на робітника.— Таке наше ставлення до робітничих винаходів цілком природне...

— Як природне? — скипів робітник.— Серед робітничих винаходів є дуже важливі, корисні...

— Не хвилюйтеся, молодий человек,— перебила персона, підводячи плечі і примощуючи жирну шию на спинку м'якого крісла.— Давайте краще поговоримо спокійненько. Скажіть мені! Що важливіше для справи соціалістичного будівництва: ваші проекти чи, приміром, п'ятирічка?

— Звичайно ж, п'ятирічка,— щиро відповів робітник.

— От бачите: звичайно, п'ятирічка! Так навіть таку важливу справу, як п'ятирічку, і ту виконують за чотири роки, а ви хочете, щоб ваші проекти, які з ваших же слів значно... Куди ж ви тікаєте? Ну й народ! З ними говориш, пояснюєш, а вони навіть слухати не хочать...

Персона витягла з портфеля якогось плана і, не розглядаючи, написала на ньому червоним олівцем: «Не годиться».

ТРИУМФ ЖІНКИ

(Жарт)

До Харківської міськради обрано
30% депутатів-жінок.

В житлокоопі досить цікава ситуація склалась.

Просто сказати, дуже сучасна ситуація.

Оце якось повертаюся додому і зустрічаю сусіду т. Зайця.

Стоїть він на сходах і плаче.

— В чім справа? — питаю. Чому плачете на сходах, а не на своїй житлоплощі?

— Не дозволили.

— Хто?

— Міськрада.

— Не може бути,— говорю,— такого правила, щоб органи влади забороняли громадянам плакати там, де їм забажається. Я завжди плачу у себе вдома.

— А я реву, як бачите, на людях...

— Та в чім же справа?

— В активності й популярності. Тепер наша квартира не квартира, а філія міськради. Сьогодні вибори були...

— Ну?

— Ну й ну? Моя жінка пройшла від неорганізованих домогосподарок, ваша хатня робітниця Феня Кривоножка від організованих хатніх робітниць, тов. Ткачучка від житлокоопу, а Лозиха кандидатом. Зараз розподіляють функції. На кухні такий пленум стоїть...

Коли ось Ткачук іде. Побачив нас — і за голову.

— Пройшли? — питає.

— Одноголосно!

— Так і знав! Мені цілу ніч мандати снились. Що ж тепер робить, товариші громадяни?

Заплакали ми разом.

Плакали, аж поки нарада скінчилася на кухні.

Потім впустили нас.

— Заходьте,— каже моя Феня,— та організовано, не тупотіть, як жеребці, бо зараз тов. Ткачучка тези видумують для доповіді.

Порозлазились ми по кімнатах, а за годину зійшлись в коридорі.

— Ну як? — один до одного.

— Мене вже втягнули,— відповів тов. Заєць.— Наказали написати й вивісити на дверях, ось.

І показує їм табличку:

«Чергування членів міськради від 5 до 9 щоденно».

— Я теж уже відчуваю жінчину популярність,— зітхнув Ткачук.— Уже моя дочка Леська заявила: «Який же ти в лихої години батько, коли ти навіть у кандидати не потрапив? Що я завтра у дитячому садку скажу? Відсталий ти елемент».

— Добре, що хоч моя Феня-робітниця не родичка мені, все ж таки легше. Хоч діти не докорятимуть! — радісно вигукнув я.

— Не велике щастя,— почувся за дверима голос мого шестилітнього сина.— Раденький, що дурненький. Але за нам'ятай: гулятиму я тепер тільки з Фенею. Феня влада, а ти що? Приємно, коли тебе влада за руку веде.

Я прикусив язика.

— Це ще нічого,— пошепки каже мені Ткачук.— А от як тепер нащот лайки? Ну, як ти її вилаєш? А може, вона саме чергує? Виконує службові обов'язки? Карним кодексом пахне. Доведеться, мабуть, уночі, як спатиме.

О першій годині вночі ми знову збіглись у коридорі: Ткачук, Заєць і я.

Члени міськради спали.

Ох і влетіло ж їм, щоб ви знали!

ПЕРЕВІРЯТИ ТАК ПЕРЕВІРЯТИ

(Жарт)

Починається перевірка огляду громадського харчування. Громадське харчування, як відомо, єсть те прекрасне надбання нашої прекрасної доби, що воно мусить розкрити-начити жінку, визволити її з пазурів кухні і, крім того, дати нам здорову, дешеву, калорійну, вітамінну і смаковиту їжу.

Що й казати, завдання громадського харчування — симпатичні завдання.

По-простому кажучи, бойові.

Навіть ударницькі.

Навіть такі завдання, що коли цербкооп з ними справиться, то можна простити йому хоч і не всі його провини, то принаймні половину можна простити.

Тепер до основної теми нашої статті, до перевірки.

Ми знаємо, що для перевірки буде складено комісію з представників державних і громадських організацій.

Ми навіть знаємо, що комісія матиме надзвичайно оригінальну й своєрідну для наших часів назву — «авторитетна».

І от проти цього ми й підносимо свій голос.

Протестуємо, так би мовити.

Справді.

Який «авторитет»? Де «авторитет»?

А спеці в комісії будуть?

Персонально, так би мовити, увійдуть?

Металіст, бактеріолог, зоолог, лікар з швидкої допомоги, міліціонер, прокурор.

Тільки тоді ми визнаємо комісію за авторитетну.

Найде, приміром, комісія гвіздки у хлібині, а експерт-металіст моментально:

— Гвіздок? Гм... Харківського заводу. Один дюйм. Прекрасна робота. Та й не може бути інакше. Бо там майстер — великий спец. Я його знаю ще з 1905 року. Ми з ним разом били шника в Скобелівському скверику. Харош майстер... І б'ється здорово, і гвіздки робить на красоту.

Або забажається, приміром, комісії подивитися на руки подавальниці зразкової їдальні.

Що руки брудні, встановити, звісно, не трудно, а які на тих руках бактерії влаштувались і скільки їх, — тут без бактеріолога не вкусити.

От для чого потрібний бактеріолог в нашій комісії.

Найде, припустимо, комісія в борщі муху чи таргана. Знову ж таки не страшно, бо професор зоології уже тут і цілу лекцію може прочитати про цих тварин.

Забажається комусь із членів комісії покуштувати якогось там «салата олів'є» чи «фаршмака» — і не треба викликати до такого ретельного члена комісії швидкої допомоги, бо лікар уже тут і рятує члена комісії.

Он яка повинна бути комісія, і ми тоді не будемо протестувати й заперечувати, і вона тоді матиме всі права й підстави називатися «авторитетною».

Може, хто з читачів поцікавиться: а для чого ж, мовляв, прокурор та міліціонер?

Ай, які-бо ви!

Та для того ж самого.

Прокурор зразу ж статтю підходящу підшукає, а міліціонер зразу ж транспортує, куди треба.

Може, спитаєте: кого?

Ай... Які-бо ви...

Може, спитаєте: куди?

Ай! Ну вас...

ПАНОВЕ, НЕ ПАДАЙТЕ ДУХОМ

Женевський кореспондент лондонської газети «Сендей Таймс» пише, що Ліга націй одержала нового «секретного радянського документа». Документ той доводить, що більшовики організовують із школярів резервну армію на 15 мільйонів.

«Известия ЦИК» ССРСР називають це «Новая идиотская выдумка».

Проти такого реноме, звісно, нам заперечувати нема чого, але нема сумніву, що Ліга націй забажає реабілітуватись.

Безперечно.

Призначить Ліга націй комісію перевірити оті самі відомості, що їх вона одержала.

Приїдуть до нас різні сери, пери, гери, мосьє, містери, пани й полупанки з секретарями, фотографами, стенографістками.

Зайдуть вони до першої-ліпшої семирічки — і, слово честі, ми тоді не викрутимось.

Спитає комісія, приміром:

— А скажіть, милі дітки, хто ви такі будете?

А дітки хором:

Ми молодая гвардія
робітників-селян!

І запише комісія:

«Діти школи ім. Леніна самі сказали, що вони гвардія».

До другої школи.

Тільки у двері, а там такі, знаєте, пацани їздять верхи на дубцях і на все горло:

Мы — красные кавалеристы.
И про нас
Былинники речистые
Ведут рассказ!!!

Тут уже, не питаючи, члени комісії занотовують:

«У школі одверто готують дітей у кавалерію».

У третій школі блокноти комісії зафіксують:

«Школа ім. Петровського готує кадри для Червоного флоту, бо діти, без нікоторого нажиму, навіть натяку з нашого боку, одверто признались:

Станем комсомольцями —
Підем за моря!

А не доведи господи питає комісія якогось Ванька Петренка чи Раю Фуксик, учнів першої групи:

— А скажи, будь ласка, дорога раддитинко, ти, крім
войовничих пісень, і віршиків якихось знаєш?

— Знаю,— бадьоро сьорбне носом Ванько чи Рая.

— Багато?

— Аж один!

— Ну, який?

— А ось:

Трам-трам-тарарам,
Ой дамо ж ми буржуям!
Ось бадьоро, нога в ногу,
Йде піхоти дві залоги!
За піхотою — кіннота.
Ану, виходь, кому охота?!
Далі гримають гармати —
Ризикни з ними заграти!
А над ними аж гуде —
То літак під сонцем йде!

Слово честі, після такого віршика комісію доведеться
рятувати валеріанкою, а тов. Литвинову * доведеться роз-
знаковувати чемодани, бо його до Женеви ніколи не пустять.

Панове з Ліги націй!

Не падайте духом!

Проти випаду «Известий» ви можете реабілітуватись.

Є цілковита змога.

Рая Фуксик і Ванько Петренко вам допоможуть.

НЕМА ЖИТТЯ

(Монолог «літуна»)

На заводі у нас чортзна-що робиться!

Контролю того, контролю розплодилось. Жах! Кожен
свого носа до станка суне, а справжньому робочому життю
нема. Буза!

* Литвинов М. М. (1876—1951) — відомий радянський діяч, партійний і державний діяч.

Не вийдеш на роботу — на чорну дошку вивішують. «Прогульник!» Спізнився на роботу — штраф! А галасу того, галасу — ужасті подобно! «Зрив», «Прорив», «Розрив». Трах-гарарах-бах — і зразу штраф!

Я не говорю, що неправильно. Правильно. Раз не виїшов на роботу, — штраф.

Тільки розберись ти. Розберись. Моть, я галоші по талону здобував у ХЦРК. У черзі стояв, а ти зразу на чорну дошку. Буза! В кооперації перебої, а тебе на чорну дошку. Понімать нада. Ти розберись, а тоді й пиши. А моть, я хворий, моть, мені в Харкові вже й дихати не можна. Моть, мені на Кавказі дихати треба.

Давай, кажуть, посвідку від лікаря. Бузотьори! А лікар хто? Хіба лікар зрозуміє душу робочої людини. Хіба йому душа потрібна? Йому апендицит потрібний. Було мені з тими лікарями. Приходжу тиждень тому. Так і так, товаришу доктор: горло. А він подивився: «Чепуха. Працювати не заважає». Скипів я. Як не заважає? А моть, у нас обговорюється відозва ЦК ВКП, а я мовчатиму? А, моть, я зустрічний план виставлю? Давай, — говорю, — ослободженіє, поки живий!

— Та ви не вмрете, — одвічає.

— Та не я, а ти поки живий... Дав, звісно... Отакі в нас лікарі. А інженери, думаєте, краці? Якраз. Теж хлюсти хороші! Ні підходу, ні лінії до робочої людини. Був у нас на ХПЗ один такий. Згадувати гидко. Не людина, а трудо-вой інтелігент.

— Продукція, — говорить, — у вас, товаришу Крикун, ні к чорту не годиться. Браку багато. Підтягніться! Не газд.

«Ах ти, — думаю, — гнида! Кому ж ти говориш? Га? Та, моть, я таких, як ти, у сімнадцятому році без нікоторого промфінплану тридцять сім штук в тачці вивіз? А не віриш, так я тобі з дому контрольні цифри можу принести —

в мене записано. «Продукція не годиться». «Підтягніться». Бузотьори! От через таких і на заводі не вдержишся, а потім говорять: «літун», «класовий ворог». Через таких і літаєш, потому не розуміють робочої людини. Хіба «літати» — радість велика? Перейшов я, приміром, з ХПЗ до «Світло шахтаря». Хіба ж такі умови праці? Гудок не той, трамвай не той. Пивна далеко. Поки звук, тиждень спізнивався. Та й майстер знов почав буровить. Присікуватись почав. Свій же брат — робочий, а як майстром став — зразу на інтелігентну точку тягне. «Продукція погана», «Норма шкутильгає». Повчійся, каже, в наших ударників. Як сказав він це, так вірите, аж усередині мені щось перевернулося. Мені? Вчитись? В ударників? У шпани? Та, моть, я сам такий ударник, що вже не знаю, по кому і вдарять. Така образа! «Ну,— думаю,— ладно. Подивлюсь я на твоїх ударників. Гарзд». Підходжу...

Ну, товариші-граждани! Такого побачив — висловитись не можу. Курячий сміх. За вдарного бригадира — баба! Накажі мене бог — баба! Навіть по спецодягу видать — баба. В штанях, у кепці, і курить... Ах тож! Ну! Браток, брось... Щоб Петька Крикун у баби вчився? Не буде, браток, діла. Я, браток, бабу інакше як за класового ворога не вважаю. Мені на ДЕЗі баба такого підвезла — повік не забуду. Обговорювали ми план на виробничій нараді. Беру я, значить, слово: «Да, говорю, так і так,— ФЗК, говорю, та інженери неправильно, говорю, склали плана. Переборщили. Хіба можна, щоб такі завдання? Та й норми перебільшені». А після мене бере слово одна, значить, робітниця. Ну, баба. «Дійсно, каже, правильно зауважив т. Крикун,— план складено невдало. Не врахували всіх можливостей, ФЗК помилився. Норми виробітку неправильні. Їх треба... збільшити».

Як взяли мене на сміх... «Що,— кричать,— Крикун!.. Здорово тебе женський вопрос підтримав?» От підвезла, га-

дюка! Тьфу! Не можу я тепер на бабу дивитись. Хіба баба зрозуміє душу робочої людини. Правда, і чоловіки тепер не ті пішли. Свій брат, робітник, а подивився... Така буза...

Нема таких, щоб справжній робочий. Щоб робочий, і край... Він — або двадцятип'ятитисячник, або контрактований до кінця п'ятирічки. Той змагається, той на буксирі когось тягне. Цей ударник, а той — ентузіаст. Один виконує, а другий перевиконує. Одного преміюють, а того орденами нагороджують.

Ні, нема життя справжньому, щоб чистокровному робочому! Ех! Тріщить пролетаріат!

МОДНА П'ЕСА

(Жарт)

— Ходімо в театр?

— Та треба б. А куди?

— В оперу.

— Старе.

— Може, в кіно.

— Та остогидли ці бойовики. В драму хотілося б.

— Так ще ж не розпочали сезону.

— Та ото й погано. А хотілося б чогось такого... Розумієш, щоб закручено було. Інтрига щоб цікава, та не одна, а багацько інтриг... героїв щоб багацько, герої щоб плутали, плутали... Заплутували... Жіночий елемент щоб був уведений, тоді ще цікавіше... Щоб різні темні ділишки, розумієш. Ну, а потім все це виявляється, викривається... Отакого хотілося б...

— Га? Тоді знаєш що? Давай підемо в клуб «Зв'язку» на чистку фінвідділу. Га?!

— Дійсно?! Фффуууу! Ти чорт! А я морочуся!

ХИЖАК

Він сидів, зневажливо дивився навколо і злорадно думав:

«Нарешті... Я добився... Під ногами у мене все! Я топчу все! Політика, пропаганда, класова боротьба, техніка, мистецтво — ніщо не минає моїх пазурів... Цілі тисячоліття люди народжувались, страждали, вмирали, божеволіли по наукових кабінетах, поки дійшли до цього надзвичайного досягнення людського розуму, а я маю можливість топтати його своїми ногами... Ух!!! Як я злорадствую!!!»

І горбець, що сидів на радіоантені, ще раз стиснув її своїми лапками.

НЕЩАСНІ

Літом, починаючи приблизно так з червня і аж до жовтня, скрізь і повсюди: на вулицях, по садах, у театрах, в магазинах, у трамваях, поїздах, установах і т. д. — з'являється особлива категорія людей.

Не помітити їх не можна, бо вони настирливо лізуть вам на очі своїм поведженням, а найбільше кольором загорілих облич, нарочито оголених ший, грудей, рук і ніг.

Це — курортники.

Люди, що щойно повернулися з курортів.

Вони голосно розмовляють, розповідають курортні анекдоти, сміються, удають із себе веселих, життєрадісних, безтурботних, щасливих.

Але не вірте їм.

Усе це — фікція, обман. Усе це — про людське око.

Насправді це нещасні люди.

Побалакайте з ними уважно і ви упевнитесь, що це найнещасніші люди нашої щасливої епохи.

Я особисто вже переконався, бо я розмовляв.

— Доброго здоров'я, Кіті.

— Ах, Сочі...

— І не думав міняти псевдоніма. Навіть судові виконавці уже звикли описувати мене як Чечвянського. Як ся маєте?

— Чотирнадцять.

— Що?

— Взяла чотирнадцять.

— Ах! Ви он про що! Дуже радий! Фунтів?

— Кіло!

— Щаслива!

— Не дуже. Проти минулого року не добрала кіло.

— А-я-яй! Чим же пояснити таку катастрофу? Малим процентом озону в сочинському повітрі чи, може...

— Ах! Які там вазони... Харчування. Так намучилась! Розумієте: масла мало, яєць мало, молока мало, м'яса мало, хліба мало, фруктів мало...

— Іване Івановичу! Здрассс... Іч! Прямо арап! На хлібозаготовках шпарилися?

— Якраз... З Ялти вчора повернувся.

— З Ялти? Чудово! «Скільки взяли»?

— Ай, не питайте, навіть пуда не набрав.

— Невже? Як же ви пережили такий удар? Подумати тільки: замдира тресту і безпудова, можна сказати, людина...

— Як пережив? Вистраждав. Он як. Суцільна мука.

— Та в чім справа?

— Не знаєте? З харчуванням жах... Масла мало, сала мало, яєць мало, сиру мало, м'яса мало, курей мало, винограду мало, хліба, та й то чорного, мало... Бувайте... Ох-хо-хо!..

— Який чудовий загар! Євпаторія?

— Новий Афон.

— Скільки взяли?

— Уявіть, схудла.

— Та не може бути! І ви так спокійно про це розповідаєте? Я завжди говорю, що сама природа призначила вас для героїчних вчинків. Такий характер... Скеля! Граніт!

— Скеля. Уже тиждень з цієї скелі капають сльози. Подумати — схуднути після курорту... Важила п'ять тридцять дев'ять, а зараз п'ять тридцять чотири... П'ять фунтів, розумієте ви, бездушний мужчина.

— Розумію, розумію, без п'яти фунтів жінчина. Та «как дошла ты до жизни такой»?..

— І не остроумно. Коли б ви знали, як там з харчуванням.

— Та ну? Перебої?

— Криза! Буквально криза! Масла мало, сала мало, яєць мало, молока мало, сметани мало, сиру мало, фруктів мало, кофе мало, какао мало, винограду мало, а м'ясо — уявіть собі — виключно баранина. Півтора місяця буквально вистраждали...

— А! Привіт! Що це з вами?

— А що?

— Та так... Ніби не вмивались.

— Ха-ха-ха! Ой, уморив! Йй-бо! От чудак! «Не вмивалась...» Це загар!

— Такий грязний?

- Ф-і-і. Це спеціальний загар.
- Як же він робиться?
- Е... То вже ні... Не скажу. Нізачо в світі. Секрет!
- Ну, добре. А як взагалі? Ви де були?
- В Алушті.
- Гарно?
- Чудово! Знаменито! Анекдота нового чули? На одному пляжі лежить мужчина... Хі-хі-хі... Закрився, розумієте, газетою... Х-хі-хі...
- Чув. Дякую. А як з харчуванням?
- Ах! Боже мій. Я й забула... Жахливо!
- Криза?
- Де там... тссс... Крах! Просто крах... Сала мало, м'яса мало, ікри мало, балику мало, крабів мало, молока мало, сиру мало, сметани мало, гоголю-моголю мало, білого хліба мало, яблук мало, персиків мало, абрикос мало, винограду мало, ананасних динь мало, консервів рибних мало, консервів овочевих мало, повидла мало, варення мало. А масла навіть за два місяці не кущувала ані крихти...
- Що ви? Дійсно, жах! Без масла?
- Ага. Така криза, така криза на масла, що ледве-ледве вистачало для загару...
- Для загару?
- Ну, ач який... Уже й виказала секрет... Родненький... Ради бога, не кажіть нікому про секрет... Я так перестраждала. Подумать тільки... Кімната двісті рублів, а тут ще з харчуванням... Сала мало, курей мало, індиків мало, порсят мало, ягнят мало... Родненький! Пожалуста ж, нікому про секрет...
- О! Будьте певні! Мовчу! Мовчу, як телеграма «с оплаченим ответом»! Та хіба ж я не розумію людських страждань? Кашалотів мало, бронтозаврів мало, удавів мало...

— Мало...
— Пороть вас мало...
— Родненький! Жартує... Ха-ха-ха...
— Ні, не жартую, чорт забери! Колібрі мало, пеліканів мало, жирафів мало, кенгуру мало... Родненькая... щоб тебе розірвало!

: : : : : : : : : : : : : : : :
: : : : : : : : : : : : : : : :

Граждане! Не покладайтеся на життєрадісних і безтурботних людей з обличчями й шиями кольору давно не чищеного жовтого черевика.

Люди ті — нещасні.

ЛОЖКИ

Зараз у нас сильний напор на громадське харчування пішов.

За планом напірають.

І декрети, і газети пишуть, окремі діячі з приводу висловлюються, і профактивісти по суті виражаються.

Поети вірші про громадське харчування складають, письменники про героїв огіркового фронту романи майструють.

Кролів уже не тільки по школах, а навіть по дитячих садках почали розводити.

У нас уже є і дошкільні кролі, і кролі середньої школи, і кролі вищої школи.

Незабаром, коли за кролів візьмуться в Академії наук, у нас будуть, очевидно, і академічні кролі.

А що ви думаєте? Раз треба — треба.

Проте не самі кролі та поети вирішують громадське харчування.

Єсть ще багато речей, що вирішують.

Приміром, ложка.

Вона теж вирішує. Вона теж відіграє функцію. Ложка теж неабияке орудіє виробництва на їдальному фронті.

Бо ми не якась там буржуазна Австралія. Хай уже там ложка править за предмет розкоші, а у нас — це один з факторів покращання добробуту трудящих.

Бо без ложки, як відомо, досить трудно стояти в перших лавах, і взагалі незручно.

Отже, кролі кролями, а ложку на задній план заганяти не слід, навпаки, треба висувати ложку.

От чому приємно буває зафіксувати, що дехто звернув на ложку увагу. І не якийсь там поодинокий ложковий ентузіаст, а цілий колектив.

Маса звернула.

В одній столовці ложки були. Багато було, а стало ще більше. Власне, не зразу стало більше, а поступово. Спершу їх значно поменшало, а потім уже побільшало. Це після того, як ложки стали за центр уваги, коли ложками зацікавилися широкі маси.

Події розгортались так.

Стала адміністрація столовки помічати — ложки зникають.

Зникають — і край.

Приміром, починається обід. Пустять в оборот, ну, скажімо, вісімсот ложок, а по обіді зберуть тільки п'ятсот.

Триста, значить, тю-тю! Зникли.

Видадуть п'ятсот, зберуть — чотириста. Знову недо-стача.

Що за чорт? Де причина і соціальний корінь?

Зав на обіді виступив з промовою.

— Це ж ненормально, — говорить. — Це ж не пошта, — говорить, — і ложки не бандеролі, щоб їм пропадять. Я, —

говорить,— це питання просто на ребро ставлю: де ложки? Це ж не література. Це ж ложка! Реальне явище сучасності. Де ложки? Відповідайте в порядку самокритики.

Маса, конешно, мовчить.

Тоді зав на крик перейшов.

Кричить:

— Це ж ганьба і пляма! Це несознательність — ложки красти! Це як такими темпами підемо й далі — доведеться забути про техніку і на кустарщину переходити — жменями борщ їсти. Це здача позицій. Ми йдемо до безкласового суспільства, а не до безложкового. Такого декрета не було. Пропоную відгукнутися!

Тут народ, котрий обідав, дійсно на заклик зава відгукнувся — всього тридцять чотири ложки зникло.

Проте резолюцію ухвалили: «Вдарити по отрижках і покласти край».

Насамперед по отрижках плакатами вдарили. По всіх стінах плакати повісили:

«Я — ложка твоя. Бережи мене», «Ложка в масі — як врубковка в Донбасі», «Вкрадена ложка — до бупру дорожка» і т. д.

Одначе не допомоглось.

Якийсь ложковий ворог у першому плакаті літери «еж» закреслив, і, замість «бережи», вийшло «бери мене». За два дні знову сто п'ятнадцять ложок зникло.

У зава вже нервова гарячка почзлась: сам себе на чорну дошку записав і заяву подав: «З огляду на намагання широких мас утопити мене в ложці, прошу мене звільнити, інакше доведеться констатувати моє тіло на мотузці».

Завові відмовили.

Тоді він пекельний засіб придумав.

Скрізь саморучно об'яви порозклеював: «Ложки будуть отпускатися тільки под залог в 1 рубль».

І що б ви думали? Як по маслу пішло!

Першого дня видали сімсот ложок, по обіді зібрали вісімсот.

Зав від радості в цей день навіть дома не обідав. Каже: пообідаю в їдальні, риск — благородное дело!

Другого дня справа ще покращала.

Видали сімсот п'ятдесят, зібрали дев'ятсот п'ятдесят. Двісті штук наросло!

Зав козирем ходить! До піджака замість хризантеми ложку пришив.

А третій день уже не день, а фесрія.

Злива! Так, так. Ложкова злива. Нічого не видно — самі ложки. На столах, під столами, повні буфети, кухня... Ложки, ложки, ложки...

З завом обморок.

З касиршею — істерика.

А публіка біля каси ложками повітря потраєє.

— Го-го-го! Га-га-га!

— Повертай наші карбованці!

— Повертай наші залоги!

— Шахраї! Чесний народ обдурюють!

Люди збігались. Міліція. Пожежники помпи приготували.

Зава насилу водою одлили. Очуняв — плаче.

— Доганяйте, граждане! Доганяйте! Винен! Каюсь!

— Та чого ж доганяти, коли ти не тікаєш?

— Я не в тому розумінні. Я про догану. Догану мені громадську виносьте. Заадмініструвався я на свою голову. Бийте мене...

— Та нічим тебе бити.

— Перегнув я палицю — нею й бийте!

Тут вбігає якийсь товариш. Кричить:

— Стійте! Я вам всю ситуацію виложу. Я зав крамниці ТПО. Тут поруч. У мене в крамниці такі самі ложки

по шістдесят п'ять копійок продаються. Без талонів і без норми. Я за три дні п'ять тисяч штук продав.

Тут зав не своїм матом як закричить:

— Рррятуйте! Це ж я на кожній ложці по тридцять п'ять копійок переплатив. Рррятуйте!

Тут усе стало ясно.

Дебати почались: хто ж винен?

Дехто каже — зав, дехто каже — маса. Дехто із знесібників каже — обоє рябоє.

Хто ж насправді винен, можна дізнатись. Коли будете обідать у стаціонарній їдальні, спитайте: там знають.

СОБАКА — ДРУГ ЛЮДИНИ

— Ще одне слово — і зничтожу тебе, як клас, — переможно закінчила моя дружина, розбиваючи на моїй голові невеличкий бюст М. В. Гоголя.

— Правильно! Розбатькулити його! — додала моя старша зміна — син Павло (шість років, син селянина, померлого від горілки 1909 р., в епоху найбільшого лютування реакції).

Коли все це скоїлося, я тихо проплакав:

— Щастить же декому. Он дружина поета Засмоктаного ніколи в світі не билась бюстами геніального творця «Мертвих душ»...

— Бо Засмоктаниха, мертва твоя душа, має можливість лупити свого чоловіка сетерячими цуценятами, іроде! А хто дбає про це? Га? Чоловік, муж! Так то ж чоловіки. А ти хіба дбаєш, щоб твоя дружина жила по моді? Дбаєш?

— Та я ж...

— Мовчи! У всіх є собаки: у Засмоктаних — сетер, у Коваленка — дог. Тільки я нещасна (дружина заплакала), не можу показатись на люди... І все через тебе...

— Мамо! А в Салюченків сьогодні народилось десятеро цуценят,— зауважив Павло.— Уже якийсь дядько прихотує, в окулярах. Їхня Мурка казала, що той дядько — собача акушерка.

— У людей і мода, у людей і сімейне щастя...

Дружина обдарувала мене таким поглядом, що, коли б це в моїх можливостях — даю слово честі,— я б народив, не задумуючись, дванадцятро цуценят якої завгодно породи...

Але з усіх собачих властивостей у мене була лише одна — це вить, і я завив:

— Чого вам треба? Собаки? Куплю! Придбаю! Вкраду! Якої породи? Стрептокок-пінчера? Сетера-лапсердака? Хатню таксі? Оболонку? Шпріца? Фокс-прем'єра? Говоріть! Кажіть! Замовляйте, сто догів вам у квартиру...

Увечері з приводу придбання собаки, і якої саме породи, відбулася сімейна нарада.

Але тут, шановні читачі, я мушу вас познайомити з моєю родиною.

Насамперед моя дружина, подруга, так би мовити, життя.

Надзвичайно симпатична особа, така ж симпатична, як і її мати, Гертруда Гугівна Шпок, остзейська німкеня, різниця між ними лише та, що Гертруда Гугівна уже померла, дружина ж моя чуває себе прекрасно.

Так само чувають себе прекрасно і жінчин дядя, го-меопат Отто Гугович, і дві жінчині сестри: тьотя Лізет і тьотя Катет.

Обидві тьоті — Лізет і Катет — особи так само надзвичайно симпатичні і не без талантів.

Лізет має голос сопрано і катар усіх кишок. Катет же має меццо і катар лише одної сліпої кишки.

Дядя Отто Гугович голосу не має — недавно позбавили, проте дядя має штучні зуби, які в нього часто випадають за обідом.

Нарешті, у мене два сини.

Старший Павло — надзвичайно спостережлива і винахідлива дитина.

Він уже дійшов, наприклад, що коли запалити навіть удень всі електричні лампочки, тоді якась ниточка в електричному лічильнику бігає значно жвавіше, ніж тоді, коли лампочки не горять.

Перший місяць Павлових спостережень в електриці обійшовся в 43 карбованці і дав можливість цій талановитій дитині ознайомитися і з другою не менш цікавою наукою — економікою: тепер поруч з електричним лічильником та сплаченим рахунком електростанції висить нещодагний підручник економіки — фамільний нагай-восьмерик.

Щодо молодшого сина Віктора, то, неважаючи на його мінімальний життєвий стаж — півтора року, можна передбачити, що з нього вийде неабиякий гастроном.

Деякі симптоматичні ознаки категорично стверджують такі мої батьківські міркування.

Розговорний лексикон цього безсумнівно талановитого хлопчика досить твердо вклався в два слова «гам-гам», причому цих слів він на вітер не пускає і дійсно проводить у життя.

Він їсть усе.

Сьогодні він з'їв коробку кнопок.

Родина наша живе дуже дружно. Я дружно дістаю гроші, решта дружно ті гроші перетворює на обіди, сніданки й вечері.

Нарада з приводу прилучення моєї родини до моди, цебто придбання собаки, відбулася в атмосфері бурній, бо наша дружна сім'я в поглядах на породу майбутнього друга людей дружно розійшлася.

Дядя Отто Гугович категорично вимагав придбати болонку, як найбільш гомеопатичну собачу породу.

Дружина вимагала якогось мишастого англійського дога.

Лізет — фокса.

Катет — шпіца.

Я — сетера-гордона.

Павло од вибору породи утримався і запитав лише, в яких іще собак бувають штучні зуби.

Врешті, вирішили застосувати лотерею.

Нумерки тягнув Віктор і «гам-гамнув» сетера-гордона. Чи міг же син піти проти батька?

Тепер у нас єсть прекрасна сука, звать її Гарна.

Ах! Товариші! Ах! Люди!

Коли б ви знали, яке прекрасне, яке модне життя настає, коли в вашій людській квартирі з'являється ваш друг — собака!

Перший день перебування у нас Гарної — це був день загального захоплення й радості.

Найбільше ж захоплювався наш сусіда по квартирі — молодий лікар Мусій Іванович.

Він клявся пам'яттю великого хірурга Пирогова, що такої рваної рани, яку зробила Гарна на правій литці тьоті Лізет, не бачив ще жоден лікар у світі.

— Та не стогніть ви, — заспокоював він тьотю Лізет. — Це ж красага! Клас! Не! Ви подивіться! Все, як на долоні. Ось шкіряні покрови. Ось — фасція. Ось — м'язи, *musculus gastrocnemius*. Ось — артерія. Бачите — кров дзюрчить. Це, значить, артерія, коли дзюрчить, а коли б вона текла по волі, то була б вена...

— Рятуйте! — репетувала тьотя Лізет, — Перев'язуйте — вмираю!

— Так швидко від такої рани не вмирають. Від такої рани ви можете вмерти не раніш, як у ту суботу, коли у вас розпочнеться гангрена,— авторитетно заспокоїв Мусій Іванович, кінчаючи перев'язку.— Прекрасна рана,— продовжував він, невдало ховаючи трояка в бокову кишеню.— За п'ять років навчання в медінституті не бачив такої рани... Йди-но сюди, собачко! Ісі, ісі! Тубо! Та де ж вона?

— Вона ось тут,— почувся з коридора голос Павла.— Уже доїдає вашу другу калошу.

— Гам-гам,— пояснив Віктор.

— Чортзна-що! — засмутився лікар.— Нові калоші...

— Вона їсть не тільки нові,— додав спостережливий Павло.— Вона перед тим з'їла боти тьоті Катет. А боти дуже старі, рвані.

— Паршивка! — вискочила з коридора Катет.— Це не собака, а троглодит якийсь. Я ж казала, краще шпіца купували б. Благородна порода.

Гарну заперли у ванну.

Увечері зайшов до нас знайомий — Федір Михайлович, мисливець, собаковод.

Пили чай.

— Гуляв оце. Погодка чудова. Можете собі уявити, якої я зараз прекрасної ковбаси купив у церобкоопі,— говорив Федір Михайлович.— Ціле кіло купив. Раджу й вам.

— А ми собаку купили,— сказав Павло, сьорбаючи чай з блюдечка.

— Собаку?! — підскочив Федір Михайлович.— Та чо ж ви мовчите?

— Тьотя вже кричала,— поінформував Павло, не відриваючись від блюдечка.

— Показуйте ж! Негайно! Я ж у собаках собаку з'їв,— зареготав Федір Михайлович.

Привели Гарну.

— Ого! Непоганий пес! Так-так,— розглядав з усіх боків її Федір Михайлович.— Перо * як слід, колодка ** што нада! Добрячий пес...

— Премійований, — з гордістю сказав я.— Її мама на Всесоюзній сільськогосподарській виставці...

— На собачій ви хотіли сказати...

— Ні. Саме на сільськогосподарській, з'їла премійованого голландського півня разом з пір'ям і медаллю, що висіла на півні...

Але цей дифірамп перебив радісно-дзвінкий голос Павла, який, убігши до кімнати, затанцював, приспівуючи:

Наша Гарношта собашта
З'їла кіло ковбаси!

— Бачите? Бачите? — вхопив я за рукав Федора Михайловича, що порснувся до коридора.— Вся в мамашу! Апорт! Гарна!

— «Апорт» значить «подай»! — гримнув Федір Михайлович.— Як же вона подасть, коли вона вже з'їла, щоб вона була здохла! Кіло ж ковбаси!

— А очі... очі... — не здавався я.— Зверніть увагу: розум, свідомість! О! Ви ще не знаєте Гарної! Хочете, вона скаже ціну на вашу ковбасу. Гарна! Жіе ву резон-ковбаса?! Труа карбованець а кільо? Гарна? Вуй?!

— Гав! — ствердила Гарна, облизуючись.

— Чули? Три карбованці.

— Два дев'яносто,— зітхнув Федір Михайлович.

— По талону брали?

— Так.

— Ну, а Гарна вгадує ціни вільного продажу. Клас,

* Хвіст. (Прим. автора).

** Корпус. (Прим. автора).

братець ти мой! Породочка! З атестатом собачка. Зараз покажу... Чого ж ви тікаєте?

Вечеряли ми без Федора Михайловича.

За вечерею з дядиною пропозиції вирішили, що матрац для Гарної знімемо з мого ліжка.

— Непремійовані літератори можуть переспати й без матраца,— сказав дядя.

Я теж голосував «за».

Спав на голій сітці. Снилось, що я не я, а гончак, і мене преміювали на собачому конкурсі.

Прокинувся від болю — укусив сам себе за ногу.

Ранком, за сніданком, виявилось, що за ніч Гарна абсолютно не проявляла своїх породних властивостей.

Все було ціле.

Лише дядя не міг знайти своїх штучних зубів, що пограв на ніч на столику біля ліжка.

Гарна живе в нас уже другий тиждень.

Я блаженствую.

В цю суботу вмерла (далеко піде дорогий Мусій Іванович!) від гангрени Лізет.

Отто Гугович їсть ще гомеопатніше, бо зуби зникли всерйоз і надовго.

Катет учора одвезли до психолікарні.

Вночі Гарна зробила «дідівську» стойку і на мою команду «піль» здерла з голови сонної Катет парика.

Дружина задоволена...

Я блаженствую.

ЦИФРИ РОЗМОВЛЯЮТЬ

У сквері на лаві поруч мене сидів літній громадянин і читав газету, увесь час вигукуючи:

— Надзвичайно! Ах! Ну, просто прекрасно! Оце я розумію! Які люди! Які характери!

Я поцікавився.

— Пробачте... Очевидно, про героїв соцбудівництва читаєте? Да-а-а. На героїв наша виключна епоха не скупиться. Сипле ними знаєте як...

— І зовсім ні,— відповів, обернувшись до мене і скидаючи пенсне, громадянин.— Іншим сюжетом захоплююсь. Цифрами. Надзвичайні, доложу вам, циферки.

— Вугіль? Нафта? Хліб?

— Нікак нет-с! Ні теє, ні сеє, ні онеє! Не з тієї зовсім галузі. Характери людей, їхні настрої, переживання. Надзвичайна статистика.

— Що за ґрунда? — не витримав я.— Не розумію.

— А ви прогляньте, прошу вас. Ось цю статтю.

Я взяв газету і прочитав заголовок: «Непорядки на харківській базі «Укрплодоовочі». Проглянув зміст: безгосподарність, кумовство, самопостачання.

— Не розумію, чому ви так захоплюєтесь. Безобразія, що досить часто, на превеликий жаль, трапляються,— сказав я, повертаючи газету.

— Як? Оце й усе? Дозвольте: А цифри?

— Ну, що ж — цифри? Той стільки вкрав, цей трохи менше.

— Е ні, шановний товаришу, це ви даремно. Не можна так поверхово. Треба глибше, серйозніше. В корінь глянути. Розшифрувати. Цифри — вони не завжди бездушні, як люблять деякі письменники висловлюватись. От зверніть, прошу вас, увагу на оце ось містечко. «Самопостачались. Крам відпускався по записочках, без грошей.

Товаришу Поповичу, наприклад, 28 кіло яблук». Що ви скажете?

— Що тут сказати? Упер чоловік, користуючись із свого службового стану, майже два пуди яблук, і все.

— Упер, упер,— навіщо так грубо? Ні з того ні з сього взяла людина та й украла. А чи не припускаєте ви, шановний товаришу, такої ситуації? От живе в нашій столиці і працює в «Укрплодоовочі» якийсь товариш Попович. Посідає пост. Ненормований робочий день. Засідання різні, доклади, планування, розпорядження, циркуляри. Перевтома. Від сидячої роботи шлуночок та різні там дванадцятиперстні кишечки погано функціонують, коліти всякі та катарі. Потрібно вживати побільше кампотиків. Для кампотиків же потрібні яблучка. І от людина лікується, поправляється — без поліклінік, без страхасівських листочків.

— Фантазія.

— Та чого ж фантазія? Цілком можлива річ... Або от далі бачимо. Якийсь шановний товариш Калашников. Одержав, як бачите, сто тридцять один кілограм меду. Повашому, конешно, просто: дати, мовляв, товаришу Калашникову скількоось там без суворої ізоляції. Але мене це не цікавить. Це й без вас дадуть. Мене цікавить, чому це з товаришем Калашниковим сталося? Де причина? Де соціальний момент? А може, тов. Калашников органічно не переносить сахарку? А може, їхня подруга життя пече знамениті медовики або варить варенця на меду? Вам доводилось коли-небудь пробувати варення з цвіту звичайнісінької бузини, зварене на меду? Ні? Божественна, доложу вам, продукція. І от припустімо, що саме для цього, на власноручну тов. Калашникова записочку, відпускають з бази вісім пудів меду. Вдома всі задоволені. Дружина обожає. Новий побут процвітає. За чайком з медовим варенням і приємніше, і спокійніше дебатувати про безкласове суспільство, про урожай, про культуру... Н-да... Далі,

прошу вас. Товариш Рухеліс... Тов. Рухеліс одержали, приміром, вісімсот кіло яблук, винограду, абрикосів. Про що говорить нам така цифра? Про яку таку властивість характеру товариша Рухеліса розповідає вона?

Я промовчав.

— Про цільність характеру, шановний товаришу, — продовжував громадянин. — У такої людини половинчатості не шукайте. Не знайдете. Даремна праця! Навіщо писати: сьогодні пуд, завтра два?.. Одвалив зразу п'ятдесят пудиків і... переходь до біжучих справ. Люблю рішучість! А ось іще... Ну, тут я просто вклоняюсь умінню людини прикрашати нашу сіреньку повсякденність. Товариш Лоранський, зав. кадрів. Одержав тисячу пудів яблук, картоплі і таке інше. Це просто красаота! Ідуть додому після трудів праведних тов. Лоранський, а позаду десять навантажених чувалами, ящиками, бочками вантажних автомобілів. Кортєж! Публіка цікавиться: хто, що, куди? Робляться висновки: нарешті, столиця буде планово і безперерійно постачатися городиною, овочами... На лицях радість, у руках бадьорість, кожен поспішає поділитись з родичами, знайомими... Прекрасно! Ні, шановний товаришу. Цифри іноді прекрасно розмовляють!

КРАПКА

Між іншим, це не трудно.

Бо свого в мене досить багато, і не абиякого, а надзвичайно оригінального.

Насамперед псевдонім: Чечвянський. Хіба не оригінальний? Серйозно. Спробуйте не тільки в нашій, а навіть у всесвітній літературі найти щось подібне. Не знайдете — запевняю.

Надзвичайно оригінальний псевдонім.

Потім я надзвичайно оригінально граю в шахи.

Граю виключно на прогаш.

Ні в кого я не можу виграти. Навіть такий цілковитий простак в шахи, як секретар журналу «Всесвіт», і той ніколи мені не програв.

Не може, бо в цій галузі я — унікаум.

Як Альохін непереможно виграє, так я непереможно програю.

Крім гри в шахи, я ще не без успіху ловлю рибу вудкою.

Минулого літа я ловив рибу на Дінці в селі Хотомлі.

За два місяці в мене вкрали плащ, чоботи і книжку І. Микитенка «Вуркагани».

Плащ і чоботи вкрали «всерйоз і надовго», а книжку через два дні підкинули з написом: «Жаль, що ти не автор, а то було б цікаво».

Я дуже зрадив, що навіть по таких глухих закутках у нас цікавляться українськими авторами пожовтневої доби.

.

Можу ще відзначити таке «своє».

Я завжди пам'ятаю, що в нас паперова криза, і не пишу романів, повістей і взагалі великих речей.

Не вмю.

А коли не вмю — не берусь.

Безпечніше, знаєте.

Читає читач невеличку річ і тільки-но налагодиться лаяти, а тут раптом — крапка.

І не встигне читач вилаяти, крапка завжди виручає. Ставлю її, благодітельницю.

Крапка...

УНІВЕРСАЛЬНІСТЬ

Жив собі та був собі — і не десь там за морями-лісами, а в нашій же таки республіці — молодий Ваня.

Був Ваня хлопець жвавий, завзятий, енергійний, а головне — всього доскочити хотів.

— Нічого не пошкодував би, — каже Ваня, — щоб усе знати, всього доскочити. Що з того, що я зараз на ХПЗ працюю, а як на ДЕЗі, приміром, динамомашинки роблять, і не знаю. Або як вугіль на Донбасі копають, «панятія не імєю». Ох-хо-хо!..

Почав Ваня ламати голову, як би всього доскочити.

А батько Ванин, старий та досвідчений слюсар зі стажем, і каже:

— Не ламай, Ваня, голови, бо трудно все знати, та й недоцільно. Краще вже щось одне вдосконалюй — добрим спецом станеш, вищу ставку одержуватимеш, сто сорок три карбованці лопатою загібатимеш.

— Ні, тату, не можу я так, — відповідає Ваня і знову починає ламати голову.

* * *

Швидко казка мовиться, як той промфінплан складається, та нешвидко діло робиться, так само нешвидко, як і той промфінплан виконується.

Довго ламав Ваня голову. Не одну, не дві п'ятиденочки, не одну, не три квартали-декадочки, нічого у Вані не витанцьовується.

І вже вирішив був Ваня заспокоїтися і на ХПЗ залишитися, як не прийде одного разу до Вані фізкультурний спец і не промовить до Вані голосом-басом:

— Ех ти, Ваня, плапачок-дурачок! Не ламай, Ваня, головоньки, а йди, Ваня, запишись у футболісти, на центрфорварда чи на хавбека. Не пожалкуєш, Ваня!!!

Грають ХПЗ з ДЕЗом. Забиває Ваня аж три голики!
Герой Ваня!

Дівчата Вані букетики презентують, лисі репортери в рогових окулярах фотографують Ваню на всі боки, а хтось із портфелем бере Ваню попід руку і так до Вані промовляє:

— Молодець ви, товаришу! Аж три голи зашпандорили! Ви, мабуть, інженер чи технік будете?

— Який там технік? Підслюсар я — шостий розряд,— відповідає Ваня.

— Не може бути,— жахнувся товариш з портфелем.— Такий спец і — шостий розряд. А-я-йй!!! Та в нас такі специ на ДЕЗі дванадцятий з нагрузкою одержують.

— Ну-у-у?!

— Слово честі. І вакансія єсть. Шукаємо підходящого товариша. І вам би запропонували, так хіба ж ви погодитесь? Ось вам анкеточка...

— Так я ж ніколи на ДЕЗі не працював, я не тої спеціальності,— засоромився Ваня.— Йй-бо, не знаю... як же...

— Чи чуєте, товаришу? Ось вам особистий номерочок. Чекаємо!

Грають ДЕЗ із текстильниками.

Забиває Ваня аж три голики.

Герой Ваня.

Дівчата Вані букетики...

Фотографи Ваню на всі боки...

Говорить Ваня товаришу із портфелем:

— Та я ж зроду навіть на текстильній фабриці не бував...

— Чи чуєте, товаришу, будете замдиректора текстиль-

Фабрики... Коли за вами машину прислати? І яку саме: чи фордика чи бенцика?

* * *

Грають текстильники з робмисом...

Забиває Ваня аж три голики...

Герой Ваня!

Дівч-фото-тов-портфелем...

— Артистом будете!

— Господи... Та я...

— Заслуженого дамо!!!

* * *

Чим буде Ваня на кінець першої п'ятирічки, автор зараз сказати не може.

Немає у автора підстав для цього.

...Переманювання гарних футболістів з одного заводу на другий, з однієї профспілки в другу ще не закінчилися і саме в моді.

ВОША

(Обивательський діалог)

— Іване Йвановичу! Здрасс!.. Куди це ви так поспішаєте?

— А? Доброго здоров'ячка! Спішу! Лечу! Біжу! Ділов-ділов повна голова!

— А чим це ви так навантажилися? Що це?

— Оце? Мертвий пайок.

— Як?

— Мертвий пайок. Бабушка півроку як померла, а пайова книжка залишилася. Так я й досі одержую.

— Здорово!

— Непогано. Біжу оце в «Динамо». На покійну бабуську коньки видають.

— Але чому ж пішки? Трамваєм би поїхали. Краще.

— Краще? А здача?

— Яка здача?

— Ну, здача. З карбованця, з п'яťюрки, з десятки. В трамваї не дають, в церобкоопі не розміняєш. Ні поїхати, ні попоїсти тобі.

— Паніка! Та дрібних грошей скільки завгодно. Я тільки-но розміняв.

— Він розміняв! Він розміняв! А на Заїківці?

— Що там на Заїківці?

— Не знаєте? Невже не чули? Жахливий випадок... Умер один висуванець. Пішли родичі труну купувати — здачі нема. Ходять день, ходять два, ходять три, ходять чот...

— Брехня! Не може бути, щоб висуванець і так довго перебував на одному місці. Уже б перекинули або скоротили. Брехня...

— Чесное слово!

— Брехня! Не всякому слову вірити можна. Он один касир божився-клявся, що грошей на здачу нема. А труну у нього вдома і, пожалуйте: триста сорок один карбованець дев'яносто сім з половиною копійок срібних.

— Срібних!

— І мідних.

— Де ж він їх приховав?

— В самуварі.

— В самуварі! Дивіться, яке небезпечне місце! В самуварі? А-яй!

— І що дивно: через оті злощасні півкопійки засипався.

— Засамуварився!

— Прийшли до нього. Шукали, шукали, шукали—нема.

— Нема?

— Нема. А він сидить — чайок попивав. На столі, значить, самувар кипить, чашки, блюда, сахарок, вареннячко—повний букет. І каже касир агентові розшуку: «Може, чайку б випили по такій, хе-хе, роботі». А той йому: «А чому б і не випити. Будь ласка». Почала жінка наливати, а з самуварного кранта півкопійки в чашку — брязь. Ох-хо-хо... І готовий.

— Такий винахідник! Господи!..

— Нда... Не повезло винахідникові.

— Постраждав на фінансовому фронті.

— Рідшає армія винахідників.

— А й справді. Он і в нас у жилкоопі один винахідник постраждав.

— На фінансовому?

— Ні. На заготівельному.

— Жертва куркульні?

— Де там. Гірше. Жертва... тарані.

— Тарані?!

— Ага! Придумав спосіб тараню зберігати.

— Який там ще спосіб? Тараня, здається, завжди одним способом зберігається: солиться, в'ялиться, сушиться.

— Та ні, в нього мета була інша. Більші масштаби.

— Цікаво, які масштаби?

— Скуповував він по всіх магазинах тараню, нанизував на шпагат і спускав у вентиляційну трубу.

— Оригінально.

— Надзвичайно! Сімсот сорок три тарані нанизав. А щоб замаскувати, він на кінець шпагатини, що з оддушини стирчала, штучну хризантему прив'язав.

— Едісон!

— Куди тому Едісонові... Да... Прийшли якось гості. Побачила, на нещастя, одна дамочка хризантему.— Звід-

ки, — питає, — у вас така прекрасна хризантема? Ах! Ах!
Та ручкою — смик!

— Ну?

— Ну й ну! Хризантема в руці, а вся тараня бухнула
з четвертого поверху кудись аж у підвал.

— Боже ж мій! Отакий крах рибних промислів?

— Тепер тараня гниє, і на весь будинок такий дух...

— А він би, ідіот, на дріт нанизував. Міцніше.

— Та тут не в матеріалі справа. Тут — доля.

— А й справді. Дійсно.

Судьба играет человеком,
Она изменчива всегда.

-- Правильно! Судьба! Пригадуєте Ідіотенка?

-- Якого?

-- Ну, Ідіотенка?

-- Петра Петровича?

-- Та його ж...

-- Ну?

-- Судьба. Вмер!

-- Грип?

-- Та ні.

-- Тиф?

-- Якраз по-душ-ка! Від подушки вмер!

-- З'їв?

— Не встиг! Навіть не покуштував. Подушки в одному магазині продавали. Пішов він у чергу. Купив подушку. На живіт мотузком прив'язав. Знову в чергу. Ще подушку. Словом, п'ять чи шість подушок придбав. Біжить радісний додому, несе поперед себе подушки, нічого не бачить і... напорвся на таксі...

— Іже есі на небесі!

-- І його, і подушки — в пух і прах!

— В пух і прах?

— Ага. Навіть в протоколі міліція записала: «На місці проіспештва обнаржен пух і прах гражданіна Ідіотенка Петра Петровича». Доля така...

— Дійсно. А скільки людина могла б ще зробити для республіки...

— Ще б пак...

— Могла б стати в чергу за черезсідельниками...

— За шлаком...

— За березовими бруньками...

— Придбати десять пудів глорії...

— Відер троє касторки...

— Тонну козинячих хвостів...

— Повну ванну керосину...

— Повен рояль набрюшників...

— Могла б житись прекрасною ковбасою...

— Ковбасою?

— Ну да. Із сої. Ковбаса із сої називається «ковбасою». Прекрасна штука. До речі, як у вас справа з харчуванням?

— Прекрасно!

— Тобто?

— Знаменито!

— Домашнє харчування?

— Ні.

— Громадське?

— Ні.

— А яке ж, нарешті?

— Дружнє.

— Дружнє? Що за новина?

— Навпаки — старовина.

— Дружнє?

— Ага. М'ясо: друг мій — прикажчик. Молоко: прикажчик — мій друг. Масло: прикажчик — жінчин друг. Городина: подруга жінчина — прикажчиця. Розв'язали проблему.

- Як же я прогавив?
- Живемо — не горюємо! Життя буяє!!! Громадські обов'язки.
- Невже маєте навантаження?
- Ого! Оце біжу зараз до Шептунівського — навантажуюсь плітками, тоді до Брехенчука — навантажуюсь чутками, а тоді до самого Шушукала...
- А в нього ж що?
- В нього? Цсс. В нього... секретна організація.
- Промпартія? *
- А й набридли вже ці промпартії. В нього найновіша організація — ВОША.
- Що-о-о-о?
- Кажу — ВОША.
- Що ж воно означає?
- ВОША — це Всеукраїнське об'єднання шептунів-активістів. Зрозуміли? Ну, прощайте!
- Бувайте здорові. Треба й собі вступити.

ДО ЧОРТИКІВ

Голова Коньовської с/р (Могилівщина) т. Іващук не вживає ніяких заходів до збору засівматеріалів по одноосібному сектору. Замість цього він більше пиячить та виголошує красномовні слова.

«Прикорд. вірка»

Секретар сільради скинів:

— Слухайте, товаришу голова! Слово честі, коли ми не живемо заходів до збору засівматеріалу по одноосібному

* П р о м п а р т і я — промислова партія — підпільна контрреволюційна організація, яка об'єднувала верхівку ворожої щодо Радянської влади старої технічної інтелігенції. 1930 року цю шкідницьку організацію було викрито.

сектору, наша Коньовська сільрада висітиме на чорній дошці, а нас з вами... Розумієте?

— Абсолютно орієнтуюсь в цій ситуації, — байдуже відповів голова сільради. — По посаді мера, або, висловлюючись по-деревенському, голови села Коньовки, я цю статуску розумію і навіть уже склав декларацію...

— Та киньте ваші «ації», ну їх к чорту! Зерно збирати треба, а не декларації. Жодного ж ще кілограма нема!

— Чорти, хай буде вам відомо, шановний канцелярський шеф, скасовані як елемент явно не існуючий в робітничо-селянській дійсності, а тому адресація моєї декларації до чортів не видержує критики.

— Ой, не можу, — підскочив секретар. — Та сьогодні ж уже двадцять дев'яте лютого, весна надворі!

— Знаю. Двадцять дев'яте лютого день виключний. Святого великомученика Касіяна. Буває раз на чотири роки, тобто за першу нашу п'ятирічку перший раз. Сію подію, звичайно, не можна залишити без належної ілюстрації. Із цього приводу у куми Явдохи зібрався актив, де моя присутність яко мера обов'язкова. І вже час. Шествую негайно до куми, аби не трапилося якогось дисонанса. О! Хведір зейн! Де мій головний убор?

Голова натяг шапку і вийшов із сільради.

* * *

— А що ти там майструєш, камрад-товариш, і що робиш, не взірая на лица? Голова сільради уже півгодини спостерігає, а колгоспник Однораленко не виказує на присутність власті нікоторого реагування?! Га?!

— А що? Може, під козирок взяти? Ніколи. Я струмент лагодю до весни, — відповів Однораленко і знову нахилився до плуга.

— Сструмент... Струмент... І коли ви навчитесь говорити

по-людському. Не струмент, а реманент. Так і в циркулярах завжди говориться — «ремонт реманенту».

— Один чорт...

— І цей знову про чортів. Некультурність яка! Чорти, як відомо, скасовані ще на початку...

Голова намірився прочитати й Однораленкові ту ж саму лекцію, що читав недавно секретареві, але його намір пербив дзвінкий жіночий голос із сусіднього подвір'я:

— Та йдіть-бо вже! Всі зібралися! Чекають!

— Гаразд. Іду. А з тобою ми ще поговоримо, Однораленко!

— Добре... Іди вже, «ладнай реманент».

* * *

— Тихше, тихше! Товариш голова хоче говорити!

— Ага! Дійсно... Так... Хочу сказати дещо з приводу... Так от... Дорогий тезкоіменник Касіян Петрович! Дозвольте мені в день вашого ювілею, в день, так скажуть, сорокарічного перебування на поприщі життя виголосити цей скромний експр... пр... експорт. Насправді, що таке життя? Життя, як сказав поет, це — симфонія. А коли життя симфонія, то ви, шаповний ювілянте, як перша скрипка у цій симфонії. А скрипка, як відомо, потребує каніфолі... Розумієте?

— Ого! Ще б я та не зрозумів. Явдохо! Ану, підлий всім «каніфолі»!

Всі випили.

— Дивуюсь я на вас, товаришу голова, звідки вам отой талант вчеплено? Я б зроду не додумався порівняти себе з скрипкою, — говорив Касіян Петрович, підсовуючи холодець. — Ну, ще з барабаном — туди-сюди. Підходяще. На мені моя Явдоха досить часто вибиває качалкою «дроб», але щоб скрипка... Побий мене бог, ніколи б не додумався. Талант!

— Ну, вже й талант,— засоромився голова.— Просто, знаєте, зроду люблю культурність і взагалі красномовність. Інший, приміром, нап'ється і раптом некультурно починає поводитись. Для чого це, коли в такому стані можна зовсім пристойно і культурно сказати:

— Шановна громадо! Пустіть мене негайно надвір, бо вже, здається, надійшов культ... культ... культмінаційний момент і в моєму шлунку розпочинається симфонія.

* * *

Йдучи непевними ногами додому і побачивши Однораленка, що й досі порався на подвір'ї, голова довго силкувався і, нарешті, вимовив:

— Що ж касательно чортів, то вони, здається, існують... Твоя правда... Он на коляці сидить невелике чортеня...

Але як Однораленко не придивлявся, крім горобця, що викручувався на тину, він нічого живого не побачив.

ВІДКРИТИЙ ЛИСТ

до упорядників виставки «Українська художня література за XV років» при інституті Шевченка в Харкові.

Товариші! Без зайвих фраз,
Без виступів, просто і одверто
(Проте настирливо й уперто)
Дозвольте запитати вас:

— Чому на виставці нема
Мене? Чечвянського такого?
Що я працюю так? Дарма?
Що? Може, я не дав нічого?..

Чи, може, я не дописав
Чогось до норми, до статуту?
Щоб і собі набути прав
Висіть на стінці інституту?

Тоді скажіть! Так я папнусь,

Ударно, так сказати, натисну.

Ви склом оздобите стіну —

І я тоді на ній повисну.

І буду знати я — нікчема:

Іще, мовляв, не літбагаж —

Шістнадцять назв книжок окремих

І 200-тисячний тираж.

Вітаю вас усіх аж-аж!!!

Василь Чечвянський

ПАРОДІЇ

ЛЮДИНА З ТОГО СВІТУ

Сутеніло... Брудний туман сопливими пасмами повис над вікном... Десь вив пес... Пса не було видно, але по тембру собачого голосу можна було догадатись, що пес був неодмінно рудий, засмоктаний, з повислим, облізлим хвостом.

У кімнаті було тихо, темно й холодно.

Михась Зінзюбіль лежав на подертій канапі, задравши праву ногу, і обурено плював.

Плював він на все: на жовтий тещин капот, що висів на стіні, на будильник і на руду, засмоктану, стару кішку, що ниячала, немов скажений собака.

— Ех, жисть,— промовив Михась Зінзюбіль і, набравши якомога більше слини, він тридцять четвертий з половиною раз плюнув на тещин капот.

— Чого ж ти, заразо, плюєш на порядних людей? — несподівано почув Зінзюбіль чийсь грубий голос.— Просто всю карточку заплював.

Зінзюбіль остовпів. А потім закам'янів, побачивши, як з-під тешиного салопа до кімнати задкує якась людина.

Зінзюбіль хотів виматюкатися, але згадав, що редактор може не пропустити матюка, і матюк застряв у нього в горлі.

— От плює,— промовив незнайомий, витираючи очі тешиним салопом.— Прямо межі очі влучив, стервець... Ану, покажись, що ти за індивідуальність така?

І, клацнувши кишеньковим електричним ліхтарем, не-

* Бондаренко М. х. (псевдонім Бондар М.) — український радянський гуморист 20-х років.

знайомий пустив неприємне електричне світло прямо в морду Зінзюбілю.

Зінзюбиль примружив очі і тремтячим голосом сказав:

— Пробачте. Я — безробітний...

— А я з того світу, — відказав незнайомий.

— Що?! — скрикнув Зінзюбиль із таким одчаєм у голосі, що незнайомий аж підскочив, а руда, облізла кішка з переляку з'їла одну Зінзюбілеву шкарпетку...

— Як же я тепер вийду на вулицю? — заплакав Зінзюбиль. — Мені бракує лівої шкарпетки.

— Нічого, — заспокоїв його незнайомий. — Немає шкарпетки, зате є вихід. Тримайсь, нещасний!!

І, схопивши Зінзюбіля за ліву ногу, незнайомий одірвав її разом із штаними, підштаниками і... кінцем цього оповідання.

Читачу! Не здригайтеся. В завтрашньому номері я або продовжу це оповідання, або напишу нове. Ви ж мене знаєте? Я — Мих. Бондаренко.

Остан Вишня

ДИБ-ДИБ НА СЕЛО!

Ой полола горлиця
лободу, лободу
Та й послала припотня
По воду, по воду і т. д. і т. д.

Чудова ця народна пісня, прекрасна ця народна пісня, весела ця народна пісня, але не весело було Запридухівському с.-г. кооперативному товариству, а зовсім навпаки.

А «навпак» цей стався через того, як то кажуть старі люди, «опчественного» бугая, що його (бугая) придбало воно (с.-г. товариство) у Краснопулівської філії Доброскоту, щоб він (бугай) та полюбив запридухівських корів, щоб від тої (любові) та були гарні телята, щоб ті телятка та гарно ссали корів, щоб вони (корови) та давали багато моньки, щоб через неї (моньку) легше нам було жити та соціалізм будувати...

Белика, як бачите, ідея, прекрасна, як видите, ідея...

.
.

Іди, іди, припотню,
Не барись, не барись,
На чужії горлиці
Не дивись, не дивись.

Але хоч і був той бугай сентиментальської породи, хоч і дивився він виключно на запридухівські рогаті та хвостаті «горлиці», нічого з тих поглядів не виходило.

Не виправдав бугай надій, що на нього покладало с.-г. т-во, спасував, одне слово, бугай. Не може він задовольнити палкого почуття запридухівських «дам», що чекали на любов племінного цього «кавалера», і серце їхнє (коров'яче) тремтіло, як телячий хвіст на морозі.

Виявилось, що племінний цей бугай не спроможний продовжувати роду свого товарячого.

І в розпуці тепер запридухівські корови, і в розпуці с.-г. т-во, бо вложило воно в того бугая аж 350 карбованців, і пишуться численні листи, і посилаються численні листи, і просить с.-г. т-во поради в редакції.

А що ми — редакція — можемо порадити, коли в нас штат малий, недавно оце скорочення було.

Трудно ж нам, шановні запридухівці, їй-бо, трудно... Обходьтесь вже як-небудь домашнім способом...

.

Бо чужії горлиці
Полетять, полетять,
Вони тебе, припотня,
Не схотять, не схотять.

.

Ах, як трудно, коли бугай не «імпонірує». Ах, ах!
Ах!

ФЕДЬКА ГУСКА ПИСЬМЕННИК

I

Сонечко спадало...

За клунею гавкав голодний собака Рябко, круторогий волик висмикував із стріхи стару соломку, буланенький кінв бив задом по порожніх яслах, вузькозада корова Манька засмучено облизувала своє худе телятко, яке в розпуді знесило крутило хвостиком і жалібно мукало, котик Васька здихав під призбою, возуляста курочка плакала серед двору, а півень Петька лагодив оривка і рішуче кукурікав:

— Сьогодні ввечері повішусь!

А молодий господар цього «зразкового» господарства Федька Гуска в цей час ішов на досвітки.

Дійшовши до подвір'я свого сусіди Гаврила Ратиці, Федька заклав два пальці в рота, шалено свиснув і промовив крізь зуби:

— Шлюха...

— Хто шлюха? — по-комсомольському, з ідеологією спитав Ратиця, що стояв біля воріт з книжкою в руках.

— Меланка шлюха, моя остання дев'ятнадцята жінка. Учора був у загі. Розвівся.

— З ким, Федічко, розвівся?

— Та з Гапкою ж, йолопе, з дружиною моєю, з останньою, з двадцяткою.

— А хіба це по-ЛКСМУвському, Федічко?

— Знаю. Що ти мене вчиш. Я краще знаю Одарку.

— Яку Одарку, Федя?

— Яку? Та мою ж останню, двадцять першу жінку, дурню... Нема мені, брат, через тих дівчат хόδю. Коли б не вони, може б, уже членом окружкому був, а то доводиться

в сільському осередку з такими, як ти, молокососами, політграмоти вивчати. Ех! Піду, мабуть, у письменники...

— А хіба ж можна, Федю, зразу у письменники?

— Кому як. Мені можна. Я новелі писатиму.

— А що воно «новелі», Федю?

— Ідіот! Не знаєш, що таке новелі. Це, значить, про нове життя як напишеш — зветься «новеля», про старе — «стареля». Невже ти цього не знаєш?

— Не знаю, Федічко,— свідомо зітхнув Ратиця, і його чесне комсомольське обличчя засмутилося.

— Ех ти! Необразований,— чвиркнув через губу Федька і пішов... у письменники.

II

Сонечко спадало...

За клуною гавкав вгороданий собака Рябко, круторогий волик лежав у загороді і задоволено ремигав, налупившись до одказу свіжого сіна, буланенький коник смирно доїдав четверту торбу вівса, широкозада корова Манька облизувала жирне теля, на ганку котик Васька захирався сметаною, зозуляста курочка весело кудкудакала серед двору, дзьобаючи пшеницю-білоколоску, а півень Петька злетів на нові ворота і радісно закукурікав:

— Смирррно! Хазяїн з городу їде!

Федька підкотив до нової хати на парі жеребців, зліз з воза, зайшов у двір, оглянув своє господарство, поправив рогові окуляри і нову краватку «метеликом» і промовив:

— Вернусь до Харкова, обов'язково напишу старелю: «Гонорар і поліпшення сільського господарства».

Сказавши це, Федька чвиркнув через губу і пішов до хати.

Сонечко сховалось за горою, а на суміжному подвір'ї невідомо чому матюкався Гаврило Ратиця.

ВОДА

Шановні товариші! Шановні товариші читачі!

Шановні товариші читачі-чительники!

Шановні товариші читачі-чительники-читателі!

Чи ви сподівались коли-небудь на таке, як оце трапилось учора зо мною ж таки, з українським письменником, з гумористом, з Юхимом Гедзем?

Не сподівались ви, шановні товариші читачі, на таке, як оце трапилось зі мною вчора ввечері.

Не сподівались, та й не могли сподіватися.

Ще б пак! Де там!

Так от...

Вечоріло... Сутеніло... Наближалась ніч... Наша ніч... українська...

Іду я вулицею. Якою — не важно. Столичною вулицею іду.

Як я іду? Господи! Які ж ви, їй-богу, недогадливі.

Та підтюпцем же ж іду. Тобто біжу, значигь.

Тільки не дуже біжу, а потихеньку. Вроді — йду. Одним словом, іду-біжу, біжу-іду.

Але це не важно, бо від цього Радянська влада не похитається.

І от раптом...

Приготуйтесь, громадяни, бо зараз реготатись почнете.

І от раптом якась потвора шпурляє на мене з марсанди... Ні, не з марсанди, а з мансандри (так правильніше) шпурляє на мене, власне, не на мене, а на мою голову, що б ви подумали?

* Гедзь Ю х и м (сиравжне прізвище Савицький О. В.) — український радянський письменник.

Хо-хо-хо! Новісіньку ванну шпурляє!!
І хоч би порожню, а то з водою.
Повнісіньку! Повну вщертъ! З верхом!
От штука. А що вже сміху було!
Публіка. Ха-ха-ха!
Я. Го-го-го!
Ванна. Гир-гир-гир!
Вода. Хлюп-хлюп-хлюп!..
Знаєте, як у пісні!

Пада ванна,
Води повна,
Та все хлюп, хлюп, хлюп...

Аж на піваркуша нахлюпала. А піваркуша це, шановні товариші, гумореска, а 20 таких гуморесок — збірка, а 5 таких збірок — ого-го...

Юх. Гедзь.

ПС. Я ще й п'єси вмю писати.

НЕБЕЗПЕКА

У селянина села Свистидрисівки Охріма Мекала була коза Манька.

У кози був хвіст.

Проте автора, та й вас, шановні читачі, не хвіст повинен цікавити на дванадцятому році революції, а раціоналізація.

Раціоналізація ж козинячих хвостів взагалі, а кози Маньки зокрема, була в жалюгідному стані.

Треба було лише придивитися до цього мухолякально-го Маньчиного органа, щоб раз і назавжди упевнитись, що хвіст був абсолютно не раціоналізований і сама господарка того хвоста не знала, для чого природа причепила їй цього пікчемного органа.

І от одного погожого дня, коли коза Манька лежала в холодочку біля Свистидрисівської сільради, її, тобто козу Маньку, шалено укусив за спину гедзь.

Коза махнула хвостом, але це ще більше підбадьорило гедзя, який, побачивши безпорадність козинячого становища, вкусив її з подвійною енергією.

Коза не витримала і, схопившись, мов скажена, стрибнула на ганок Свистидрисівської сільради саме в той момент, коли із сільради виходив голова Хвесько Бекало.

Коза стрибнула так вдало, що голова несподівано опинився верхи на козі.

«Ага! Ось коли я маю змогу скинути голову», — блискавично пронеслося в козинячій голові, і коза, стрибнувши ще раз, вронула вперед, а голова Свистидрисівської сіль-

* Ко Антоша (справжнє прізвище Гак Анатоль) — український радянський гуморист.

ради впав на землю, попсувавши нові штани і набивши величезну гулю на своєму лобі.

Коза ж утекла.

Другого дня сільрада не працювала, бо голова не міг з'явитися на люди в такому вигляді.

А все через нераціоналізований хвіст.

Ви питаєте, в чому ж небезпека і для кого?

Та в хвості ж для Радянської влади.

Добре, що голова тільки гулю набив, але він міг і вбитись.

То-то бо й є.

ПРО ЧИТАЧІВ

I. Трохи про автора

Насамперед треба відзначити, що автор надзвичайно скромна людина.

Ніколи в світі автор не заздрить славі Гоголя, Щедріна, Чехова, Шекспіра, Генрі, Шевченка.

Навпаки. Автор досить авторитетно визнає авторські авторитети згаданих авторів.

II. Ще трохи про автора

Автор зовсім не збирається кокетувати. Аж ніяк.

Автор цілком щиро хоче зазначити, що в нього, хоч він і автор, звичайнісінько працює шлунок, іноді автора непокоїть нежить однаково, як і звичайних смертних, автор так само, як і багато інших звичайних громадян, обідає в цербкоопівській їдальні, їздить трамваем, спить, нервує і сплачує борги.

III. Ще трішечки про автора

Іноді, правда, дуже зрідка, автор сміється.

* Котко Кость (справжнє прізвище Любченко М. П.) — український радянський гуморист.

*Олаф КРАКЕН **

Автор любить автобуси, автомобілі, автоматів, автодор,
автографи, автономію і авторський гонорар.

V. Чого не любить автор

Не любить автор автокефальної церкви.

VI. Несподіваний кінець, або нарешті про читачів

Автор живе по Автономній вул., № 14.

Кінець

Олаф КРАКЕН *

ПЕРСПЕКТИВОНЬКА

(Лірична поема)

Я на крісло солом'яне сів.
Я мовчав...
Я накоплював гнів.
Я страждав.
Ав!
Ав!
Ав-ав!
О, терпіння багато я мав.
І, нарешті, закінчено строк:
У соломі знайшов я гвіздок
І на нього я сів.
Я мовчав.
Накопичував гнів.
Дві сусідки кричали мені.
Я мовчав так, немов уві сні.
Навесні,
Де ліризи ясні,
Де нарсуд і Держплан,
Де розсудливості океан.
На гвіздку я сидів,
Гніву сповнений вщерть,
І улюблену риму нанизував:
«Смерть»...
А на слово «закон»

* Кракен Олаф (справжнє прізвище Кандєєв Г. (Ю. Я.) — український радянський гуморист.

Гнав я риму «мільйон»,
І на риму «країн»
Я налізував «дзвін».
І неначе кризь сон
Я кінчав фейлетон.
День у день...
Тінь у тінь...
Сон у сон...

Але:

— Навколо все стара картина:
Лежить свиня і п'яний попід тином,
Хтось сьорба борщ і в носі колупа,
Два активісти чай п'ють принципово,
На розі вулиці плакат, коняка, піп,
А з неба дощик, як крупа.
Як почечуй у фавна молодого,
Що у моему вірші грузно влип.

Ех,

Е (7+17) XII

§§§§§ —...—...

На голову взую колючий вінок,
Сплетений гарпо з квіток трамваю,
І стану весь од «гребьонка до ног»
Подібний до дівчини Парагваю.

Ех!

ех!

Ехх!..

.....?? (і знов у мене, братця, нежить)??

ВІД УПОРЯДНИКА

До пропонованої читачам нової книги талановитого українського радянського гумориста Василя Чечвянського «Ех, товариші!!!» включено твори періоду 1925—1934 років, тобто того десятиліття, на яке припадає його активна творча діяльність. Не представлені зразки ранніх журналістських робіт, а також п'єси Василя Чечвянського, які до нас не дійшли.

Добираючи матеріали до книги, упорядник користувався тепер рідкісними збірками письменника (зберігаються в центральних книгосховищах Ленінграда, Києва, Харкова), окремими публікаціями в пресі того часу. Використані такі збірки Василя Чечвянського: «Царі природи» (1928), «Ех, товариші!..» (1928), «Переливання крові» (1929), «Оскуденіє» (1929), «Кадило» (1929), «Оздоровлення апарату» (1929), «Між іншим» (1929), «Фактор» (1929), «Між іншим» (доповнене видання, 1930), «Не вам кажучи» (1930), «Республіканці» (1930), «Пародії» (1930), «Факт» (1932), «Пародії» (1932), «Нещасні» (1933), «Утилю — путівку» (1934). В основному за збіркою «Вибрані гуморески» (1959) подаються твори Василя Чечвянського, які перед цим публікувалися тільки в періодиці.

В кількох книжках Василя Чечвянського одні й ті ж гуморески повторюються, деякі з них є передруком раніш виданого. При впорядкуванні пропонованого видання ці особливості публікацій письменника, зрозуміло, також враховані. Багато творів подаються за другим виданням книги «Між іншим», що є своєрідним збірником кращих гуморесок автора, який сатирик упорядкував ще сам.

Гуморески розміщено хронологічно, за часом їх публікації в окремих збірках. Із збірки «Царі природи» (гуморески, видання друге, «Книгоспілка», Х., 1929) передруковуються такі гуморески: «Ну й часи», «Пивна історія», «М'який характер», «Оздоровлення апарату», «Об'єкт», «Два дев'яносто», «В лазні», «Товариш Делегаденко по лінії», «Спогади», «Передова людина», «Фактор», «І тут революція», «Розчарування», «Про вудку, рибку і взагалі», «Оскуденіє», «Кіно на селі», «Кінь у повітрі», «Кадило».

Із збірки «Між іншим» (гуморески, друге доповнене видання, ДВУ, Х., 1930) публікуються твори: «Міжнародне становище», «Підхід», «Доклад і резолюція», «Як я став хуліганом», «Ех, товариші!..», «Дачні мученики», «Повітря, вода, сонце», «Стихія», «Контрреволюція», «Популярність», «Ділова робота», «Лидарі», «Трамвай до парку», «Без фантазії», «Досягнення», «Три погляди», «Щастя», «Швидкість», «Одчайдушний», «Перевірка діяльності», «Номерок і печатка».

За збіркою «Не вам кажучи» (гуморески, в-во «Зоря», Дніпропетровськ, 1930) подаються гуморески: «Христос воскрес», «У дорозі», «Незамінимий», «Як воно буде», «Ювілейне листування», «Охопили». «На ниві культурній».

За збіркою «Республіканці» (ДВУ, Х., 1930) подаються твори: «Вегетаріанець», «Ентузіасти», «Солідарність», «Ярмарок у Полтаві», «Що може наробити звичайна чесна газетна обява», «Мій друг Небарись», «Кожмар», «В пивнушці».

Із збірки «Факт» (збірка фейлетонів, гуморесок, «Рух», 1932) передрукуються твори: «Візник і Капустиха», «Факт», «Без моралі», «Багаж», «Хитрий лікар», «Персона», «Тріумф жінки», «Перевіряти так перевіряти», «Панове, не падайте духом», «Нема життя», «Модна п'єса», «Хижак».

За збіркою «Нещасні» (гуморески, «Радянська література», 1933) подаються такі твори: «Нещасні», «Ложки», «Собака — друг людини», «Цифри розмовляють».

Гумореска «Крапка» подається за публікацією в журналі «Всесвіт», 1926 р., № 5.

За збіркою «Вибрані гуморески» («Радянський письменник», К., 1959) подаються твори «Універсальність», «ВОША», «До чортиків», «Відкритий лист».

Пародії Василя Чечвянського «Людина з того світу», «Диб-диб на село!» «Федька Гуска письменник», «Вода», «Небезпека», «Про читачів», «Перспективонька» подаються за збіркою: «Пародії». Сучасні українські гуморески і фейлетоністи. «Книгоспілка», 1930 р.

ЗМІСТ

Василь Чечвянський. *Юрій Бурлай* 3

Гуморески

Ну й часи..	19
Пивна історія	21
М'який характер	23
Оздоровлення апарату	26
Об'єкт	27
Два дев'яносто	30
В лазні	32
Товариш Делегаденко про лінії	35
Спогади	37
Передова людина	39
Фактор	41
І тут революція	44
Розчарування	46
Про вудку, рибку і взагалі	48
«Осуджені»	53
Кіно на селі	56
Кінь у повітрі	58
«Надило»	60
Міжнародне становище	64
Підхід	66
Доклад і резолюція	68
Як я став хуліганом	70
Ех, товариші!..	73
Дачні мученики	75
Повітря, вода, сонце	78
Стихія	80
Контрреволюція	84
Популярність	87
Ділова робота	88
«Лицарі»	90
Трамваєм до парку	91
Без фантазії	93
Досягнення	95
Три погляди	96
Щастя	97

Швидкість	97
Одчайдушний	98
Перевірка діяльності	99
Номерок і печатка	100
Христос воскрес	101
У дорозі	102
«Незамінимий»	104
Як воно буде	106
Ювілейне листування	109
Охопили	110
На ниві культурній	113
Вегетаріанець	116
Ентузіасти	118
Солідарність	119
Ярмарок у Полтаві	121
Що може наробити звичайна чесна газетна об'ява	124
Мій друг Небарись	126
Кошмар	130
В півнушці	132
Візник і Капустиха	135
Факт	139
Без моралі	142
Багаж	144
Хитрий лікар	147
Персона	151
Тріумф жінки	152
Перевіряти так перевіряти	154
Панове, не падайте духом	156
Нема життя	158
Модна п'еса	161
Хижак	162
Нещасні	162
Ложки	166
Собака — друг людини	170
Цифри розмовляють	177
Крапка	179
Універсальність	181
ВОША	183
До чортиків	188
Відкритий лист	191

П а р о д і ї

Людина в того світу	195
Диб-диб на село!	197
Федька Гуска письменник	199
Вода	201
Небезпека	203
Про читачів	205
Перспективонька	207
<i>Від упорядника</i>	<i>209</i>

ВАСИЛИЙ ЧЕЧВЯНСКИЙ
(Васи́лий Миха́йлович Губе́нко)

ИЗБРАННЫЕ ЮМОРЕСКИ
(На українском языке)

Видавництво «Дніпро»,
Київ, Володимирська, 42,

Редактор Карпенко Г. П.
Художник Д. Д. Грибов
Художній редактор В. А. Ковоченко
Технічний редактор В. К. Лопата
Коректори О. К. Бобренко, Л. М. Кирилець

Виготовлено на Харківській книжковій філії ім. М. В. Фрунзе
Комітету по пресі при Раді Міністрів УРСР,
Харків, Донець-Захаржевська, 6/8,

Лінотиписти К. Валова, О. Паціна
Верстальник А. Куксов
Друкар В. Горячев

Керівник палітурно-брошурувальних
процесів В. Задорожний

Здано на виробництво 2/VIII 1968 р. Підписано до друку 17/X 1968 р.
Папір № 1. Формат 70×108¹/₃₂. Фіз. друк. арк. 6,75. Умовн. друк.
арк. 9,45 + 1 вкл. Обліково-видавн. арк. 8,736. Ціна 43 коп.
Замовлення № 8-300. Тираж 30 000.

**ВИДАВНИЦТВО ХУДОЖНЬОЇ ЛІТЕРАТУРИ
«ДНІПРО»**

ГОТУЮТЬСЯ ВИДАННЯ:

«БІБЛІОТЕКА ПОЕТА»

- Воскрекасенко С. По коню і по голоблях.
Вышеславский Л. Ветвистое дерево.
Гойда Ю. Весна Верховини.
Павличко Д. Хліб і стяг.
Чернявський М. Земна можуть.
Шпорга Я. Ліричний вінок.

«ШКІЛЬНА СЕРІЯ»

- Малишко А. Вибране.
Тичина П. Вибрані твори.

ІНШІ ЗБІРКИ ПОЕЗІЙ

- Бандуренко Є. Струни і стріли.
Вирган І. Вибрані твори.
Гордеев С. Стихи.
Забашта Л. Ой Катране, Катраночку...
Ігнатенко М. Карби на серці.
Іванов П. Єдиний вимір.
Лобанов Л. Верю, люблю, утверждаю.
Лубківський Р. Рамена.
Масенко Т. Червоні жоржини.
Нагнибіда М. На полі битви.
Підеуха О. Твори.

Рядченко П.	Отавуки океана.
Хоменко І.	В дорозі до вершин.
Швець В.	Межень.

«БІБЛІОТЕКА ДРАМАТУРГА І КІНОДРАМАТУРГА»

Кравченко Є.	Комсомольська лінія. Комедія.
Левада О.	Фауст і смерть. Трагедія.

ІНШІ ДРАМАТУРГІЧНІ ТВОРИ

Куліш М.	П'єси. («97», «Комуна в степах», «Маклена Граса», «Патетична соната», «Прощай, село!» та ін.).
Собко В.	Київський зошит. П'єси. («Справа прокурора Малахова», «Максим Шайтан», «Червона лінія», «Украдена база»).

ШАНОВНИЙ ЧИТАЧУ!

Якщо потрібного Вам видання немає у місцевих книгарнях, його можна замовити відділам «Книга — поштою» облкниготоргів або столичному магазину «Книга — поштою» (м. Київ-117, вул. Попудренка, 26(Д), які надсилають книги післяплатою,

1912

THE UNIVERSITY OF CHICAGO